

Mit tehetünk
iskolahálózatunk
megőrzéséért?

6-12. oldal

Kétnyelvűen, de
tudunk szlovákul!

49-50. oldal

Be kell keményí-
tenünk az Európai
Parlamentben is

59-62. oldal

www.onkormanyzas.sk

V. ÉVFOLYAM 2. SZÁM, 2015. június

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

BIZONYÍTVÁNY-MAGYARÁZAT

(A szlovák kormány 4. jelentése a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának alkalmazásáról 34 – 43. oldal)

Ötven éve történt az 1965. évi csallóközi árvíz

A dél-szlovákiai magyarságra és szülőföldjére egy tragikus esemény, az 1965. évi csallóközi árvíz hívta fel az ország figyelmét. Előbb 1965. június 15-én Pat község fölött, majd két nappal később, június 17-én a délelőtti órákban Csicsónál a közel három hónapja megáradt Duna átszakította a gátat és egy-két nap alatt 1200 négyzetkilométernyi területet árasztott el a Komáromi, Dunaszerdahelyi, Érsekújvári járások területén. Összesen 37 községet kellett kiüríteni, az árvíz miatt települések tucatjait heteken keresztül nem lehetett megközelíteni. Komáromba például napokon át csak Magyarország felől lehetett bejutni, a várost ugyanis egy-másfél méteres áradat vette körbe a Duna bal partján. Házak szalai dőltek össze, rengeteg kár keletkezett az árvíz sújtotta falvakban, üzemekben.

Amikor július közepe felé, közel egy hónapos küzdelem után, levonult az árvíz, az egész ország megmozdult a csallóköziek segítségére. A magyarok lakta vidék gondjairól az újságokon, rádión keresztül ekkor értesült az egész ország, sok ezer cseh és szlovák önkéntes először szembesült azzal, hogy az országnak akadnak olyan területei, ahol szinte kizárólag magyarok élnek. Az újjáépítésben nyújtott segítség a szemtanúk és a források szerint nagymértékben segített lerombolni a mindkét oldalon meglévő előítéleteket. A hatalmas építkezések során újjáépült és fejlődésnek indult az árvíz alatt nagy károkat szenvedett Gúta, szomszédságában a Vág-Duna partján pedig felépült a csehszlovák ifjúsági táborok segítségével Ifjúságfalva.

Ezzel együtt a dél-szlovákiai régió etnikai, nyelvi különbözősége, a magyar identitás ereje a szlovákiai magyar közösséggel közvetlen kapcsolatba kerülő többségi népesség körében gyakran ambivalens reakciókat is kiváltott. Ekkortól kezdve hangoztatják cseh és szlovák nacionalista körökben a dél-szlovákiai magyarok szlovák nyelvvel szembeni ellenállását, a szlovák nyelv intenzívebb oktatásának szükségességét.

Az árvíz felgyorsította a régóta tervezett közös csehszlovák-magyar dunai vízlépcső terveinek előkészítését, de a szerződés aláírására az 1968-1969. évi csehszlovákiai válság miatt csak 1971-ben került sor.

(Felvidéki Tudástár)

Tartalom

Régi-új elnök, régi-új gondok	4
Mit tehetünk iskolahálózatunk megőrzéséért?	6
Magyar bástyák a Lévai járásban	13
Szomorú öröksége a múltnak	16
Veszélyeztetett (kis)iskolák a Kassai járásban	18
Elkezdődik-e Rozsnyón is a regionális egyeztetés?	20
Túlképzés és esélyek	24
Érdemes a gyerekekbe beruházni...	26
Zoborralji láttelep	28
Megnőtt az érdeklődés a kassai magyar óvoda iránt	31
A törvény árnyékában a Bodroghözben és az Ung-vidéken	32
Bizonyítvány-magyarázat	34
A párkányi városházán becsülik az Önkormányzás honlapot	44
Magad uram, ha szolgád nincs	46
Kétnyelvűen, de tudunk szlováku!	49
Legyünk igényesebbek...	51
Gömörben sem teljes körű a magyar nyelvhasználat	52
Sok a hiányosság a magyar nyelv használata terén	54
Múltunk dokumentumai	56
Be kell keményítenünk az Európai Parlamentben is	59

Össze kell fognunk

Nyugtalanító, hogy sikerült szembefordítani egymással az iskolafenntartókat és az iskolák vezetőit – pedagógusait. Az önkormányzat és a település iskolája nem lehet ellensége/ellenfele egymásnak egy olyan törekvés idején, amelyet a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben éltünk meg ennyire erőteljesen, s amelyre még a pedagógusok derékhada is emlékezhet.

Nem véletlen, hogy a rendszerváltás után helyi hatáskörben akartuk tudni iskoláinkat. Nem véletlen, hogy számos, egykor központosított iskola nyitotta újra kapuit önálló jogi személyként. Az iskola ugyanis a jövőt jelenti egy-egy község, város, az ott élő közösség számára. Megtartása egyformán fontos kell legyen a pedagógusnak és a polgármesternek, képviselőtestületi tagnak.

Nem volt egyszerű feladat a fenntartásunkba került – leromlott állagú, évtizedek óta elhanyagolt – iskolákat rendbe rakni, és a község más feladatainak rovására fenntartani a folyton csökkenő gyereklétszám mellett. Különösen nehéz a kisiskolák megtartása, főként ott, ahol párhuzamosan két kisiskola is működik, magyar tanítási nyelvű és szlovák is. Az egész faluközösség ügye ez, nem csupán az önkormányzaté és a pedagógusoké. És nem csupán bérkérdés, sokkal inkább: létkérdés.

A minimális osztálylétszámokat előíró törvény árnyékában a szülő – pedagógus – önkormányzat hármának józannak kell maradnia. Különösen, hogy a pedagógusok részéről nagy a késztetés és a nyomás az iskolák újbóli központi – minisztériumi – igazgatás alá rendelésére, mert lássunk tisztán: a petíció ennek az első lépcsője.

Ne legyenek kétségeink: ha a minisztérium fog döntéseket hozni az iskolák létéről vagy nemlétéről, a törvény betűje lesz meghatározó. A központi költségvetés nem fog külön forrásokat mozgósítani a megőrzésük érdekében. Elvégre azokat a javaslatokat is figyelmen kívül hagyta, amikor minimális létszámokat rendelt el, amelyek legalább a gyerekek utazását akarták emberivé és biztonságossá tenni. Húsz éve mást sem hallunk, mint hogy iskolabuszokra nincs pénz. Egy új iskola-összevonási hullám sem fog forrást teremteni e célra, az elbocsátásra kerülő alkalmazottakon megspórolható bérköltségek ugyanis nem lesznek visszaforgatva az iskolákba. Ezt tapasztalatból tudjuk.

Nekünk, akik a magyar közösség sorsát is szívünkön viseljük, duplán nem mindegy, lesz-e anyanyelvű iskolája gyermekeinknek. Meg kell szólítanunk tehát az egész lakosságot, a szülőket és a pedagógusokat, mert egymás ellen hadakozva csak a romlásunkat gyorsíthatjuk fel. Pedig nekünk épülnünk kellene, összefogva, összekapaszkodva. Iskoláinkért, a jövőnkért.

Öry Péter

Tisztújítást tartott a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása

Régi-új elnök, régi-új gondok

Április 28–29-én a pozsonyi Incheba kongresszusi központjában tartotta meg soros, 26. közgyűlését a települések szlovákiai érdekvédelmi szövetsége, melyen a 2741 tagszervezet képviselői vehettek részt. A lehetőséget 1 219 polgármester használta ki, 99 városatya és 1 120 falu polgármestere. Ebből talán az is kitetszik: a kis települések vezetői érzik úgy, hogy az érdekvédelem terén erőteljesebb cselekedetekre lenne szükség.

Hogy volt miről eszmét cserélni, a leköszönő elnök, Jozef Dvonč (Nyitra polgármestere) is világossá tette beszédében. A problémákat nem maszatalta el, s beismerte, vannak kérdések, amelyeket – az ígéretek ellenére – nem sikerült rendezni. Sokszor pénzühiány, takarékoskodás, az állami költségvetési mutatók konszolidálása miatt kellett kevesebbel beérnie a helyi önkormányzatoknak, évközben kellett átírniuk költségvetéseiket, hogy az államadósság szintje ne haladjon meg az alkotmánytörvényben megszabott 55 százalékot. De sokszor kaptak – kéréstelenül – állami feladatokat, finanszírozási források nélkül. Ennek megvolt az ára is. Sok településnek le kellett mondani beruházási szándékairól, vagy akár a lakossági szolgáltatások egy részét is törölnie kellett. A jövőben ezeket pótolni kell, tehát **szükség van arra, hogy az önkormányzatoknak járó jövedelemadó-hányad ismét visszatérjen az eredeti 70,3 %-ra.**

A költségvetésekkel kapcsolatosan

szorgalmazta, hogy a kormányzat csökkentse az önkormányzatok bürokratikus terheit. A 2014-ben bevezetett központi költségvetési informatikai rendszer bevált, még ha gyakran duplán kellett is adatokat szolgáltatni bele, viszont el kell érni, hogy a rendszer adatait a központi államigazgatási szervek is használják, s ne az önkormányzatokat zaklassák lépten-nyomom különféle adatokért. Elvégre: ezt célozta meg a rendszer (RIS.SAM) létrehozása.

A jövőre nézvést, komoly figyelmeztetésnek szánva azt is megfogalmazta: **a helyi adók kérdésköre egyre gyakrabban foglalkoztatja azokat, akik szeretnék mentesülni alóla.** E téren sikereket érnek el a parlamentben, főleg a kivethető helyi adók felső határának törvényi meghatározásában, s a törvényhozók elfelejtik, hogy a települések eredeti hatásköreibe avatkoznak be, megfosztva az önkormányzatokat pénzügyi szuverenitásuk egy részétől.

A jövőben **komoly feladatának tekin-**

Michal Sýkora

ti az érdekvédelmi szervezet, hogy a szociális szolgáltatások terén az önkormányzati hatáskörökhöz – a pénzügyi decentralizáció végrehajtásával – elegendő fedezetet tudjanak teremteni. Kiindulási alapként a települések és a lakosságuk szükségleteit kell tekinteni, nem azt, ami az egyes szociális szolgáltatók érdeke, akik csak azzal törődnek, hogy a közösségi forrásokból finanszírozva legyenek az általuk nyújtott ellátások. Megfogalmazódott az is, hogy akkora összegeket kérnek térítésként, hogy az talán már nem is nevezhető szociális szolgáltatásnak. Az SZVFT fórumot kínálja a felelős vitához a települések és megyék (esetleg az állam) közti hatáskörök megosztásához, annak tisztázásához, mit és milyen formában képesek biztosítani a résztvevőknek. Törvényből kifolyólag kötelezővé akarják tenni az egészségbiztosítók általi térítést a már meghatározott 9 tevékenység esetére, mert az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy az egészségbiztosítók egyszerűen elutasítják a szerződéskötést a szociális szolgáltatókkal, mivel a törvény ezt nem teszi kötelezővé számukra.

Nagy kihívást jelent az önkormányzatok számára az oktatásügy. Szinte folyamatosak a támadások az önkormányzatok hatásköreinek megszüntetésére e területen. Szó van a hatáskörök állami visszavételéről, a pedagógusok „államosításáról”, illetve közvetlen minisztérium általi finanszírozásáról, a pedagógiai és gazdasági feladatok szétválasztásáról, általában mindig a központosításról, ami durva beavatkozás az önkormányzati jogkörökbe és a

A kitértettek sorában ott volt Zachariás István, Szepsi volt polgármestere.

lakosság életébe. Az önkormányzatok tudatosítják, hogy optimalizálni kell az iskolahálózatot, de ezt csak komplex hatástanulmányok elkészítését követően lehet megtenni, ahogyan a középiskola-hálózat kialakítását is. A hatástanulmányban figyelemmel kell lenni az egyes iskolák minőségi mutatóira is. Ez idáig ugyanis csak a pedagógusbérek emelésének lehetőségeit kereste a kormányzat és a szakmai testületek. Az önkormányzatok nem vitatják el, hogy szükség van erre is, de ennél is fontosabb az intézményrendszer komplex átvilágítása. Amikor a 21. század elején megkapták az önkormányzatok az iskolákat, a rendszer az összeomlás szélén állt. A lakosság egyéb fontos elvárásainak rovására csak 2009 és 2013 között 108,5 – 236,9 millió eurót költöttek saját költségvetéseikből a talpra állításukra, mert amit az állam folyósít, az iskolák fenntartására és működtetésére nem elég. Ez a pénz nem csupán állagmegóvásra, felújításra, modernizálásra kellett, hanem az alkalmazottak béreinek emelésére is. Az SZVFT nem látja világosan, tisztában vannak-e ezzel a ténnyel a pedagógusok, akik közül sokan átálltak a központosítás támogatóinak oldalára. **Továbbra is fontos a szervezet szerint, hogy helyi hatáskörben maradjanak a helyi iskolák, s a felmerülő problémákat összefogással, minden érdekelt részvételével helyben kell megoldani.**

Fontos az önkormányzatok műszaki korszerűsítése is. Fontos, hogy elkészüljön és működőképes legyen végre az elektronikus közigazgatási rendszer, ami nagyban megkönnyítheti a kisebb

települések munkáját is. S legalább ennyire szükséges, hogy a kormány ne csupán ígérje, hanem el is készítse az eredeti és átruházott jogkörök áttekintését és azok finanszírozási hátterét. Csak ennek a függvényében lehet olyan kérdésekkel foglalkozni, hogy megfelelő forrást nyújt-e az állam a helyette végzett feladatok kivitelezéséhez. A modernizációs stratégia sem készülhet el ennek a tisztázása nélkül. A stratégiát pedig a területi önkormányzat látószögén keresztül kell látni, tiszteletben

tartva a törvényeket és az európai önkormányzati karta rendelkezéseit. Az SZVFT a stratégia kidolgozását maga is elkezdte, e célból önálló szakbizottságot hoz létre.

A Társulás fennállásának 25. évfordulóját is ünnepelte, de mint a küldöttek megfogalmazták: a helyi önkormányzatok további sorsának alakulása ma is ugyanolyan kihívás, mint negyed százada volt.

A tanácskozáson tisztújításra került sor. **Az elkövetkező négy évre Michal Sýkorát, Csorba (Štrba) község polgármesterét választották meg elnöknek.** A tisztség neki nem új, hiszen Dvončot megelőzően már állt az SZVFT élén. A szervezet első alelnöke a leköszönő Jozef Dvonč lett, aki így lényegében folytathatja a 25. kongresszus óta végzett tevékenységét.

A szervezet fennállásának 25. évfordulója alkalmából a szokásos akadálymentesítési Oszkár-díjak kiosztása, az építésügyi minisztérium által meghirdetett alacsony árfekvésű lakásépítési verseny eredményhirdetése mellett az önkormányzati munkában hosszú ideje tevékenykedő helyi politikusokat is kiüntettek.

(ngyr)

Andrej Kiska köztársasági elnök is felszólalt.

Hiányzó jogi háttér, veszélyeztetett közoktatás

Mit tehetünk iskolahálózatunk megőrzéséért?

A szlovákiai oktatásból hiányzik a stratégia, a jövőkép. Hiányzik a stabilitás. A törvényeket, előírásokat gyakran változtatják. A kormányok zöme prioritásként emlegeti az oktatásügyet, ennek ellenére a legtöbb intézkedés nem a minőségi oktatás felé, hanem a spórolás irányába tolja el az oktatásügyi minisztérium tevékenységét. Ennek következtében „a fiataloké a jövő” mondas egyszerű közhelyé vált, hiszen a kormányzat a megtakarításokat helyezi előtérbe a minőségi oktatás megteremtése helyett.

A felvidéki magyar oktatás pedig még inkább hátrányos helyzetbe került. Az elmúlt időszakban két átfogó tanulmány is készült a szlovákiai magyar közoktatásról, és egyik sem fest pozitív képet. Pék László „**A szlovákiai magyar iskolahálózat állapota és fejlesztésének lehetőségei**” címmel állított össze tanulmányt, melyet Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének (SZMPSZ) munkatársaival közösen készített. Fodor Attila, a Comenius Pedagógia Intézet igazgatója pedig a magyarországi Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet megbízásából írt tanulmányt „**A szlovákiai magyar közoktatás helyzete és fejlesztési lehetőségei**” címmel, amely kutatás az egész Kárpát-medencei magyar oktatás helyzetét felmérte. Mind két anyag felvázolja a jelenlegi állapotokat és megoldási lehetőségeket is kínál.

Pék László szerint az SZMPSZ elemzése „a 2013. december 5-én elfogadott

törvénymódosítás (A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának Tt. 245/2008. sz. köznevelésről és közoktatásról szóló törvénye – a szerk. megj.) várható hatásait volt hivatott vizsgálni, és elsősorban a létszámában veszélyeztetett magyar iskolákra összpontosított. A járási elemzésekben közel harminc helyi ismeretekkel rendelkező pedagógus, vagy a téma iránt érdeklődő személy vett részt. A magyar iskolahálózat jelenleg még kiépített, viszont az elmúlt évek alacsony népszaporulata és a magas asszimiláció iskoláink kiüresedésének folyamatát növelték. Az elmúlt tanév adatai alapján azt igyekeztünk felmérni, hogy a törvény milyen hatással lehet a magyar közoktatási hálózatra.”

A fent említett törvény értelmében az alapiskolák 1. és 5., valamint a középiskolák 1. évfolyamában, majd fokozatosan a további évfolyamokban 2015 szeptemberében életbe lépne a minimális osztálylétszám. A törvény így szabályozza a minimális osztálylétszámokat: az első évfolyamba 11 gyereknek kell járnia, a második és negyedik osztályba 13 gyermeknek. A felső tagozaton legalább 15 gyereknek kell egy osztályban tanulnia. Ugyanakkor, ha egy fenntartó hatáskörébe két iskola (egy államnyelvi és egy nemzetiségi) tarozik évfolyamonként, 2-2 tanulóval csökkenthető a minimális osztálylétszám, azaz első évfolyamban 9-re, másodiktól negyedikig 11-re, felső tagozaton 13-ra. Pék László kérdésünkre elmondta: „A közoktatási törvény 464/2013. sz. módosításának 11. §-ának 29. (16) b pontja lehetővé

teszi, a törvényben előírt minimálisnál kisebb diákszám esetén is az osztály működtetését, pl. ha az iskola 6 km-es körzetében nincs hasonló oktatási intézmény, az iskola diákjainak 80%-a hátrányos helyzetű, de további szempontok is érvényesíthetők. A törvényhez kapcsolódó indoklás B részében különleges elbírálási esetnek tekinthető a mostoha téli éghajlat, a szórvány települések és a fenntartók érdeke iskolájuk megtartásában. A magyarzó rész továbbá kifejti, hogy ha a község többletforrások felhasználásával képes az iskola fenntartására, akkor ezt megtehesse.”

Az alaphelyzet

Ahogy Fodor Attila, a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatója fogalmazott: „Az alapprobléma, hogy nem rendezett a jogi helyzetünk. Nincsenek meg a lehetőségeink, hogy iskoláinkról mi döntsünk. Nincsenek meg hozzá a szakembereink, az intézményeink, a pénz is hiányzik. De nincsen meg a jogkörünk sem. Kiszolgáltató helyzetben vannak az iskoláink, mindennek úgy kell lennie, ahogy a szlovák hatóságok elrendelik.” Fodor Attila problémásnak látja, hogy a szlovákiai oktatási törvény nem különböztet meg nemzetiségi iskolát, az iskolákat csupán tanítási nyelv szerint különbözteti meg. Ebből adódnak az alapvető bajok. Véleménye szerint: „A közoktatási törvénybe bele kellene kerülnie a nemzetiségi oktatásnak. Gondolkoztam, miért nincsen ez ben-

Fodor Attila

ne a jogszabályban. És arra jöttem rá, így sokkal könnyebb a kisebbségeket elnyomni, hiszen csak azt határozza meg a szabály, hogy az iskolának más az oktatási nyelve. Ha pedig lenne egy paragrafus a nemzetiségi oktatásról a törvényben, meg kellene fogalmazni pontosan, mi a nemzetiségi oktatás. És ez egy kapaszkodó lenne. Illetve ehhez igazgatási szerveket kellene létrehozni, szervezeteket, intézményeket, amelyek ezt kezelik. De mivel ez hiányzik a törvényből, ezekre az intézményekre sincsen szükség a jogszabály értelmében.”

Ugyanerre a problémára hívja fel a figyelmet az SZMPSZ megbízásából készített tanulmány is. „Szlovákiában az alkotmány biztosítja az anyanyelvi oktatás lehetőségét, azonban a közoktatási törvény, sem más hatályos jogszabály nem definiálja a nemzetiségi oktatást. A szlovákiai magyar nyelvű oktatás kiépített hálózattal bír. A magyar nevelési és tanítási nyelvű intézmények a szlovák iskolák magyar nyelvű változatai, melyek bizonyos nemzetiségi sajátosságokkal rendelkeznek. Az iskolákban a tantárgyak oktatási nyelve a magyar; a szakközépiskolákon a szaktantárgyak oktatására ez csak részben érvényes.”

Mivel hiányzik a jogszabályi háttér, a világos stratégia, a kormányzat részéről „az elmúlt évtizedekben többször felmerült (utoljára 1995-ben) az ún. alternatív (kétnyelvű) oktatás bevezetése, mely a magyar nyelv és irodalom tantárgyon kívül a többi tantárgy szlovák nyelven való oktatását kívánta el-

érni. Az állami szervek által bevezetni szándékolt tervezet eddig a szülők és a pedagógusok ellenállása miatt nem valósult meg.” A Pék László által összeállított tanulmány szerint „Napjainkban is számolni kell a kisebbségi oktatást érintő kedvezőtlen hatásokkal, mint pl. az oktatási minisztériumban a nemzetiségi osztály passzív szerepe a nemzetiségi oktatás fejlesztésében, a kétnyelvű oktatási tervezet bevezetésének időről-időre napirendre kerülő szándéka, az állami háttérintézmények iskolákat segítő szakmai szolgáltatásainak és a fejlesztési projekteknek az elmaradása, a magyar nyelvhasználat jogi korlátozásának és közéleti szerepének visszaszorulása, az iskolák finanszírozásának alacsony mértéke.”

A iskolahálózatunk ennek ellenére jelenleg viszonylag stabilnak mondható. Bár az elmúlt évek demográfiai mutatói, a nagyarányú elköltözések, az asszimiláció okán egyre kevesebb a magyar tanuló iskoláinkban. **Az elmúlt 10 évben 32 magyar kisiskola szűnt meg, és 7875-tel csökkent a magyar iskolások száma.**

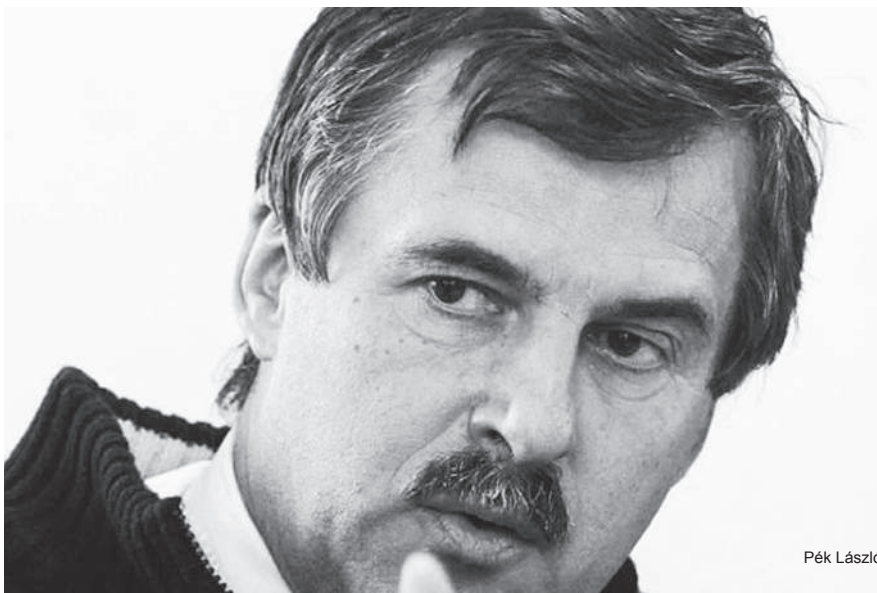
Negatívan hat a magyar iskolákra a szlovák intézmények elszívó ereje is. A 2013-14-es tanévben a magyar gyerekek 13,26 százaléka tanult államnyelvi iskolában, a 2014-15-ös tanévben pedig a magyar gyerekek 12,5 százaléka. Ez az előző évi adatokhoz képest kedvezőbb arány, hiszen 1989-ben a magyar diákok negyede járt szlovák iskolába.

Iskolahálózatunk számokban

A közoktatási hálózatban (óvodától a középiskoláig) jelenleg 842 113 gyermek tanul. Ebből 50,56 százalék jár alapiskolába. A 2014-15-ös tanévben Szlovákiában összesen 425 731 tanuló jár alapiskolába, ebből 395 601 szlovák iskolába, 29 266 magyar és 864 más tannyelvű iskolába. A magyar iskolák összetanulói létszámából több mint 7 százalékkal magasabb az alapiskolai tanulók aránya az országos átlagnál (57,45% az 50,56%-kal szemben), míg a gimnáziumokban 1,8 százalékkal, a szakközépiskolákban 2,95 százalékkal alacsonyabb. Gimnáziumban 74 891 diák tanul, ebből szlovákban 70 811 (8,97 százalék) magyarban 3 609 (7,08 százalék). Szakközépiskolában 144 127 diák tanul, ebből csak 7 218 fiatal tanul magyar intézményben. Ezek a számok Fodor Attila szerint három, a szakmai viták során felvetődő feltételezést igazolnak. Először is **a magyar iskolákban nő a szociálisan hátrányos helyzetű (jelentős részben roma származású) tanulók száma és belső aránya, akik gyenge tanulmányi eredményeik miatt a tankötelezettséget az alapiskolában fejezik be.** Másrészt a magyar tanulók az országos átlagnál alacsonyabb számban jelentkeznek gimnáziumokba. Harmadrészt **a magyar iskolahálózat leggyengébb „láncszeme” a szakoktatás.** Ez alatt nem a minőségét, hanem a magyar nyelvű szakiskolai hálózat sűrűségét, az intézmények számát, elérhetőségét, választhatóságát kell érteni.

A magyar iskolahálózat helyzete

A magyar alapiskoláknak közel fele alsó tagozatos iskola. A 2013/14-es tanévben a 263 iskola közül 126 alsó tagozatos, 137 teljes szervezetségű iskola volt. 61 alsó tagozatos iskolában, illetve 10 teljes szervezetségű iskola alsó tagozatán a diáklétszám nem érte el a 20-at. Az 1-4-es iskolák közül 18 iskolában, illetve a teljes szervezetségű iskolák alsó tagozatán 4 iskolában a diáklétszám 10-nél is kevesebb volt. Ez egyrészt a településhálózat szerkezetének, másrészt az asszimilációs hatásoknak a következménye. Negatív hatással van az iskolák helyzetére, hogy a magyar iskolával rendelkező vegyesen lakott 250 település közül 109 településen a diákszám a magyar és a

Pék László

szlovák iskola között osztódik, ezeken a településeken nem csupán a magyar iskola küzd létszámhiánnyal.

Dél-Szlovákiában 141 településen csak magyar tannyelvű iskola működik. 95 településen csak alsó tagozatos, 46 településen csak teljes szervezetségű magyar iskola. 109 településen a magyar iskola mellett szlovák iskola is működik, 37 településen alsó tagozatos szlovák, 72 településen teljes szervezetségű szlovák iskola vagy iskolák vannak. A 72 település közül 8 településen egy-nél több teljes szervezetségű magyar iskola van. A 72 településen összesen 85 magyar iskola van.

A magyar iskolák közül 26 iskola magyar-szlovák közös igazgatású iskola részlegeként működik, közülük 14 alsó tagozatos magyar iskola és 12 teljes szervezetségű magyar iskola van közös igazgatásban a szlovák iskolával.

A 250 állami alapiskolán kívül 13 egyházi iskola is működik, valamint Pozsonyban és Kassán a gimnáziummal közös igazgatással működő alapiskola van, melynek fenntartója a Pozsonyi, illetve a Kassai Megyei Önkormányzat. Szepsiben a gimnáziummal közös igazgatású alapiskola működik, ennek fenntartója Szepsi városa.

A szlovák és a magyar lakosok iskolai végzettségének összehasonlítása negatív képet fest a magyarokról. Magas a csupán alapiskolai és az érettségi nélküli szakmunkás végzettséggel rendelkezők száma. Ugyanakkor az elmúlt két évtizedben a lemaradás mértékét sikerült csökkenteni, elsősorban az érettsé-

givel végződő középiskolai és főleg a főiskolai vagy egyetemi végzettségűeket illetően. Míg például 1991-ben a szlovákiai összlakosságának 28,7 százaléka csupán alapiskolai végzettséggel rendelkezett, a magyar nemzetiségű lakosoknál ez az arány 39,5 százalékos volt. A 2011-es népszámlálási adatok szerint az összlakosság 15 százaléka, a magyarságnak pedig 22 százaléka csak alapiskolai végzettséggel rendelkezik. Egyetemi vagy főiskola diplomája 1991-ben az összlakosság 5,8 százalékának volt, de a magyaroknak csak 2,9 százaléka szerzett felsőfokú végzettséget. 2011-re némileg javult ez az arány is, az összlakosság 13,8 százalékának volt diplomája, a magyarok között ez az arány 8,7 százalékra nőtt. Sajnos még jócskán elmaradunk az országos átlagtól.

Egyik tanulmány sem vizsgálja annak okát, miért alacsonyabb a magyarok iskolázottsága, mint a szlovákoké. Az okok valószínűleg összetettek, de nagy eséllyel a gazdasági mutatók is közrejátszanak. A magyar felsőfokú intézmény hiánya, valamint a régebben használatos kvótarendszer, amely meghatározta, hogy hány magyar nemzetiségű diák tanulhat egy felsőfokú intézményben, is okozhatja a mostani kedvezőtlen mutatókat.

Az iskolák fenntartása

Az alapiskolai hálózat működtetésére az állam a finanszírozási törvényben megfogalmazott szabályok alapján nyújt támogatást a fenntartók számára az iskolafenntartással kapcsolatos költségek

fedezésére. A törvényből adódóan a fenntartás önkormányzati kompetencia. A fenntartó kötelessége a normatív támogatást az iskola működtetésére fordítani, szükség esetén az iskola épületére fordított költségeket saját források útján biztosítani.

Jelenleg az iskolák normatív támogatásban részesülnek. Ez azt jelenti, minél több gyermek jár az intézménybe, annál több pénz jut az iskolára. A szlovákiai fejpénz alapú támogatás azonban nagyon alacsony, összehasonlításképpen Csehországban háromszor annyi pénz jut egy tanulóra, mint Szlovákiában. A jelenleg érvényben levő normatív támogatási rendszer átlátható és kiszámítható, de a fejkvóta mértéke alacsony, különösen a 150 diáklétszámnál kisebb iskolákra nézve. A finanszírozási törvényt 2004-ben fogadták el. A fejpénz alapú normatív finanszírozás bevezetésekor a 250 fős alapiskola lett a kiindulási pont. A rendszer kidolgozói a legalább ekkora tanulószámmal rendelkező iskolát minősítették jól finanszírozható intézménynek.

Ezt a kritériumot a szlovák alapiskoláknak is mindössze egyharmada (29,77 %-a) teljesíti, a magyar iskoláknak pedig csak a 11,11 százaléka! Ugyanakkor az alapiskoláink 45,98 százalékában, 120 intézményben kevesebb, mint 50 tanuló van, további 41 intézménynek pedig 50-100 közötti a diáklétszáma.

A 250 és a 150 diáklétszám közötti kompenzációs együtthatókat vezettek be már egy évtizeddel ezelőtt, így növelve a fejkvóta mértékét, mely 150 diáknál elérte az alap fejkvóta 1,5-szeresét. Kisebbségi iskolák esetében is ezt az 1,5-ös együtthatót alkalmazták a fejkvóta kiszámításánál. Ez a rendszer igazságtalan a kisiskolák szempontjából. Ugyanis az egy diákra eső költségterhek fedezésére az így kapott támogatás nem jelent elégséges forrást a működtetéshez. Így azt általában pályázati pénzekből, vagy a települések költségvetéséből egészítették ki. Az iskolák kérhetik az oktatási minisztérium megegyezéssel eljárás keretében igényelhető pótlólagos támogatását. Ennek odaítéléséről az oktatási miniszter által kijelölt bizottság dönt. A pótlólagos támogatás odaítélését a 2012. 9. 20-án elfogadott 325. sz. törvény megszigorította, és a minisztérium által megszabott feltételek teljesítéséhez kötelezte, amely költséghatékonyságra, osz-

tály- vagy iskolaösszevonásra kötelezte az iskolák vezetőit.

A Pék László által összeállított tanulmányból megtudhatjuk: „az SZMPSZ írásban tett javaslatot az oktatási miniszternek a kompenzációs táblázat együtthatóinak kiegészítésére, a 150-nél alacsonyabb diákszámok esetére is, hogy esélyt teremtsen az iskolák megmaradására. A benyújtott javaslat bevezetésével csökkenne a megegyezéses eljárások alapján igényelhető pótlólagos támogatási kérelmek száma, és kiiktatásra kerülne a támogatási rendszernek ez a szubjektív elemeket tartalmazó döntési eleme. A pótlólagos támogatások megszüntetésével a felszabaduló keret alapul szolgálna a kisiskolák fejkvótájának emelésére. Az oktatási miniszter a javaslatot nem vette figyelembe, hanem utasítást adott egy kombinált - fejkvóta és osztályalapú - támogatási rendszer kidolgozására, melynek elvei a mai napig nem tisztázódtak.”

Az elmúlt két évben az iskolák vezetői és az önkormányzatok szembesül-

tek iskolájuk helyzetével, mérlegelik a megoldási lehetőségeket. A cél: a települések kisiskoláinak megtartása, a minőségi, eredményes munkát végző iskolák működtetésének segítése, az optimális kistérségi és az országos iskolahálózat kialakítása.

Közös fellépés

– A központi oktatáspolitikai és oktatásirányítási intézkedései sokszor a szlovákiai magyar oktatás megtűréseire korlátozódnak, a magyar nevelési és oktatási intézményeknek, a szakmának, illetve az érdekképviselőnek pedig az intézmények működtetése, a problémák kezelése, valamint a sorozatos támadások elleni védekezése mellett nem maradt elég ereje, energiája és nem volt elszántsága határozottabb lépéseket tenni a magyar oktatás érdekében. Ezeknek a megállapításoknak a bizonyítéka a magyar közoktatási hálózat zsugorodása. Ebből az következik, hogy a szakmának és a kisebbségi szakmai érdekképviselőnek meg kell találnia a közös és

az eredményesebb cselekvés formáit – véli Pék László. Ennek egyik oka az, amire mind Fodor Attila, mind Pék László kitér: a jogi háttér és az intézményi rendszer hiánya. A jogi háttér kidolgozásához és elfogadásához egységes politikai akaratra lenne szükségünk, ami a szlovák politikusokból gyakran hiányzik, ha magyar ügyekről van szó. Ugyanakkor mind Fodor, mind Pék hiányolja a magyar civil szervezetek, politikai pártok és szakértők, illetve a magyarul oktató egyetemek összefogását. Fodor Attila egy közoktatási tanács tervét már három évvel ezelőtt felvetette. „Három évvel ezelőtt Rozsnyón vetítettem ki először azt a sémát, amelyet munkanévén szlovákiai magyar közoktatási tanácsnak neveztem el. A tanácsot politikai pártok szakemberei (MKP, Most-Híd), az oktatásügyben érintett civil szervezetek, ill. intézmények (SZMPSZ, Szlovákiai Magyar Szülők Szövetsége, Katedra Társaság, Fórum Intézet), a magyar pedagógusképzést folytató karok (a komáromi Selye János Egyetem és a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara), az iskolavezetők és az iskola-fenntartók (önkormányzatok, egyházak) delegált képviselői alkotnák.”

Fodor sérelmezi, hogy az elmúlt időszak kezdeményezései nem hoztak eredményt, pedig „fontos, hogy legyen egy olyan kerekasztal, ahol a problémákat megbeszéljük, lefektetjük a minimumokat. Egyik párt sem talált fel semmi olyan újat a programjában, amit a pedagógus szövetség az elmúlt 25 évben nem hirdetett meg. Az oktatásügyben óriási konszenzusra lehetne jutni, ha nem közeledének a választások, és nem az lenne a két párt célja, hogy a másikat legyőzze. Nem azért szorgalmazom az oktatási tanács létrehozását, mert idealista vagyok, hanem azért, mert ha egymás ellen megyünk, nem érünk el eredményt.”

„A szlovákiai magyar iskolahálózat állapota és fejlesztésének lehetőségei” című tanulmány is egy egyeztető tanács létrehozásában látja a megoldási lehetőségeket, véleményük szerint is fontos lenne a közös fellépés. „Az SZMPSZ koordinációjában javasoljuk létrehozni a Szlovákiai Magyarok Oktatási Egyeztető Fórumát a szlovákiai magyar oktatási helyzet (szakmai, oktatáspolitikai és jogszabályi változásainak) nyomon követésére, véleményezésére, a kisebb-

ségi oktatás céljainak érdekében történő befolyásolására és alakítására.“

A fórum következetesen követelhetné részvételét az állami oktatási szervekkel folytatandó tárgyalásokon, egyeztetéseken, melyek a szlovákiai magyar oktatásügy fejlesztését és sorsát érintik. Az SZMPSZ állandó és nem állandó tagokból állítaná össze a fórumot. A egyeztető fórum létrehozására és működtetésére konkrét javaslatot is tett, mely szerint: az SZMPSZ elnöke, a pártok 1-1 oktatási szakembere, a Szlovák Nemzeti Tanács oktatási bizottságának magyar nemzetiségű tagja, az Iskola-vezetők Országos Társulásának elnöke és a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatója lennének a bizottság állandó tagjai. A nem állandó tagok a Szlovákiai Magyarok Kerekasztalának, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének, a magyar pedagógusok társulásainak, tanácsainak, az egyházi és magániskoláknak, a gimnáziumoknak és a szakiskoláknak, a hazai megyei önkormányzatok oktatási bizottságainak, a városi és a kistérségi oktatási hivataloknak magyar munkatársai által jelölt és megbízott képviselői lehetnének.

Megoldási javaslatok

Az elmúlt évtizedekben csökkent a természetes szaporulat, iskolahálózatunk pedig alig változott. Azokon a településeken, ahol a nemzetiségileg vegyes lakosság miatt szlovák és magyar iskola is működik, a gyermekek ketté osztódnak, így mind két tanítási nyelvű iskola alacsony diáklétszámmal működik.

A magyar diákok száma a közoktatásban az elmúlt két évtizedben 33 százalékkal csökkent. Fodor Attila szerint „a „terepismerettel” nem rendelkezők számára adott a kézenfekvő megoldás: le kell csökkenteni az intézmények számát, a kis létszámú intézményeket, óvodákat, iskolákat be kell zárni. Ennek a (logikusnak tűnő) lépésnek azonban legalább két, valós és gyakori ellenérvét említi meg. Egyrészt: a kistérségek számára a (kis)iskola jóval több, mint egy tankötelezettséget biztosító hely. Olyan érték, amely a magyar jövőt, a megmaradást szimbolizálja, azt fejezi ki, hogy a településen vannak (még) fiatalok, akik itt akarnak élni és boldogulni – emiatt az önkormányzatok és a polgármesterek többsége ragaszkodik

az óvoda és az alapiskola (legalább a kisiskola) megtartásához. Ennek érdekében hajlandóak akár saját forrásokkal kiegészíteni az állami normatívát, erőn felül vállalják intézményeik működtetését, hogy megmaradjon az oktatás a településen, mely sok esetben az utolsó közösségi tér is. Másrészt: a magyarság Pozsonytól Tiszacsernyőig terjedő, több mint 600 kilométer hosszúságú földrajzi területen él, a Magyarországgal határos dél-szlovákiai régiókban. Ilyen távolságok mellett a körzetesítés sem egyszerű megoldás, különös tekintettel arra, hogy óvodás és kisiskolás korú gyermekek utaztatásáról lenne szó.

Ugyan a magyar óvodai hálózat jónak mondható, hiszen 339 óvoda működik 9047 gyermekkel, de az adatok értelmében bővíteni kellene az óvodai hálózatot, hiszen a magyar óvodások aránya 5,8 százalék, ami a magyar népesség számaránya alatt van, tehát valószínűsíthető, hogy sok magyar kisgyermek jár szlovák óvodába. Másrészt: a 2011-es népszámlálási adatok szerint

510 településen 15 százaléknál magasabb a magyarok aránya. Ezeket a községeket meg kellene vizsgálni, és lehetőség szerint óvodákat alapítani ezeken a településeken. Hozzá kell tenni, hogy számunkra a közös igazgatású intézmény csupán kényszermegoldás és törekedni kell az önálló oktatási-nevelési intézmények létrehozására. Ezt a tény egyébként mind a két szerző megállapítja. Illetve felhívják a figyelmet arra is, hogy megengedett az óvoda és az alapiskola egy igazgatás alá vonása is. Fodor Attila szerint: *„ennek a megoldásnak több az előnye, mint a hátránya, ezért a veszélyeztetett óvodák esetében érdemes lenne alkalmazni.*“

Pék László figyelmeztet arra is, elsősorban a gazdaságilag leszakadó régiókban hiányoznak az óvodák. Egyrészt ez annak következménye, hogy az óvodákat a települések saját költségvetésükből finanszírozzák, ezért sok önkormányzatnak gondot okoz egy nevelési intézmény fenntartása. Ennek ellenére azt javasolja: *„Az önkormányzatok igye-*

kezzenek kielégíteni a szülők igényét a magyar nyelvű óvodai nevelésre. (...) Buzdítjuk a polgármestereket, az óvodák és iskolák igazgatóit, a szülőket, hogy a helyi és a kistérségi körülményeket és az összefüggéseket elemezve, a szokásos megoldásokon túlmutató ötletek megvalósításával vállalják fel magyar óvodáik és kisiskoláik működtetését, illetve segítségét. Az önfenntartó faluk példái, a kisiskolák megtartásának külföldi formái, az egyházi és az alapítványi és a magániskolák működtetésének tapasztalatai szolgáljanak például számukra.“

261 alapiskolánk van (országos viszonylatban ez az alapiskolák 12,24%), 29 266 tanulóval (az összes alapiskolás tanuló 6,87%-a). **A felvidéki közösség politikai és szakmai képviselete viszonylag egységesen azt képviseli, hogy a településeken a kisiskolákat (legalább az alsó tagozatot) mindenhol meg kell tartani (a magyarokat és a szlovákokat is).**

Az osztályalapú finanszírozás (tervezett bevezetése) helyett a magyar szakemberek a fejpenzalapú normatív finanszírozási rendszer megtartását, ugyanakkor annak finomítását, a kisiskolák „pozitív megkülönböztetését”, a rájuk vonatkozó szorzószámok emelését javasolják.

Szlovákiában a 2015. szeptember 1-jén életbe lépő módosítás következtében nagyjából 500 alapiskolát zárnának be, ez összességében 2 százalékos megtakarítást jelentene, az iskolabuszok fenntartási költsége viszont ennél jóval magasabb lenne.

A teljes szervezettségű alapiskolák optimális hálózatának kialakításában fontos az önkormányzatok, szakmai szervezetek és az oktatásban érdekelt kistérségi együttműködése. Ki kell dolgozni az iskolák szakmai segítségét és a számukra megfelelő megoldások kimunkálását – ellenkező esetben ugyanis félő, hogy az állami oktatásirányítás „felülről” dönti el, hogy melyik intézmény maradjon, s melyik szűnjön meg, mely intézményeket vonjanak össze. **A kistérségi párbeszéd, közös gondolkodás, megoldáskeresés és megegyezés e problémakörben azért lenne fontos, mert ennek hiányában – miközben minden iskola és település igyekszik a számára jó megoldásokat**

meglépni - a térségben komoly feszültségek, konfliktusok keletkeznek/keletkezhetnek.

Ugyancsak át kellene értékelni azt a gyakorlatot, hogy a városi (nagy)iskolák a környező településekről „elszívják” az alapiskolai alsó tagozatos tanulókat. Miközben saját működésük, anyagi forrástöbbletük tekintetében ez a növekedés nem jelentős, számos kisiskola számára ez az elvándorlás a megszűnést okozhatja; harmadik negatív példaként a nyolcéves gimnáziumok elszívó hatását lehet kiemelni, melynek következtében az alapiskola felső tagozatán nemcsak a diáklétszám csökken, hanem a „húzóerő” is meggyengül – véli Fodor Attila.

Hasonló megoldási javaslattal élt Pék László is. Szerinte sem jó, ha a központi helyzetben levő és megfelelő diáklétszámmal rendelkező iskolák elszívják a kistelepülések magyar tanulóit. Azt javasolja „gondolják át a szomszédos kistelepüléseken 1. és 2. évfolyammal működő, összevont, kihelyezett osztály nyitását és működtetését. A legkisebb diákokat így meg lehet kímélni az utazás fáradoalmaitól.”

„A kistérségi oktatási hálózat átalakítása során a döntéshozók még a veszélyeztetett iskolák közötti erős rivalizálás ellenére is igyekezzenek előítéleteiket leküzdve, az érdekeket egyeztetve elsősorban a minőségi oktatást és a diákok érdekeinek figyelembe vételét szem előtt tartani. Félő, hogy a helyi, személyes érdekellentétek is kerékkötői lehetnek a kiváló ötletek térnyerésének. Ezért javasolunk minden kistérségben és országosan is az elemzés következtetéseiből kiindulva közös gondolkodást kezdeményezni iskoláinkról. Javasoljuk kistérségi oktatási konferenciák, szakmai programok megtartását az érdekeltet közös szervezésében és részvételével” – olvasható a tanulmányban.

A magyar alapiskola elvégzése után sok gyermek választ magyar gimnáziumot vagy középiskolát tanulmányai színhelyéül. A szlovákiai magyar gimnáziumi hálózat kiépített, a magyar alapiskolát végzett diákoknak a Vágsellyei és a Nagykürtösi járást kivéve lehetőségük van magyar középiskolában (vagy gimnáziumban) folytatni tanulmányaikat az adott járás területén. Három járás (Nyitra, Vágsellye, Nagykürtös) kivételével mindegyikben van

magyar (vagy szlovák-magyar) gimnázium, sőt, arra is van példa, hogy olyan városokban, ahol a magyarság aránya erősen csökken, két magyar gimnázium is működik (Ipolyvás, Rimaszombat).

A gimnáziumok esetében problémát jelent az alacsony létszám, a hálózat megtartásában, alakításában, irányításában nehezíti a magyarság helyzetét, hogy a középiskolák fenntartói a megyei önkormányzatok. A megyei önkormányzatokban pedig a szlovák politikusok jóindulatára is szükségünk van, ha meg akarjuk tartani gimnáziumainkat, középiskoláinkat. Fodor Attila véleménye szerint a gimnáziumaink megmaradása és jövője szempontjából minden érintett bevonásával és együttműködésével ki kellene dolgozni gimnáziumaink optimális, a legfontosabb feltételeket és körülményeket (az iskola feltételei, színvonala, elérhetősége, utazási távolságok) figyelembe vevő hálózatának tervét (számában kevesebb, de diákszámban erősebb intézményrendszer), s ezáltal elébe menni annak, hogy szlovák képviselők döntsenek a magyar iskoláink sorsáról. Intézményenként, térségenként is meg kellene vizsgálni annak lehetőségét, hogy milyen egyéb tanulmányi szakkal lehetne az iskola tanulmányi szakát, kínálatát bővíteni, s így növelni a diákok számát. Nem mellékesen: el kell gondolkodni az alapiskola és a gimnázium összevonnásán. Pozsonyban és Kassán évek óta stabilan és jól működik az „alapiskola és gimnázium” típusú egyesített iskola, s ez a minta talán több kis létszámú gimnáziumunk számára is a követhető utat jelenthetné.

A gimnáziumok kapcsán se feledkezünk meg további két diáklétszám-növelő lehetőségről. A magyar alapiskolák tanulói a szlovákokhoz képest alacsonyabb arányban folytatják tanulmányaikat gimnáziumban, tehát lenne lehetőség a létszám növekedésre. A másik tény, hogy a magyar nemzetiségű diákok 18 százaléka szlovák gimnáziumokba jár, közülük azokra érdemes odafigyelni, akik magyar alapiskolából jelentkeznek szlovák középiskolába.

A hazai magyar gimnáziumokban való továbbtanulási lehetőségek ellenére az alapiskolát végzett diákok több esetben anyaországi gimnáziumokban folytatják tanulmányaikat – derül ki Pék László tanulmányából, (pl. Párkány, Ipoly-

ság, Fülek, Királyhelmece térségéből), jelenleg 135 diák tanul magyarországi gimnáziumban. Magyarországi szak-középfiskolában 170 felvidéki magyar nemzetiségű diák tanul.

Szlovákiában jelenleg 41 szakképző intézményben folyik magyar nyelvű oktatás is, ez az összes ilyen típusú intézmény 9,1 százaléka. Ebből azonban csupán 9 az önálló magyar iskola. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy a magyar nyelvű szakképzési kínálat jóval szegényebb, mint a szlovák nyelvű. Részben ezzel függ össze a magyar nyelvű képzésben résztvevők alacsony, 5 százalékos aránya, illetve ezzel párhuzamosan a szlovák nyelvű szakképzésben résztvevő magyar nemzetiségű tanulók magas, 32,5 százalékos aránya. Fodor Attila szerint érdemi előrelépést a magániskolai hálózat megerősítésétől remélhetnénk. A közösségi szerepvállalást és az elszámoltathatóságot erősítené, a tulajdon- és vagyonviszonyokat átláthatóvá tenné olyan megoldási forma, ahol az alapító nem magánszemély, hanem egy szlovákiai magyar szakképzési közalapítvány lenne.

Az SZMPSZ tanulmánya is ajánl megoldási lehetőségeket. *„Tehetséggondozó programokkal serkenteni kell az alapiskolás diákok tovább tanulását a magyar gimnáziumokban, hogy minél több magyar diák számára jelentsen esélyt a felsőfokú diploma megszerzése. A nyolcéves gimnáziumi osztályok nyi-*

tását csak kiemelt tehetséggondozási célok érdekében javasoljuk, és csak ott, ahol a környező alapiskolák veszélyeztetettsége az alacsony diáklétszámból adódóan nem áll fenn.

Tankönyvekkel, módszertani és oktatási programcsomagokkal javasoljuk támogatni az anyaország részéről a szakoktatásban a magyar nyelv használatát, fokozni kell a magyarországi és a felvidéki szakközépfiskolák együttműködését a magyar nyelvű szakoktatás megerősítése érdekében.

Megyei szinten el kell érni, hogy a magyar alapiskolák diákjai a lakhelyüktől elfogadható távolságban magyar nyelven minőségi szakoktatásban részesüljenek, hasznosítható tudást és gyakorlati készségeket szerezzenek. Ehhez megfelelő utazási körülmények, illetve kollégiumi szálláshelyek kialakítására van szükség pl. a Nagykürtösi és a Nyitrai járás alapiskolát befejező diákjai számára.”

Összegzés

Kimondhatjuk, hogy szükséges a közös fellépés, ehhez azonban józan ítélőképességre van szükségünk. Az idő sürget, hiszen a közoktatási törvény szeptemberben életbe lép. Az oktatási intézmények vezetői télen még megtartották a beíratásokat az alapiskolák első osztályába, és bíznak abban, hogy az új tanévet a nebulók a helyi kisiskolák-

ban kezdhetik meg. (Lapzártánkkor az átmeneti határidők az új rendelkezések bevezetése szempontjából még tisztázatlanok.) Az összefogásra szükség van már csak azért is, mert vannak olyan községek, ahol szinte életbe vágóan fontos az iskola léte, annak ugyanis közösség- és lakosság-megtartó ereje van. Másrészt vannak olyan intézmények, amelyeknek fogadniuk kellene a kistelepülésekről érkező gyerekeket, de arra nincs meg a kapacitásuk, azaz nem tudnak több gyereket felvenni, hiszen a törvény a minimális osztálylétszámon kívül a maximumot is meghatározza.

A felvidéki magyar iskolahálózat megtartása közösségi megmaradásunk záloga, de településeink fennmaradásának letéteményese is. Ezért is lenne fontos, hogy önálló törvény foglalkozzon a nemzetiségi oktatással, az iskoláink igényeinknek megfelelően működés feltételeivel. Megoldást jelentene az oktatási önkormányzatiság kialakítása, hogy mi magyarok dönthessünk a magyar iskolák sorsáról. Mindehhez azonban széleskörű összefogásra van szükség és arra, hogy a szakértőink konszenzusra jussanak. Nem mellékesen pedig önkormányzati vezetőink, a pedagógus társadalom és a szülők segítségére, összefogására is szükségünk van, hogy a magyar gyermekek anyanyelvükön tanulhassanak szülőföldjükön és iskoláink sokáig szolgálhassák még közösségeinket.

Neszméri Tünde

Magyar bástyák a Lévai járásban

A Lévai járás területén összesen 16 magyar tanítási nyelvű alapiskola működik. Ebből tizenegy a teljes szervezetségű iskola, melyek az alábbi településeken találhatóak: Csata; Farnad; Ipolyszakállós; Érsekkéty; Léva; Ipolyság (két iskola); Palást; Nagysalló; Nagyölvéd; Zselíz. A vizsgált régióban öt alsó tagozatos kisiskola található a következő községekben: Alsószemeréd; Szalatnya; Ipolyvisk; Garamsalló és Barssáró. A teljes szervezetségű tanintézmények közül három egyházi alapítású, ez a palásti Palásthy Pál Egyházi Alapiskola, az ipolysági Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Katolikus Iskola, illetve az Érsekkétyi Református Alapiskola és Óvoda. Kiss Beáta pedagógus, az MKP lévai járási elnöke, az OE tagja korábban már kifejtette: a magyar oktatási helyzet szempontjából a járás három városának meghatározó szerep jut. Léva, Zselíz és Ipolyság több szinten is eltérő kistérségi központként él a járáson belül.

A Lévai járás déli részén több magyar tanítási nyelvű tanintézményre általánosan jellemző a folyamatosan csökkenő a diáklétszám. Az önkormányzat fenntartásával működő iskoláknak több problémával kell szembenézniük. Ezek közül tán a legégetőbb az oktatási minisztérium új törvénymódosítása, mely szeptembertől szigorúan szabályozza a minimális osztálylétszámokat. Ugyan június elején a szaktárca kiadott egy leíratot, amely a törvény alóli kivételeket sorolja fel, ennek értelmében azonban

az iskolafenntartó kötelességei jócskán megnövekednek.

Az alábbiakban részletesebben helyzetképet adunk az Ipoly menti magyar iskolákról. A népszámlálási adatok alapján a Lévai járás területén az Ipoly mentén mintegy tíz és félezer magyar nemzetiségű lakos él. Ebben a régióban 19 település található. A 2001-es és 2011-es népszámlálás között mind egyik településen csökkent a magyarok száma, némely községben a fogyás elérte a húsz százalékos arányt is. Mindebből következik, hogy a magyar iskolákba járó diákok száma is csökken.

A Lévai járásban összesen 83 óvoda működik, ebből 14 a magyar nevelési nyelvű. A járás **Ipoly menti régiójában** nyolc településen – Alsószemeréd, Felsőtúr, Ipolyság, Ipolypásztó, Ipolyvisk, Lontó, Nagytúr, valamint Szárd – található magyar óvoda. Emellett három közös igazgatású, magyar és szlovák nevelési nyelvű óvoda is van a térségben, két magyar óvoda pedig az alapiskolával közösen működik (Ipolyszakállós, ipolysági egyházi iskola).

A régióban **három alsó tagozatos kisiskola** (Ipolyvisk, Szalatnya, Alsószemeréd), illetve négy teljes szervezetségű tanintézmény (Palást, Ipolyszakállós, két ipolysági) található. A kisiskolák gyermeklétszáma az utóbbi két évtizedben fokozatosan csökken. A helyi önkormányzatok mindent megtesznek annak érdekében, hogy

megtartsák az oktatási intézményeiket. *„A térség kisiskoláinak egyik közös vonása a tanulók összetétele. Mindhárom tanintézményben többségbe kerültek a roma tanulók. Részben ez biztosítja az említett iskolák fennmaradását. Ugyanakkor sok szülő éppen ezért választ másikat iskolát, vállalva a gyermeke napi ingázását”* – véli **Lendvay Tibor**, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Lévai és Nagykürösi Területi Választmányának alelnöke. A három kisiskola átlagosan 15-20 diákkal működik.

A teljes szervezetségű iskolák tekintetében a palásti Palásthy Pál Egyházi Iskola áll a legrosszabbul. A 2013/2014-es tanévben összesen 58 tanuló látogatta az intézményt. A tanulók létszámának drasztikus csökkenéséhez hozzájárul az a tény, miszerint Palást vonzáskörzete kicsi. A helyiek mellett csupán egy-két falu magyar gyermekeire támaszkodhat (Ipolyfödemes, Szalatnya). Az ipolyszakállósi iskola 89 tanulóval rendelkezett a vizsgált időszakban. Palásttal szemben előnye a nagyobb vonzáskörzet, Ipolyszalka és Ipolyság között az egyetlen magyar iskolaként lényegében központi tanintézményként is funkcionál.

A térség hét oktatási intézményében 2006 és 2014 között 164 fővel csökkent a tanulók száma, ez mintegy húsz százaléknyi mínuszt jelent. A demográfiai változásokat hűen tükrözi a két ipolysági iskola létszám alakulása.

Vonzáskörzetük nagynak mondható. A Lévai járás magyar falvai mellett a Nagykürtösi járásból is jelentős gye-
rekcsoport érkezik a város iskoláiba.
„A létszámcsökkenés ellenére fontos az
iskolák oktatási színvonalának a meg-
tartása. Emellett törekedni kell fiatalok
elvándorlásának megállítására. Hiszen
ha nem lesznek fiatalok, feleslegessé
válnak az iskolák is” – hangsúlyozta
ezzel kapcsolatosan Lendvay.

Az iskolavezetők és oktatási szakem-
berek egyetértenek abban, hogy a beve-
zetendő közoktatási törvénymódosítás
tanítási nyelvtől függetlenül egységes
kihatással van a kis létszámú iskolákra.
Ugyanakkor hangsúlyozzák, a magyar
anyanyelvű iskolák nagyobb veszély-
ben vannak, mivel a kistérségekben
sok helyen a magyar identitás megtar-
tásának egyetlen intézményesített köz-
pontjai. Ezért az iskolák elvesztésével
egyenes arányban a magyarság elvesz-
téséhez is hozzájárul. A nemzetiségi is-
kola mindig is különleges, mondhatni:
kevésbé fontos státusban volt a szlová-
kiai oktatásügyön belül. „A lévai ma-
gyar térség specialitása, hogy nagyon
széles sávban helyezkednek el az apró
községek. A két központi jellegű telepü-
lés – Zselíz és Ipolyság - mellett a kis
községekben találhatóak iskolák. Nagy
az elvándorlás, ennek minden követ-
kezménye hatványozottan észlelhető az
Ipoly mentén” – árnyalta a helyzetképet
Lendvay Tibor.

Az **ipolysági** Pongrácz Lajos Alapis-
kola a térség nagy tanintézményei közé
tartozik. A 2014/15-ös tanévben 231
tanuló látogatja. Tavaly szeptemberben
egy nagyobb létszámú osztályt nyitot-
tak. 2015 szeptemberében pedig leg-
kevesebb 30 elsős kezdi meg tanulmá-
nyait az oktatási intézményben. Több
évfolyamban párhuzamos osztályokban
folyik az oktatás. Azon évfolyamokban,
ahol nem nyitottak párhuzamosan két
osztályt, ott pedig nagy létszámú osz-
tályokat működtetnek. Ezekben akár a
huszonhetet is eléri a tanulók száma.

A létszámszabályozás közvetlenül nem
érinti az iskolát. Ennek ellenére az igaz-
gatónak vannak aggályai. Mint **Lésczó
Katalin** elmondta: „amennyiben a kör-
nyező települések önkormányzatai nem
tudnák fenntartani kisiskoláikat, akkor
befogadó iskolaként szerepelnének. Mi-
vel vannak évfolyamok, ahol magas
diáklétszámmal dolgozunk, ezért elő-
fordulhat, hogy évfolyamonként csupán

pár gyermeket tudnánk befogadni.”
Hozzáfűzte: **a közoktatási törvény
meghatározza az osztályok minimá-
lis, de a maximális létszámát is, ez a
befogadandó tanulók számával túl-
haladva új osztálytermek nyitását
jelentené. Ez pedig helyhiány miatt
nem minden esetben kivitelezhető.**

A törvény értelmében a felső tagoza-
ton harminckettő fő felett két osztályba
kell osztani a tanulókat. Az alsó tago-
zaton a létszámhatár 28 fő. Lésczó Ka-
talin hangsúlyozta: az iskola esetében
a tanteremi kapacitás határozza meg a
befogadó intézményi funkció mértékét.
Az igazgató mindezt az iskola jelenle-
gi helyzetéből kiindulva vázolta fel az
Önkormányzati Szemle kérdésére.

Az utóbbi hónapok szlovákiai közokta-
tását megmozgató civil kezdeményezé-
sek Ipolyságon is éreztették hatásukat.
„Nagyobb iskolának számítunk, ennek
ellenére természetesen szívügyünk a
kisiskolák védelme. Ennek érdekében
tevékenyen részt vettünk a petíciógyű-
tésében, közel hatszáz aláírást gyűjtöt-
tünk össze. Emellett március folyamán
bekapcsolódtunk a szlovák kollégák
által indított petícióban is” – fo-
galmazott.

Ipolyságon a magyar közeg még elég
erős. A lakosság több mint fele magyar
nemzetiségűnek vallja magát. Mindkét
magyar iskolában a kétszázat is megha-
ladja a tanulók létszáma. (Ez kevesebb,
mint a szlovák iskolákban.) Nincs nem-
zetiségi probléma. Ennek ellenére – saj-
nos – egyre több magyar ajkú gyermek
kerül szlovák alapiskolába.

Ezzel szemben a **járási székhelyen,
Léván** található magyar iskola napi
szinten küzd a kihívásokkal. „A lévai
magyar iskola a felvidéki magyar ok-
tatás egyik bástyája, mely a magyar
nyelvhatár szélén helyezkedik el. A
tanintézményünk egy magyarok által
kevésbé lakott térségben található, ez
hatással van az utánpótlásra is” – tá-
jékoztatott **Andruska Csilla**, a Juhász
Gyula Alapiskola igazgatója. Léva és
környéke nemzetiségi összetétele a má-
sodik világháborút követően gyökere-
sen átalakult. A zömében magyarok ál-
tal lakott települések elszlovákosodtak.
Már a múlt században, a hetvenes és
nyolcvanas években fokozatosan szűn-
tek meg a magyar iskolák. Ez is hozzá-
járult ahhoz, hogy a lévai magyar tan-
intézmény vonzáskörzete hatalmasra
növekedett. Mint az igazgató megem-
lítette: „huszonhárom községből érke-
nek hozzánk a tanulók. Néhányuknak
a beutazás is gondot okoz. Ezen még
az iskolabusz beindítása sem segítene,
mivel egy járással képtelenség lenne egy
ekkora területet lefedni.”

A Juhász Gyula Alapiskolát ebben az
iskolaévben mintegy 140 tanuló látog-
gatja. A demográfiai változások radi-
kálisan tükröződnek az iskolai szintjén.
Június végén az utolsó két párhuzamos
osztályból 26 tanuló ballag el. Szept-
emberben pedig 13 elsős kezdi el ta-
nulmányait magyar nyelven a járasi
székhelyen. „Reménykedünk, hogy
sikerül megtartanunk a 12-15 fős első
osztályos létszámot. Ezáltal közel 120
fős iskolaként működhetünk térségünk
egyetlen magyar iskolájaként” – mon-
ta Andruska Csilla. A lévai iskolához az
előző években csatlakozott a helyi ma-

gyar óvoda. A csatlakozás előtt egyetlen osztállyal működő óvoda hamarosan kétosztályossá bővült. Ez adja az alapiskola elsőszámú alapbázisát.

Léván kilenc alapiskola működik, ebből a legkisebb létszámú a magyar intézmény. Kis létszámú osztályokkal rendelkező tanintézményként nagymértékben a fenntartó jóindulatára kell támaszkodniuk. Az igazgatónő kifejtette: „a teljesen szlovák önkormányzatra, oktatási vezetésre, és a szlovák polgármesterre kell hagyatkoznunk. Részben ebből kifolyólag is napi szinten kell a szlovák többséggel szemben magyar anyanyelvi oktatás érdekeit védelmeznünk.”

Éreskkétyen az ezredfordulón alapították meg a magyar református alapiskolát. A kilencvenes évek második felére mindösszesen tíz körül mozgott a településen működő magyar kisiskola létszáma. Az iskola megmentése sarkallta a helyi magyar közeget az egyházi iskola megalapítására. Az Érsekkétyi Református Alapiskolát és Óvodát jelenleg 66 gyermek látogatja. *„Minden egyes magyar településnek szüksége van iskolára, mivel ez tarja meg a magyar identitást. Amióta tanintézményünk működik, mi szolgáljuk a kulturális események alapjait”* – mondta el véleményét **Bohák Valéria**, az intézmény vezetője. Hozzáfűzte: a finanszírozási rendszer nem kedvező, folyamatosan alkalmazkodni kellett a változásokhoz. Az iskola megtartása érdekében meg kell találni azon lehetőségeket, melyek segítségével az új szabályozás hatályba lépését követően is zökkenőmentesen folyhat az oktatás.

A teljes szervezetségű iskola alsó ta-

gozatán összevont osztályokban folyik a tanítás. Az iskola megalapítását követően felső tagozaton is tömbösített osztályok működtek – avatott be a részletekben az igazgató. Jelenleg évfolyamonként nyolc – tíz diákkal önálló osztályok vannak.

Egyházi iskolaként nagy vonzáskörzettel rendelkezik. Többek között Ipolypásztóról, Zalabáról, Oroszkáról és Lekérről érkeznek a gyerekek Érsekkétyre. A tanulók beutazása nem problémamentes, de támogatásból sikeresen üzemeltetnek egy iskolabuszt. A busz reggelente végigjárja a környező településeket. Emellett, ahogy az igazgató fogalmazott: a szülők lelkes összefogással hozzájárulnak a gyerekek beutaztatásához.

A helyi református gyülekezet által létrehozott tanintézményt az önkormányzaton keresztül az állam tartja fent. A gyülekezet anyagi viszonyaihoz képest támogatja az iskolát. Bohák Valéria jelezte, az oktatási minisztérium június eleji leirata bizakodásra ad okot. Határozatos önkormányzat segítségével áthidalható a törvénymódosítás. Bár megjegyezte, tavasszal komoly problémát okozott a polgármester fellépése, hisz az önkormányzat egyoldalúan, indoklás nélkül mondta fel az iskolával 2004 óta érvényben lévő bérleti szerződést, amely szerint a két falusi ingatlant ingyen használhatja az intézmény. Az iskolának rövidesen költöznie kell, a kérdés azonban még nyitott. *„Nem jó a helyzetünk, de sohasem szabad csüggedni, hinni és bízni kell”* – fűzte hozzá.

A járás déli térségében a **roma kisebbség iskoláztatása** is problémákat szül. Bohák Valéria ennek a pozitív

változatát említi. Mint kifejtette, az egyházi iskolába több roma gyermek is járt-jár, aki a felemelkedési lehetőséget felismerve könnyedén szocializálódott az érsekkétyi környezetben. Közülük többen szakközépiskolákban folytatták tanulmányaikat. A roma kisebbség problémája megjelenik az Ipolyság környéki kisiskolákban is. Az ipolyviski alapiskolába jelenleg 22 tanuló jár, többségük roma. *„Létszámunk az utóbbi időben enyhén csökkent, ugyanakkor a roma gyerekek száma emelkedett”* – jelezte Önkormányzati Szemlének **Capák Anna**, a kisiskola vezetője. Jelezte: már a községben is tapasztalható az a jelenség, miszerint a szülők a városi iskolát választják a kisiskola helyett. Ipolyvisken is fontosnak tartják az iskola megtartását, hiszen ez a magyar identitás megőrzésének egyik záloga, mondják. Hasonló a helyzet a kistérség másik két kisiskolájában is. Az alsószemerédi és szalatnyai iskola is roma többséggel működik, ez a pedagógusainak többletterhet jelent.

Láthatjuk, hogy az országos viszonyokhoz hasonló helyzetekkel néznek szembe a Lévai járás intézményei és azok vezetői, valamint oktatói is. Alapvető fontosságú az intézmények védelme, főleg egy ilyen térségben, ahol a magyarok számaránya az összlakosság egyharmadát teszi csak ki. A közeli nyelvhatáron, illetve a szórvány-magyarország bástyájaként a Lévai járás magyar oktatási intézményei többet jelentenek az egyszerű ismeretátadási helynél. A térség magyar közösségének megmaradása szempontjából kimagasló jelentősége van az iskolák, köztük a kisiskolák megmaradásának.

Pásztor Péter

Magyar iskolák a Nagykürtösi járásban **SZOMORÚ ÖRÖKSÉGE A MÚLTNAK...**

Mielőtt megkísérelnénk részletesen ecsetelni a Nagykürtösi járás magyar iskoláinak folyamatosan romló helyzetét, vessünk egy pillantást a múlt század második felének derekán tapasztalt/történt tudatos iskolaleépítés gyakorlatára! A térség magyar oktatási intézményei sorsának kiváló ismerője, a neves helytörténész, Csáky Károly nyugalmazott pedagógus több publikációban is foglalkozott a magyar iskolahálózatot hátrányosan érintő jelenségekkel.

Egyik írásából idézzük az alábbiakat: „A Nagykürtösi járás Dél-Szlovákia legfiatalabb közigazgatási egysége. Két évtizedes fennállása ellenére azonban talán itt történt az országban az egyik legnagyobb mérvű iskolaleépítés. Már ami a magyar iskolák ellen irányult persze. Az 1968-69-es tanévben 2003 tanuló látogatta a magyar iskolákat. Számuk húsz év múlva 745-re csökkent. Két évtizede a 19 kisiskolának és a 6 teljesen szervezett alapiskolának 77 osztálya volt. A magyar osztályok száma ma 33. A tizenkilenc kisiskolából tizenhetet megszüntettek. A teljesen szervezett iskolából is megszünt egy, kettőt pedig közös igazgatás alá vontak.”

Írásának további részéből kiderül, hogy Lukanényén a háromosztályos kisiskolát egyszotályossá alakították, s az itten óvodában a szlovák lett a nevelési nyelv. Apátújfaluban, Ipolyhídvégen, Ipolykérben, Ipolynagyfalun, Kelenyén és Kőkesziben két tanerős iskola szűnt meg. Apátújfaluban (a falu 62 %-a magyar) a magyar osztályok helyén is szlovák nyílt. És felszámolásra került az összes egy tanerős kisiskola is, konkrétan Csalárban, Gyürkiben, Dacsókeszin, Ipolykeszin, Kóváron, Nagycsalomján, Felsőzellőben, Óvárban

és Rárósmulyadon. Elmondhatjuk, hogy gyakorlatilag a járás valamennyi nemzetiségi települése iskola nélkül maradt. Megnyirbálta a tudatos leépítés a teljes szervezettségű magyar iskolákat is, Ipolyszécsénykén szinte egyik napról a másikra építették le az iskolát, melynek 140 tanulója volt az utolsó tanévben. Furcsa helyzet állt elő Csábon, ahol 154 gyermek tanult az 1975/76-os tanévben. Ekkor egy modern iskola épült itt, s lett szlovák tagozat is. Jó tíz évvel később 47 tanuló maradt a magyar tagozaton. Bussán a teljes szervezettségű magyar tagozaton pedig évről évre érezhetően csökkent a gyerekek száma, ami a tagozat bezárásához vezetett.

Ahogy Csáky Károly is leszögezi, a hatalmas létszámcsökkenést akkor még nem lehetett csupán a demográfiával magyarázni, hisz sokkal több gyermek született, mint napjainkban. Mégis rohamosan fogyott a magyar osztályok, a magyar gyermekek száma. A támadás tehát meg intenzívebb volt, mint napjainkban.

Most pedig foglalkozunk a jelenel, ami szomorú öröksége a múltnak. A Nagykürtösi járásban magyar nevelési nyelvű óvoda található Csábon, Ipolybalogon, Ipolyhídvégen, Ipolykeszin, Ipolynagyfalun, Ipolynyéken, Ipolyszécsénykén, Ipolyvarbón, Kelenyén, Lukanényén, Óvárban. A 2014-15-ös tanévben összesen 180 gyerekekkel. Ami a magyar iskolákat illeti, teljes szervezettségű alapiskola működik Ipolybalogon, Ipolynyéken, Ipolyvarbón. Közös igazgatású Csábon és Lukanényén, a két egyházi kisiskola pedig Ipolyhídvégen és Óvárban található. Gyermek hűján évekkkel ezelőtt Kelenyén és Nagycsalomján zárt be az

egyházi kisiskola, az elmúlt tanévben pedig Inámban jutott erre a sorsra az 1-3. évfolyamos állami iskola, amely érdekes módon egyedül élte túl a múlt század 70-es éveinek leépítési hullámát. A most véget érő 2014/15-ös tanévben ebben a hét tanintézményben összesen 353 gyermek tanult. Csak érzékeltetésképp: 38 elsős és 49 kilencedikes.

A teljes szervezettségű iskolák igazgatóit arról kérdeztük, hogy ez idő tájt hány gyermek látogatja tanintézményüket, van-e elég szakképzett pedagógusuk, és milyen az iskolájuk felszereltsége. Kíváncsiak voltunk természetesen arra is, milyen szándékok vannak készülőben a szeptembertől esedékes minimális osztálylétszámok miatt. Bár időközben utóbbi kérdésünk részben tárgyalanná vált, mert ahogy az iskolavezetők jelezték, az oktatásügyi minisztériumból érkezett leirat értelmében minimális osztálylétszámmal is működhetnek osztályok, ha az iskolafenntartó vállalja a többletköltségeket, azért egészen még nem vagyunk kinn a vízből.

Molnár Barna, az ipolybalogi Ipolyi Arnold Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola igazgatója:

– Jelenleg 135 tanuló van. Ebből most elballag 20, az új tanévtől pedig 7 elsősünk lesz. Szakképesítés terén jól állunk, a felszereltségünk országos szinten is kimagasló egy éppen most befejeződött pályázatnak köszönhetően. Minden osztályban van interaktív tábla, számítógép, mozaikos digitális tananyagokkal, 2D-s és 3D-s segéd-eszközökkel stb. A tornatermünk is minden igényt kielégít. Egyedül a kinti sportpályákat kellene már felújítani, de az önerőből lehetetlen. Ami pedig az létszámkérdést illeti, majd az októberi

normatív támogatásunk eldönti (a szeptemberi adatösszesítés után), hogyan tovább. Egyelőre nem tervezzük összevonást.

Jusztin Imre, az ipolynyéki Balassi Bálint Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola igazgatója:

- Iskolánk tanulólétszáma jelenleg 112. Ebből 13 elsős, a kilencedikesek pedig 17-en vannak. Szeptembertől 12 elsős gyerekkel számolunk. Pedagógusaink mind egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkeznek. Ennek ellenére van néhány, főleg nevelési tantárgy, amelyet nem szakos tanár oktat. Iskolánk felszereltsége az átlagosnál jobbnak mondható. Van számítógépes termünk, nyelvi laboratóriumunk. A laboratóriumban és minden osztályban rendelkezünk interaktív táblával. Az alacsony létszám ellenére sincs összevont osztályunk. A helyi önkormányzat képviselői a soron következő ülésükön tárgyalják meg ezzel kapcsolatos, többletfinanszírozási kérelmemet, és szinte biztos vagyok benne, hogy nekünk kedvező döntést hoznak.

Chudý Erzsébet, az ipolyvarbói Mikszáth Kálmán Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola igazgatója:

- Jelenleg 29 diák látogatja intézményünket, szeptembertől pedig 3 elsősünk lesz. A szakképzettséget tekintve egyedül a természettudományi tantárgyak esetében van hiányosság, biológia-kémia szakon. A többi tantárgyat szakképesített pedagógus oktatja, iskolánk felszereltsége tökéletes, nem hiányzik semmi. Az alacsony létszám miatt, sajnos, évek óta összevont osztályokban tanítunk. És ha minden jól megy, még egy tanévet végig tudunk tanítani.

Jaskó Deák Gyöngyi, a csábi közös igazgatású alapiskola igazgatója:

- A magyar tagozatot jelenleg 22, a szlovák tagozatot 160 diák látogatja. Szeptembertől 3 elsősünk lesz a magyar tagozaton, 12 pedig a szlovákon. A szakképzettséget tekintve egyedül a kémia szakon vannak hiányosságok, a többi tantárgyat szakos pedagógusok oktatják. Az iskolánk felszereltsége jónak mondható, interaktív táblákkal, új szaktantermekkel. A magyar tagozaton hosszú évek óta összevont osztályokban tanítunk, bár a törvény csak alsó tagozat összevonását engedélyezi. Egyet biztosra mondhatok, az iskolafenntar-

tó mindent megtesz a magyar tagozat fennmaradása érdekében.

Balázs Éva, a lukanényei közös igazgatású alapiskola igazgatója:

- Tanintézményünk magyar tagozatán 40, szlovák tagozatán 75 gyerek tanul. 90 százalékban minden tantárgyat szakképzett pedagógus tanít. Iskolánk felszereltsége jónak mondható, és hogy mi lesz szeptembertől, erre a fenntartó adhat érdemleges választ. Annyit azonban el kell mondanom, hogy példaértékű együttműködésről van szó az iskola-vezetés és a fenntartó között.

A megszólaló intézményvezetők tisztában vannak azzal, hogy a járásban évek óta tartó negatív jelenség, hogy a magyar szülők közel 40 százaléka szlovák iskolába járattja gyermekét. Megkérdeztük az iskolaigazgatókat, látnak-e lehetőséget, és miben, e kedvezőtlen irány visszafordítására, mérséklésére. Őszinte, ha nem is szívdéítő választ kaptunk.

Molnár Barna: - Sajnos, nagyon rosszak a tapasztalataink. A szülőt legkevésbé sem érdekli az iskola felszereltsége, tanulmányi eredményei, versenyeredményei stb. Nem tájékozódik, nem megy el a nyílt napra, és ha eldöntötte, hogy szlovák iskolába írattja a gyerekét, szinte lehetetlen lebeszélni róla. Nekünk eddig még, sajnos, ez nem sikerült. Sőt a már magyar iskolába járó gyerekek szülei is egyre kevesebben jönnek el a szülői értekezletekre. A helyzet sajnos nagyon súlyos.

Jusztin Imre: - Szerencsére Ipolynyéket és szűkebb környékét ez a negatív jelenség túlzott mértékben nem érinti. Minőségi oktatással igyekszünk a határozatlan a szülőket is meggyőzni.

Chudý Erzsébet: - Nem látok kiutat a jelenlegi helyzetből. Csak ha csoda történik. Csodák pedig nincsenek. Tizenhét éve tanítok Ipolyvarbón, de azóta nem emlékszem olyan megkeresésre, hogy bárki is érdeklődött volna, hogy mi itt az Ipoly mentén hogyan boldogulunk, szükségünk van-e bármire. Elzárva, elfelejtve létezzünk, pedig semmivel sem vagyunk rosszabbak, mint a többi magyar iskola. Most hirtelen, az év elejétől mást sem csinálunk, mint ezredszert feltett kérdések tömkelegére válaszolgatunk, de nem történik semmi sem. Kétségünk röpké 20 évet ezzel a

kérdéssel, már régen lépni kellett volna. Nemcsak a választások előtti időszakban felelősködni, hogy itt is élnek még magyarok.

Jaskó Deák Gyöngyi: - Nem látok kiutat a jelenlegi helyzetből. Sajnos, évről évre kevesebb gyermek születik, körzetünkben nagyon sok a vegyes házasság, és a szülők hozzávetőleg 80 százaléka szintén szlovák iskolába járt. Meggyőződésük, hogy gyermekük is csak akkor tud érvényesülni Szlovákiában, ha államnyelven tanul.

Balázs Éva: - Állandóan ezt a kérdést ismételtük, bár mindannyian tudjuk, hogy a magyar iskolákban tanító pedagógusok is megtesznek mindent a diákokért, az iskola színvonaláért, eredményeket érünk el, és mégis... Ki merem jelteni, hogy nem a pedagógusokon múlik. A választ nem itt, nem nálunk kell keresni.

Nem a mi tisztünk ennek a kedvezőtlen irányzatnak és kiváltó okainak elemzése. Kétségtelen, hogy sok múlik a magyar szülők hozzáállásán is. Csak egy felettebb tanulságos, mindamellett elkeserítő példát említünk. A Nagykürtösi járás egyik közös igazgatású iskolájának – ma már nyugdíjas – iskolaigazgatója mesélte el évekkal ezelőtt az alábbi történetet. Meglepődve és értetlenül tapasztalta, hogy a fiatal magyar házaspár, a magyar tagozat volt diákjai, immár szülőként a gyermeküket nem anyanyelvi iskolába íratják, holott mind a két szülő magyar középiskolában érettségizett, és mindketten felsőfokú végzettséget szereztek. Vagyis: saját maguk voltak/lehettek volna élő példa arra, hogy magyar alap-és középiskolai végzettséggel is el lehet végezni szlovák főiskolát vagy egyetemet. Elképzelhető, hogy kezdetben voltak nyelvi nehézségeik, de kitartásuknak, szorgalmuknak köszönhetően sikeresen befejezték felsőfokú tanulmányaikat.

Azt már mi tesszük hozzá, hogy egykori tanítójuk, igazgatójuk számára máig rejtély, hogy minden észérv bevetése, erőteljes győzködés ellenére sem sikerült eredeti elhatározásukról lebeszélni őket. Csak találgatni lehet, hogy ki nek, minek a hatása alatt döntöttek úgy, ahogy döntöttek. És rajtuk kívül megannyi, sajnos, száz meg ezer magyar szülő.

Bodzsár Gyula

Veszélyeztetett (kis)iskolák a Kassai járásban

A család, az iskola, az egyház és a kultúra a legfontosabb pillérei megmaradásunknak idegen nyelvű környezetben. Ezen belül az anyanyelvi oktatás meghatározó erővel bír egy-egy település etnikai arányainak/tisztaságának megőrzésében, illetve a nyelvi romlás megakadályozásában s az azt követő asszimilációs folyamat lassításában. A nemzeti kisebbségek számára az egyetlen elfogadható megoldás az anyanyelven történő oktatás-nevelés biztosítása a kisebbségi iskolákban.

Mielőtt Kassa és a Kassa-vidéki járás oktatási intézményei hálózatának felvázolásába és helyzetének elemzésébe fognék, következzen egy kis történelmi visszapillantás.

Amikor a múlt század ötvenes éveiben Kassán és környékén újraindult a magyar nyelvű oktatás, több olyan vegyes lakosságú település volt, ahol nem hoztak létre még alsó tagozatos magyar iskolát sem. Ilyen volt például Hernádcsány, Felsőcsáj, Hernádnádasd vagy Nagyszalanc község.

Voltak települések, ahol erős magyar egyházi közösségek működtek, s ezeknek hatására is létesítettek a szlovák igazgatású iskolákban magyar alsó tagozatos vagy összevont osztályokat, de ezeket a szocialista nemzetiségi politika még az ötvenes években vagy a hatvanas évek elején felszámolta. Ez történt például Magyarböd, Györke, Csécs és Jászó községekben. Aztán következett

a magyar iskolák felszámolásának egy másik hulláma a múlt század utolsó két-három évtizedében, amikor megszüntették a nagyidai és az abaujszina-i iskolákban is a magyar nyelvű oktatást.

Kassa Szlovákia második legnépesebb városa. Lakosainak a száma a 2011-es népszámlálás adatai szerint mintegy 240 000 volt, ebből közel 6400 magyar, ami a város lakóinak 2,7%-át teszi ki. A város lakosai a kitelepítések, az elvándorlás és a nagyarányú asszimiláció ellenére, történelmi és kulturális hagyományaira építve igyekeznek multikulturális értékeik megőrzésére. Egyes becslések szerint jelenleg is közel 40 000 magyarul beszélő ember él Kassán.

A **Kassa-vidéki járás az egykori Abauj-Torna vármegye északi területe** az első világháborút követően Csehszlovákiához került. Jelenleg a járás lakosainak száma 88 000, ebből több mint 17 000 jelezte, hogy magyar

anyanyelvű. Roma származásúnak 7 700-an vallották magukat. A járás legnagyobb települése Szepsi, lakosainak száma meghaladja a 11 000-et, s mintegy 30%-uk vallja magát magyarnak. A városban élők mintegy 10%-a roma származású. A Kassa-vidéki járáshoz 114 település tartozik, 23 településen a lakosság nemzetiségi aránya magasabb, mint 10%. Ebből 12 településen a magyar lakosság többségben van.

Napjainkban a járásban – a keleti régiókra jellemző viszonylag nagy gazdasági visszaesés következtében – növekszik a munkanélküliség. A roma közösségek halmozottan hátrányos helyzete miatt Kassa környéke a leszakadó régiók közé tartozik. A szakképzett fiatalok számára a város közelsége ellenére a térségben kevés a munkalehetőség, ezért az utóbbi évtizedekben jelentős a fiatalok elvándorlása.

Kassán magyar óvoda, alapiskola, gimnázium és szakközépiskola működik. Az egykor jó hírű kassai ipari iskolához társult a szlovák igazgatóság alatt működő, magyar osztályokkal is rendelkező kereskedelmi középiskola, ám diákjainak száma ennek ellenére évről évre csökken. A meglévő három szakon kívül az idei évtől új programot indítottak. A mechatronikán, a kereskedelmi akadémián és a műszaki líceumon kívül szeptembertől visszatértek az elektrotechnika oktatásához is. Matej Éva igazgató szerint a piac érdeklődése indította el a gondolatot, hogy újra elektrotechnikusokat képezzenek.

A kassai **Márai Sándor Magyar Alapiskola** első osztályába évente átlagosan 20-24 gyereket iratnak be. A következő

tanévben két első osztályt nyithatnak, mivel ez idáig már 31 gyerek van beíratva. A gimnáziumban az utóbbi években egy osztály nyílik, s figyelemre méltó az iskola művészeti irányultságú tevékenysége. Képzőművészeti műhelyek, jól működő diákszínpad, és évtizedeken keresztül kiváló énekkari tevékenység is van a kassai **Márai Sándor Gimnáziumban**.

Kassán kívül magyar **igazgatású teljes szervezetségű alapiskola működik még Szepsiben**, Buzitán és Tornán. Ezek közül a kiváló pedagógusgárdának köszönhetően, figyelemre méltó eredményeket érnek el a **buzitai diákok** mind tanulmányi, mind iskolán kívüli tevékenységek területén. Ezt az iskolát 13 település diákjai látogatják.

Az **önkormányzat támogatásával iskolabuszok szállítják a diákokat naponta**. Az iskola épületeit a közelmúltban felújították. Szakszerűen felszerelt tornateremmel, tanuszodával, sportpályákkal, szaktantermekkel és kisállatparkkal is rendelkezik. **A tornai magyar iskolát az utóbbi években kizárólag roma származású gyerekek látogatják.**

A járásban **Alsóláncon, Péderben és Szádudvarnokon működik alsó tagozatos iskola**. A tornaújfalui kisiskola a 2013/2014-es tanév befejeztével bezárta kapuit. 2011-ben helyi kezdeményezéssel jött létre a **szádudvarnoki kato-**

likus egyházi iskola, amely a környék településeiről iskolabuszszal szállítja a diákokat.

A 2015/2016-os tanévtől – ugyancsak helyi kezdeményezésből – megnyitják a Boldog Salkaházi Sáráról elnevezett katolikus egyházi iskolát Szepsiben. Remélhetőleg nem fogja befolyásolni lényegesen a már meglévő magyar alapiskola diáklétszámának alakulását. Amennyiben sikerül továbbra is megtartani az állami iskola jó színvonalát, Szepesi környékének gyűjtőiskolája maradhat.

Az oktatási miniszter az új tanévtől kötelező jelleggel minimális osztálylétszámokat vezetett be, s ezzel veszélybe sodorta a vidéki kis létszámú iskolákat.

A Kassa-vidéki járásban a veszélyeztetett alsó tagozatos kisiskolák közé tartozik az alsóláncai. Jelenleg 29 diák látogatja. A szádudvarnoki Szent István Egyházi Iskolában két összevont osztályban 22 diák tanul, ami alig marad el a megszabott létszámkvótától. A folyamatos létszámnövekedés biztató az iskola jövőjének tekintetében. **A péderi alsó tagozatos alapiskola egyetlen összevont osztályába 14 gyermek jár.**

A diákok fele hátrányos helyzetű, roma származású. Az utóbbi években a gyermeklétszám lényegesen csökkent, ami a szádudvarnoki egyházi iskola megnyitásának a következménye.

18 olyan település van a Kassa-vidéki járásban, ahol a lakosság legalább 10%-a magyar nemzetiségű, de nincs helyi magyar nyelvű oktatás. Ilyen Abaújszina, Áj, Bódvavendégi, Csécs, Debrőd, Jánok, Kenyhec, Komárom, Makranc, Migléc, Perényhím, Reste, Somodi, Szádelő, Szeszta, Tornahorvát, Zsarnó és Nagyida.

A Kassai-vidéki járásban nem beszélhetünk a magyarországi iskolák elszívó hatásáról, mivel a határ mentén működő magyarországi falvak tömegközlekedés szempontjából nem megközelíthetőek, s ugyancsak Magyarország gazdaságilag leszakadt régiójához tartoznak. Sem az iskolák felszereltsége, sem a tanítás színvonala igazából nem vonzza a Kassa-vidéki magyarokat.

A Mihályi Molnár László és Hanesz Angelika által kidolgozott elemzések alapján ajánlatos volna az eddigi állami iskolákban szlovákiai és EU-s támogatásokra építve, valamint megfelelő pedagógusok alkalmazásával létrehozni a hátrányos helyzetű, higiéniai, viselkedési és egyéb problémákkal küszködő, családi szinten ezt megoldani képtelen roma családok gyermekei számára a felzárkózásukat szolgáló és társadalmi integrációjukat segítő magyar, szlovák és roma nyelvű iskolákat, támaszkodva az egyházak roma missziós tevékenységében rejlő lehetőségekre is.

Havasi Péter

Elkezdődik-e Rozsnyón is a regionális egyeztetés?

Szlovákiában az oktatásügy több sebből is vérzik, nem beszélve a felvidéki magyar nyelvű oktatás helyzetéről. Hiányzik a stabilitás, hiszen állandóan változnak a törvények. Szeptemberben életbe lép többek között az új kerettanterv, csökkennek a magyaróra-számok és a történelem oktatása sem nekünk tetszően alakul, és a rendelkezés kötelező jelleggel minimális osztálylétszámokat (17) vezet be, melynek következtében a vidéki kis létszámú iskolákat a megszűnés veszélye fenyegeti. A törvény a 261 magyar oktatási intézmény közül mintegy 100 szlovákiai magyar kisiskolát veszélyeztet. A Rozsnyói járásban ez 7 kisiskolát érint, illetve veszélyeztet.

Országszerte több régióban a felvidéki magyar nyelvű oktatás helyzetéről tartanak konferenciákat, regionális egyeztetéseket, végeznek felméréseket és a hazai magyar iskolákat érintő égető problémákkal kapcsolatos továbblépési lehetőségeket vitatják meg. Nincs egységes megoldás, ezért a régiók helyzetét helyi szinteken kell kezelni. Egyeztetés, eszmecsere az ügyben eddig Rozsnyón nem valósult meg.

Az oktatás fő eleme a gyermek

A lakosság létszámának csökkenéséről évek óta hallani. Kevés gyermek születik. Nincs ez másképp a Rozsnyói járásban sem, annak ellenére, hogy a 2014/2015-ös tanévben a Rozsnyói Célalap adatai szerint az első osztályba iratkozott kisdíjak száma emelkedett az előző évihez képest. Amíg a 2013/14-es esztendőben 104 elsős iratkozott magyar tanítási nyelvű oktatási intézménybe, a következő évben ez a szám 112-re emelkedett.

A legutolsó népszámlálási adatok alapján a Rozsnyói járásban a lakosság mintegy 15 %-át teszi ki az iskolaköteles gyerekek száma. 2011-ben a járás 63 351 lakosából 16 103 volt magyar nemzetiségű, ez a lakosság 25,42%-a. 2001-ben a magyar lakosság száma 18 954, aránya 30,62% volt. Míg a szlovák és a magyar lakosság száma és aránya csökkent, a roma lakosság száma 2 908-ról (4,7%) 3 487-re (5,5%) növekedett. Jelentős a roma lakosság aránya Barkán 56,40%, Krasznahorkaváralján 35,11%, de számottevő a roma lakosság száma Rozsnyón, Beretkén, Berzétén, Gömörhorkán, Páskaházán és Pelsőcön is.

A járást 62 település alkotja, melyek közül kettő városi ranggal rendelkezik (Rozsnyó és Dobsina). A 62 településből huszonkettőben alkot a magyar lakosság többséget, 32 településen pedig eléri a 10%-ot. A települések többsége apró falu. A járási székhelyen a magyar lakosság száma 3909, aránya 19,84%.

A járás a Szlovák Karszt területén fekszik, mely idegenforgalmi szempontból jelentős. A járásban a szlovákiai átlaghoz képest magas a munkanélküliség ráta, mely a lakosság átlagosnál rosszabb gazdasági és szociális helyzetét jelzi. A régió másik gyengesége az oktatási és urbanizációs index foka. Kifejezetten negatív a járás technikai – információs, valamint infrastruktúra szerkezete.

A járás lakosainak összetételéről tanuskodjanak az alábbi táblázatban felsorolt tények, amelyben szemléltetjük a Rozsnyói járás lakosainak számát, a magyar lakosság arányát a 2001-es és 2011-es népszámlálási adatok alapján, valamint a területén található magyar tannyelvű oktatási intézmények számát és típusát, mint ahogy a diáklétszám változását is a 2005/2006-os időszakhoz viszonyítva a 2013/2014-es időszakban.

M – magyar nevelési nyelvű, SZ – szlovák nevelési nyelvű, K – közös igazgatású óvoda, AT – alsó tagozat, FT – felső tagozat

Település neve (10% feletti magyar lakossági arány)	Magyar lakosság aránya a településen	Összlakosság	Magyar lakosság		Óvoda MSZK	Általános iskola neve	AT/ FT	Az oktatás nyelve	Diákszám változás %-ban (2005/06-2013/14 között)
	2001		2011	2011					
Barka	53,83%	516	163	31,59%	-	-	-	-	-
Beretke	81,92%	375	265	70,67%	M	Alapiskola	1-4.	M	-45,83%
Berzété	39,98%	1316	555	42,17%	SZ	Alapiskola és Óvoda	1-9.	SZ	-
Borzova	73,44%	171	128	74,85%	-	-	-	-	-
Csoltó	70,53%	485	417	85,98%	M	MTNy Alapiskola	1-4.	M	10,00%
Csucsom	48,83%	652	271	41,56%	SZ	-	-	-	-
Dernő	71,30%	704	478	67,90%	SZ	MTNy Alapiskola	1-9.	M	-5,99%
						Alapiskola	1-4.	SZ	-
Gömörhorka	63,05%	1338	761	56,88%	K	MTNy Alapiskola	1-4.	M	40,91%
						Alapiskola és Óvoda	1-4.	SZ	-
Gömörpanyit	46,78%	660	269	40,76%	SZ	Alapiskola	1-4.	SZ	-
Hárskút	85,56%	511	381	74,56%	-	-	-	-	-
Hosszúszó	86,70%	586	465	79,35%	SZ	Alapiskola	1-4.	M	-50,00%
							1-4.	SZ	-
Jablonca	97,24%	203	194	95,57%	-	-	-	-	-
Jólész	77,27%	726	546	75,21%	M	-	-	-	-
Kecső	91,88%	375	331	88,27%	M	Alapiskola	1-4.	M	12,50%
Kiskovácsvágása	89,47%	76	59	77,63%	-	-	-	-	-

Kőrös	81,09%	484	360	74,38%	M	-	-	-	-
Körtvélyes	88,58%	334	280	83,83%	-	-	-	-	-
Krasznahorkaváralja	47,18%	2575	1013	39,34%	K	Alapiskola és Óvoda	1-4.	M	-27,14%
						Alapiskola	1-9.	SZ	-
Kuntapolca	41,19%	655	199	30,38%	SZ	-	-	-	-
Lekenye	87,19%	296	246	83,11%	-	-	-	-	-
Lucska	87,67%	192	161	83,85%	-	-	-	-	-
Melléte	74,37%	215	147	68,37%	-	-	-	-	-
Páskaháza	75,55%	303	135	44,55%	M	-	-	-	-
Pelsőc	49,20%	2405	1031	42,87%	K	Dénes György Alapiskola	1-9.	M	-32,52%
						Alapiskola	1-9.	SZ	-
Pelsőcardó	69,49%	159	94	59,12%	-	-	-	-	-
Rozsnyó	26,80%	19706	3909	19,84%	K	MTNy Alapiskola	1-9.	M	-5,83%
					SZ	Rozsnyói Református Egyházközség MTNy Alapiskolája	1-9.	M	-16,23%
					K	Alapiskola – Katolikus	1-9.	SZ	-
					SZ	Alapiskola, Pionierov 1	1-9.	SZ	-
					SZ	Alapiskola, Zakarpatská 12	1-9.	SZ	-
					SZ	Alapiskola,			
Zlatá 2	1-9.	SZ	-						
					SZ				
					SZ egyházi				
Rudna	41,80%	745	258	34,63%	SZ	-	-	-	-
Szádalmás	86,74%	808	650	80,45%	M	Alapiskola és Óvoda	1-9.	M	-14,66%
Szalóc	62,72%	458	235	51,31%	-	-	-	-	-
Szilice	88,98%	562	438	77,94%	M	MTNy Alapiskola	1-4.	M	66,67%
Tornagörgő	90,07%	1137	939	82,59%	M	Alapiskola	1-4.	M	-13,33%
							1-4.	SZ	-
Várhosszúrét	87,75%	732	557	76,09%	M	MTNy Alapiskola	1-4.	M	-46,67%
összesen									-15,41%

A következő településeken a magyar lakosság aránya meghaladja a 10 %-ot, de a településen nincs magyar iskola: Barka, Berzété, Borzova, Csucsom, Gömörpanyit, Hárskút, Jablonca, Jólész, Kiskovácsvágása, Körtvélyes, Kőrös,

Kuntapolca, Lekenye, Lucska, Melléte, Páskaháza, Pelsőcardó, Rudna, Szalóc. A legtöbb településen az egyre változó törvények következtében és az egyre csökkenő gyereklétszám miatt az 1990-es évek végén, illetve a 2000-es évek elején

szűntek meg az oktatási intézmények.

A szeptemberben életbe lépő, a minimális osztálylétszámokat szabályozó módosított iskolatörvény következtében a járásban több oktatási intézmény (kisiskola) kerülhet veszélybe.

Áttekintés a járási oktatási intézményi hálózatról és a veszélyeztetett iskolák számáról a 2014/15-ös tanév adatai alapján:

Rozsnyói járás oktatási intézményei	Az intézmények száma	A minimális diákszámot az alsó tagozaton el nem érő iskolák száma (kevesebb 20, ill. 24 diáknál)		A minimális diákszámot a felső tagozaton el nem érő iskolák száma (kevesebb 65, ill. 75 diáknál)
		1-4-es iskolák	1-9-es iskolák AT-a	1-9-es iskolák
szlovák tanítási nyelvű óvoda a járásban	38			
10% feletti magyar lakosságú települések				
szlovák nevelési nyelvű óvodái	13			
magyar nevelési nyelvű óvoda	11			
magyar – szlovák közös igazgatású óvoda	4			
magyar és közös ig. óvodák összesen	15			
1-4-es szlovák tanítási nyelvű iskola	8	7	-	-
10% feletti magyar lakosságú települések				

1–4-es szlovák tanítási nyelvű iskolái	5	5	-	-
1–4-es magyar tanítási nyelvű iskola	7	5	-	-
1–4-es közös igazgatású iskola	2	2	-	-
magyar és közös ig. alsó tagozatos iskola				
összesen	9	6		
1–9-es szlovák tanítási nyelvű iskola	14	-	1	5
10% feletti magyar lakosságú települések				
1–9-es szlovák tanítási nyelvű iskolái	7	-	0	2
1–9-es magyar tanítási nyelvű iskola	5	-	1	0
1–9-es közös igazgatású iskola	0	-	0	0
magyar és közös ig. 1–9-es iskolák összesen	5	-	1	0

A 22, többségben magyarok által lakott település közül 10 településen van magyar iskola. Közülük 6 településen csak magyar iskola működik. 12 magyar többségű településen nincs magyar iskola. Ezek mind kistelepülések, ahol a magyar lakosság aránya ugyan magas, de számuk 59-től 360-ig terjed, egyedül Jólészen éri el az 500 főt.

A további 10 település közül, ahol a magyar lakosság aránya 10% és 50% között van, csak Rozsnyón, Pelsőcön és Krasznahorkaváralján van magyar oktatási intézmény. Berzétén és Gömörpanyiton csak szlovák iskola működik.

A járásban 4 településen van 5 teljes szervezettségű magyar iskola. Rozsnyón, a járási székhelyen két magyar oktatási intézmény is működik. A Fábry Zoltán Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola mellett 1996-ban létrejött a Rozsnyói Református Egyházközség Alapiskolája. Az egyházi iskolát a környező településekről is szép számmal látogatják diákok. 2011-től a Fábry Zoltán nevet viselő állami intézmény szakiskolával bővítette profilját.

A májusban hivatalosan is Dénes György Alapiskolává vált pelsőci magyar tan nyelvű alapiskolába körzeti iskolaként nemcsak pelsőci gyerekek járnak, hanem további 15 község – Kecső, Hosszúszó, Ardó, Borzova, Csoltó, Lekenye, Melléte, Gömörhorka, Gice, Páskaháza, Kuntapolca, Vígtelek, Beretke, Szilice, Szalóc – diákseregét fogadja be. A tanulók többsége magyar nemzetiségű, de akad szlovák és cseh nemzetiségű is köztük. A diákok 30%-a roma származású. A magas munkanélküliséggel küzdő régióban egyre több a hátrányos helyzetű családokban élő gyermek. Pelsőcön a legtöbb tanuló tehetséges, sokoldalú, jó családi háttérrel rendelkezik. Csak kevesen érkeznek felkészületlenül, főleg azok, akik nem jártak óvodába. Ezeket a tanulókat pótktatással vagy szakköri foglalkoztatással zár-

kóztatják fel. Több éve folyik a speciális igényű tanulók integrálása, ami a szülők, a gyógypedagógus, a pszichológus és a tanácsadó segítségével történik.

A járás néhány magyar iskolájába jelentős számú magyar roma diák jár. Ilyen teljes szervezettségű iskola a dernői, amelyet a barkai, illetve a krasznahorkaváraljai felső tagozatos diákok látogatnak.

A teljes szervezettségű iskolák közül a Szádalmási Magyar Tannyelvű Alapiskola az egyedüli diáklétszáma miatt veszélyeztetett teljes szervezettségű iskola.

Az iskola 6 km-es vonzáskörzetében nincs felső tagozattal bíró iskola, ezért a törvényi kedvezményezettséget élvez. Az iskolát Jabloncáról, Körtvélyesről, Tornagörgőről látogatják leginkább diákok.

Míg Körtvélyesen, Jabloncán nincs sem óvoda, sem iskola, addig Tornagörgön van, így a szádalmási iskola vonzáskörzetének gyermeklétszáma várhatóan továbbra is apadni fog. A szádudvarnoki egyházi kisiskola létrejöttével megszűnt az esély a szádalmási iskola diáklétszámának növelésére a Kassa - környéki járásból. Az iskola jelenlegi vonzáskörzetét alkotó, 80%-nál több magyarsággal bíró falvak népszaporulatán, a rozsnói iskolákba bejáró diákok helyben tartásán, és az iskola nélküli falvak lakosságának magyar iskola iránti igényén múlik a szádalmási iskola további sorsának alakulása. Kedvezőtlen esetben az iskola mindkét tagozata felszámolódhat.

Alsó tagozatos veszélyeztetett iskolák

Beretke magyar lakosságának száma jelentősen csökkent a 2001 és a 2011-es népszámlálások közötti időszakban. Ma

mintegy 365 magyar nemzetiségű lakos lakja. A lakosságszámhoz hasonlóan a magyar iskola diáklétszáma is közel a felére apadt. Ennek ellenére a járásban ez a legkisebb község, mely eddig képes volt fenntartani magyar óvodáját 12 gyerekkel és kisiskoláját 18 diákkal.

Csoltó magyar lakosságának aránya a 2001 és a 2011-es népszámlálási időszakban 15%-kal növekedett, mely elsősorban abból adódik, hogy a roma lakosság többsége magyar identitását helyezte előtérbe. Csoltón 10 gyermekkel magyar óvoda és 27 diákkal kisiskola működik.

Hosszúszón közös igazgatású iskola működik, melynek keretében csak szlovák óvodai csoport létezik. A községben 1996-ig csak szlovák iskola működött. Mivel a diákok szülei szlovák iskolába jártak, gyermekeiket is oda íratják be. Az iskola épületének az állapota jó, az önkormányzat folyamatosan elvégezte a szükséges felújításokat: gázfűtés bevezetése, nyílászárók cseréje, padlóburkolat felújítása, új berendezések vásárlása stb. A tanulók helyben ebédelnek az erre a célra kialakított ebédlőben. A délutáni órákban napközi működik az iskolában.

Kecső a domborzati viszonyok miatt nehezen megközelíthető apró település, amely 375 lakosával, közülük 331 magyar lakossal Beretkéhez hasonlóan a mai napig fenntartja magyar iskoláját. **Szilice** földrajzilag nehezen megközelíthető helyen, a karsztfennsíkon helyezkedik el. Iskolája számára védettséget jelent a törvényben megszabott 6 km-es körzet. Az iskola egy tanteremből áll. A szilicei gyerekek a felső tagozatra Rozsnyóra járnak. Az iskola megszűnése esetén valószínűleg ide irányulna az alsó tagozatosok utazása is.

Várhosszúrétén az elmúlt tíz évben felére csökkent a diáklétszám, a magyar lakosság nemzetiségi aránya pedig 10%-kal apadt. Ennek ellenére a településen van magyar óvoda. Az iskola megszűnése esetén a diákokat a rozsnói iskolák fogadják.

Magyar iskola nélkül

A magyar iskola nélküli településeken, ahol legalább 10%-nyi magyar lakosság él, meglehetősen tarka képet mutatnak az iskoláztatási szokások.

Barka óvoda és iskola nélküli, 516 lakosú település, ahol a lakosság többsége (56,40%) romának vallja magát. A magyarok aránya 31,59%. A község diákjai a dernői iskolát látogatják, néhány szülő gyermeke a Rozsnyói Református Egyházközség Alapiskolájában tanul.

Berzété magyar lakosainak száma enyhe növekedést mutat 2001 és 2011 között. A 42, 17%-ban magyar településnek azonban csak teljes szervezetszerű szlovák iskolája van szlovák óvodai csoporttal.

Borzova a domborzati viszonyok miatt nehezen megközelíthető település. A községből évente 1-2 diák jut a pelsőci iskolába.

Csucsom 41%-ában magyar lakosságú település Rozsnyó közvetlen közelében. A magyar ajkú diákok a rozsnyói alapiskolákat látogatják.

Gömörpanyiton szlovák tanítási nyelvű iskola működik. A magyar diákok Tornaljára járnak iskolába. (A falut nagyban érintette egykor a kitelepítés.)

Hárskútról évente 1-2 magyar diák a rozsnyói, illetve a dernői iskolát látogatja. A településen nincs óvoda sem.

Jabloncáról a magyar diákok a szádalmási iskolába járnak. A kisteleplésen nincs óvoda.

Jólész magyar óvodáját 18 gyermek látogatja. A községből közel 50 magyar diák jár a rozsnyói alapiskolákba.

Kiskovácsvágása 59 lakosával a legkisebb magyar többségű település a járásban. Vannak évek, amikor egyetlen gyermek sem kezd meg tanulmányait magyar iskolában.

Körtvélyes kisteleplésről, melynek nincs óvodája 10-12 diák jár a közeli szádalmási magyar iskolába.

Körösön, a Rozsnyó szomszédságában fekvő kisközségben működik magyar óvoda, ahonnan a gyerekek iskoláskorukban már a közeli Berzété szlovák iskolájába kerülnek. Aki magyar tannyelvű iskolába adja gyermekét, az kénytelen őt Rozsnyóra utaztatni.

Kuntapolcán a magyar lakosság aránya 30%. A községben csak szlovák óvoda működik. Ennek ellenére vannak diákok, akik a pelsőci magyar iskolát látogatják.

Lekenye magyar iskolája 2003-ig, óvodája 2006-ig működött. A településről 6-7 diák jár a pelsőci magyar iskolába.

Lucska óvoda nélküli kisteleplés. Évente legfeljebb/átlagban egy diák jár a rozsnyói vagy a dernői magyar iskolába.

Melléte kisközségből évente átlagban egy-egy diák jár a gömörhorkai, illetve a pelsőci alapiskolába.

Páskaháza kisteleplés jelentős számú roma lakossággal. A településen nincs óvoda. A faluból a magyar diákok Pelsőcre járnak alapiskolában.

Pelsőcardó 159 lakosú kisteleplés, sem iskolával, sem óvodával nem rendelkezik. A településről tanévenként 1-1 magyar diák a közeli Pelsőc iskoláját látogatja.

Rudna csupán 34%-ban magyar település Rozsnyó tőszomszédságában. Nincs óvodája, évente 1-1 diák jut el innét a rozsnyói iskolába.

Szalóc 51%-nyi magyar lakossággal bíró kisteleplés. Óvodája nincs. A községből Rozsnyóra vagy Pelsőcre járnak a diákok magyar iskolába.

A magyarok által is lakott fálvakban a szlovák iskolák is veszélyeztetettek. Ezek a következők: a berzétéi és a rozsnyói katolikus iskola felső tagozatai, továbbá Dernő, Gömörhorka, Gömörpanyit szlovák kisiskolája, valamint Hosszúszó és Tornagörgő közös igazgatású iskoláinak szlovák részlege.

Továbbtanulási lehetőségek a járás középiskoláiban

Gimnáziumi tanulmányokat anyanyelvén a magyar diákok a rozsnyói közös igazgatású P.J. Šafárik Gimnázium magyar osztályában folytathatnak. Sajnos, a kevés jelentkező miatt a magyar osztály indításával kapcsolatosan az utóbbi években problémák adódtak. Az évente megnyílt egy-egy osztály átlagos diáklétszáma 12 fő.

Csökken a szintén közös igazgatású egészségügyi szakközépiskolát választó tanulók száma is, ezért a keleti régiók rossz gazdasági és szociális helyzete okolható, mivel a képzés korábban az egész kassai régió diákjait felölelte. Ma évfolyamonként a magyar osztályok átlagos diáklétszáma 10,5.

2011-ben a rozsnyói Fábry Zoltán Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola szakiskolai részleget nyitott, ahol a diákok vendéglátó, fodrász, építőmester szakokon folytathatnak tanulmányokat.

Szaktanulmányvizsgát tehetnek, majd kétéves tanulmányi szak keretében érettségi bizonyítványt szerezhetnek. Évfolyamonként hozzávetőleg 55 diák látogatja a szakiskolát.

Közös gondolkodás a kistérségi iskolahálózatról

A felmerülő problémák és a törvénymódosítások miatt egyes magyarok régiók már keresik a helyi szintű megoldásokat. Szükségszerűen sort kellene erre keríteni a Rozsnyói járásban is, hogy meginduljon a kistérségi iskolahálózatnak a megmentése. A járásban a domborzati viszonyok miatt sok az apró település, azért a régióban – erre való tekintettel is – közös gondolkodásra van szükség az optimális kistérségi iskolahálózatról, mely a hatékony működtetést és az oktatás minőségének javítását is szem előtt tartja. A magyar oktatás vonzóvá tétele sürgető feladat.

Az önkormányzatoknak is ki kell majd vennie részüket a megoldáskereséséből, és lehetőségeik szerint erősíteniük és fejleszteniük kell a településeken lévő intézmények további működését, az iskolavezetéssel, a szülőkkel, az egyházzal és a civil szervezetekkel karöltve. A veszélyeztetett intézmények helyzetének kiemelt kezelése várja őket.

A magyar óvodai és iskolai diáklétszámok növelése sokban függ a hagyományos programok mellett például az óvodáskor előtti foglalkozásokon (baba-mama klubok, játszóházak) vagy a romák részére hagyományos értékeik továbbéltesése érdekében kifejtett munkától. Mindezek mellett az iskolák jó hírét a különböző tehetségeket felkaroló programok, versenyek és egyéb kulturális, egészségi, környezetvédelmi stb. rendezvények, projektek erősíthetik.

Az iskolatanácsok és a fenntartók rátermettségén, tetterekészségén, az anyanyelvi oktatás iránt elkötelezett iskolavezetők hozzáállásán is sok múlhat. A magyar iskola fontosságát elsősorban a minőségi munka igazolja – ez egy pillanatra sem szabad szem elől téveszteni. Az eredmények népszerűsítésének, a tehetségekkel való foglalkozásnak, a hátrányos helyzetű gyermekek hatékony felzárkóztatásának ebben kiemelt szerepet kell kapnia.

Beke Beáta

Túlképzés és esélyek

A Dunaszerdahelyi járásban sincsenek egyszerű helyzetben a pedagógusok, hiszen a szlovákiai magyarság ezen régiójának is számolna kell néhány iskola bezárásával, és a fiatal pedagógusok így még nehezebben találhatnak munkát.

A rendszerváltozást követő években folyamatosan azt tapasztalhattuk, hogy az oktatási rendszerben részt vevő diákok száma csökken, s mindezek alól a magyar tannyelvű intézmények sem jelentettek kivételt. Mindez csupán a probléma egyik oldala, amely demográfiai háttérű, az oktatáspolitikai területén viszont ugyanakkor nem valósult meg az oktatás-nevelés tartalmát befolyásoló intézkedés, amely emelni tudta volna a képzés színvonalát. Ezek helyett sokkal inkább olyan finomhangolások tanúi lehettünk, amelyek nem hoztak megfelelő előrelépést.

Sokan nehéz szociális helyzetben

A statisztikai adatok ugyanakkor megmutatják, hogy a szlovák iskolákhoz hasonló arányú diákvesztés nem feltétlenül jelenthet megnyugvást, hiszen a tanulók közül jelentős arányban vannak olyanok, akik az első kilenc osztály után nem tanulnak tovább középiskolákban. Ennek oka az is lehet, hogy

éppen a déli régiókban sok a hátrányos szociális helyzetű család, ahol a képzés nem elsőrendű prioritás és a fiatalok az alapiskola után nem szereznek szaklevelet vagy érettségit. Ennek fényében a Nagyszombati kerület két magyar lakta járása a szerencsésebbek közé tarthat, hiszen a Felvidék gazdaságilag legfejlettebb régióiról van szó, ahol magyar tannyelvű iskolákból nincs hiány.

A kultúra őrzője

Masszi János, a kerület évek óta legsikeresebb iskolái közé tartozó dunaszerdahelyi Vámbéry Ármin Alapiskola

igazgatója, egyben a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének dunaszerdahelyi járási elnöke is úgy látja, felvidéki összehasonlításban kedvezőek a csallóközi kilátások. *„Elsősorban látni kell, hogy míg nálunk a szülő néhány kilométeren belül talál magyar iskolát, addig az ország középső és keleti részében akár 30-40 kilométer is van két magyar tannyelvű intézmény között, így aztán az egyik megszűnése könnyen azt eredményezi, hogy a gyereket szlovák iskolába íratják.”*

A pedagógus úgy véli, azért is fontos, hogy a kisiskolák életben maradjanak, mert egy-egy kisebb településen ezek az intézmények jelentős szerepet töltenek be a kultúránk őrzésében. *„Egy kisiskolának kulturális központnak is kell lennie, hiába csak alsó tagozatos tanulókat képez, mert legalább a fontos ünnepek során szívüknek dobognia kell a közösségért, és amennyiben ez így működik, akkor nem szabad feladnunk egyetlen műhelyt sem.“*

Sok a pedagógus, valahol mégis kevés

A helyzet ugyanakkor korántsem rózsás, hiszen annak ellenére, hogy az egyetemeken nagy ütemben képzik a pedagógusokat, közülük sokan nem találnak munkát, még a gazdaságilag előnyösebb feltételekkel bíró régiókban sem. A felsőoktatási intézmények azzal védekeznek, hogy céljuk egy műveltebb réteg képzése, s nem törekszenek arra, hogy mindenki éppen az oktatási szférában helyezkedjen el, de sajnos sok esetben egyetemi oklevéllel rendelkező munkanélküliek kerülnek ki a

karok falai közül. Ezzel együtt vannak olyan szakterületek, ahol pedig nehéz megfelelő szakképzettségű tanárt találni.

A dunaszerdahelyi iskola igazgatója szerint is nehezen tudnak elhelyezkedni a fiatalok. *„Sajnos azt kell mondanom, túlképzés van. Ezt mi is látjuk, hiszen évről évre száznál is több kérvény érkezik, amelyek segítségével tanítói állást pályáznak meg az érdeklődők. Természetesen közülük sokan több helyre is beadják a jelentkezésüket, de járásszerre kevés a szabad állás. Mi egy viszonylag nagy kapacitással működő intézmény vagyunk, de többnyire legfeljebb 1-2 szabad pozíció van.“*

Merítési lehetőség a jelentkezőkből tehát adott, az iskolák több szakképzett oktató közül választhatnak, de a helyzet a szakközépiskolák esetében sokkal bonyolultabb. Ott a szaktantárgyat oktató tanárok száma csekély, így aztán sokszor csupán esetleges megoldások születnek. Varga Erika, egy pincérnőnek tanuló második tanuló lány édesanyja is erről beszél. *„Sajnos nem egyedi, hogy bizonyos tantárgyakat olyan tanárok tanítanak az iskolában, akik teljesen más szakon végeztek. Emellett pedig az is előfordul, hogy egyes szakmai tárgyat oktatók ugyan gyakorolták a szakmájukat, de kényszermegoldásként mentek el oktatni, mert éppen állás nélkül maradtak.“*

Mindez természetesen annak is köszönhető, hogy a tanárok anyagi megbecsülése nagyon alacsony, éppen ezért tényleg csak az elhivatott tanárjelöltek kerülnek a pályára, de a hiányterületeken ugyanakkor sok esetben a középiskolák nem válogathatnak.

Az alapiskolák esetében a tantárgyak miatt könnyebb a helyzet, Masszi János arról számolt be, náluk úgy választanak új tanárt, hogy a jelentkezőknek lehetőséget adnak egy délelőtti során néhány óra meghallgatására, majd a pályázók is bizonyíthatnak egy óra alatt. *„Eddig hatékonynak mutatkozik ez a módszer, mert ugyan nem árul el túlzottan sokat a képességekről, de így is jóval többet tudunk meg a lehetséges kollégánkról, mint csupán az adatokat tartalmazó kérvényből. Abban az esetben, ha nem érkeztek be hozzánk korábban az említett tárgykörben pályázatok, akkor mi hirdetjük meg az állást. A gyakorlati-orientált meghallgatást viszont a helyet-*

téseimmel együtt hatékony módszernek tartjuk.“

A másik oldalon: az elhelyezkedő fiatal tanárjelöltek helyzete nem egyszerű, erről számol be Szilvás Tamás is, aki Nagymégyer környékén keres munkát, de friss végzősként nincsenek eltűzött igényei. *„Tisztában vagyok azzal, hogy szlovák-matematika szakos kezdőként nem a legjobb az esélyeim, már legalább 10 iskolát szólítottam meg a kérvényeimmel. Válaszok nem minden esetben érkeznek, ami kicsit elszomorít, de az már biztató, hogy egy intézményben interjún vehettem részt. Törekedni fogok arra, hogy legalább olyan lehetőséget találjak, ahol csökkentett óraszámmal dolgozni tudok majd az őszől.“*

A fiatalember ugyanakkor a ritka kivételhez tartozik, mivel tudatosan választotta a két tantárgyat, mert az államnyelv és számok tudományának kombinációja jobb esélyeket nyújt az elhelyezkedésre, mint a teljesen humán párosítás. Ennek köszönhetően legalább arra van esélye, hogy leendő iskolájában az egyik tantárgyat oktathatja a diákoknak.

A megszűnés ellen

Kis reménysugár lehet a kisiskolák számára, hogy a minisztérium határozata lehetőséget ad az önkormányzatoknak, a létszámi adatokat nem teljesítő intézmények működtetésére. *„Egyfajta alibizmusról van szó az állam részéről, hiszen neki kellene lehetővé tennie a munkát, mégis van remény. Ennek ellenére a Dunaszerdahelyi járásban is*

több intézményt fenyeget a megszűnés ténye, mivel tegyük hozzá, a nagyiskolák elszívják a gyerekeket“ - mondja el Masszi.

A helyzet tehát azért is bonyolult, mert minden község szeretné megőrizni az iskoláját, az ott dolgozók a munkájukat, de az is egyértelművé válik, hogy ez a helyzet a végtelenségig nem lesz fenntartható. Éppen ezért hamarosan eljön az a pillanat, amikor az önkormányzatok vezetőinek le kell ülniük egymással egyeztetni arról, miként is tudnak kistérségekben gondolkodni, amikor is három-négy falu összefogva fog egy iskolát működtetni. Masszi János ezzel kapcsolatban kérdésünkre elmondta, az első időszakban biztosan nagyon fájó lesz a közösségnek az iskola megszűnése, de hosszabb távon gondolkodva ez lehet a magyar oktatási intézmények sikeres működésének kulcsa.

Ehhez viszont azt is hozzátette, komoly és megfontolt egyeztetésekre lesz szükség majd az ilyen jellegű elképzelések megvalósítására, s természetesen, az volna a kívánatos, hogy minden iskola fent tudjon maradni.

És ezzel ismét visszaérünk a kiindulási pontra, mert mindehhez szükség volna egy átfogó reformra, amely valóban az iskolák és a diákok érdekeit szolgálná, ezzel együtt lehetővé téve annak megvalósítását, hogy a középiskolák is racionálisan működjenek és egy kisebb városban ne kínálják akár három szak-középiskola is ugyanazon szakot, mert ez sem szolgálja a fejlődés folyamatoságát.

Érdemes a gyerekekbe beruházni, hogy másképpen szervezzék az életüket

A gömöri iskolák helyzetéről Ádám Zitával, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége alelnökével beszélgettünk

A Besztercebányai kerületben összesen 63 magyar alapiskola működik. A Rimaszombati járásban 35 községben működik magyar iskola. Ezek közül 7 iskola (Bátka, Almágy, Várgede, Gesztete, Feled, Rimaszécs, Rimaszombat) teljes szervezettségű, 28 alsó tagozatos. A Rimaszombati járáson kívül a Nagykürtösi járásban 7, a Losonci járásban 16, a Nagyrőcei járásban 5 a magyar alapiskolák száma.

A Gömör-nógrádi megyében összesen 374 osztályban folyik a tanítás. A 0. évfolyamban 48 tanuló (összesen 24-24 a Losonci, ill. a Rimaszombati járásban), az 1-4. évfolyamban összesen 3 414 tanuló, az 5-9. évfolyamban 3 058 tanuló volt beiratkozva a 2014/2015-ös tanévben, azaz a magyar tanulók száma 6 520 volt.

A négy járásban összesen 531 pedagógus és 56 asszisztens van állásban.

Az alacsony össz-diáklétszám miatt veszélyeztetett lehet a Nagykürtösi járásban Ipolyhídvég (11 tanuló volt), a Nagyrőcei járásban Deresk (20 tanuló), a Rimaszombati járásban Csíz (11 tanuló), Rimajánosi (16 tanuló), Méhi (21 tanuló), Naprágy (17 tanuló), Tajti (21 tanuló), Újbást (15 tanuló) település kisiskolája.

A Besztercebányai kerületben a 2015/2016-os tanévre beiratott elsősök száma csökkent. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége előzetes adatai szerint itt összesen 751 a kiselsősök száma, ami az elmúlt három év legkisebb számadata, hiszen idén 817, tavaly pedig 775 elsős kezdett magyar iskolában tanulni.

- A törvények kusza helyzetet teremtettek. Sok minden máig nincs pontosan tisztázva. Mi mondható mégis el?

- Az osztályok létszámát illetően olyan rendelkezést fogadtak el, hogy az alsó tagozaton minimálisan 12, a felső tagozaton 15 lehet a tanulók száma. A legutolsó finomítás szerint már lehetnek összevont osztályok is. Persze ez csak akkor jelent megoldást, ha nem veszik tekintetbe a minimális tanulólétszámot. Felmerült az a lehetőség is, hogyha nincs meg ez a minimális létszám, akkor az iskola megmentése érdekében a fenntartó, legtöbb esetben ugye az önkormányzat, hozzáteheti az iskola működéséhez a fejkvótán túl hiányzó összeget.

- Ez szinte mindenhol lehetetlen, hiszen az önkormányzatok nincsenek olyan helyzetben, hogy meg tudják ezt finanszírozni. Mi lehetne a jó megoldás?

- Azt látom, hogy a törvény kikapukat hagy. Ugyanis azt is kimondja, hogy akkor nem ragaszkodik az osztályok létszámához, ha a tanulók halmozottan

hátrányos környezetből valók, ha 6 km-en belül nincsen másik iskola. Énszerintem ezek máris oda vezetnek, hogy ki lehet járni az iskola fennmaradását.

Azt tapasztalom, az iskolák, az önkormányzatok mintha nem éreznék, hogy változtatni kell. Nyilván nem a gyereklétszámra gondolok, mert az adott. Hanem, hogy mint működtetők vagy fenntartók nem érzik annak fontosságát, hogy a másik működtetővel-fenntartóval kommunikáljanak, s együtt keressék a megoldásokat. Mire gondolok? Nézzük például Újbást és Tajti esetét. Mind a két faluban csekély a gyerekeknek a létszáma, előbbiben 15, utóbbiban 21. Ha összefognának, létrehozhatnának egy erős, jól felszerelt alapiskolát. Legutóbb, mikor erről beszélgettünk a polgármesterekkel, mind a kettő ragaszkodott az iskolájához. Ez nagyon szép, de az oktatási-nevelési intézmények esetében félre kell tudni tenni a rivalizálást. Azóta már polgármester-váltásra került sor. Lehet, hogy tudnak majd kommunikálni, mert két lehetőség van: vagy meg tudnak egyezni, s Tajtiin vagy Újbáston lesz az iskola,

vagy ha a törvény érvénybe lép, sehol nem lesz iskola, s a gyerekek Almágyba fognak járni.

Szerintem az a jobb megoldás, ha a gyerek a saját környezetében vagy a szomszédos településen marad, mert ott mindenki számon tartja őt, mindenki figyel, vigyázza, irányítja. Mihelyst a kisgyerek elkerül egy nagyobb iskolába, senki nem ismeri, arctalanná válik, kortárs csoportok körébe kerülve elbitangol, utazik, időt pocsékol.

Vagy itt van egy másik eset: ha például Rimajánosi meg tudna egyezni a szomszédos Pálfalával (ahol már se iskola, se óvoda), hogy ne Feledre, hanem hozzájuk küldjék a gyerekeket, akkor Rimajánosi is kikerülhetne a veszélyeztetett iskolák köréből. Van még több ilyen példa is...

- Pálfala esete az óvoda szempontjából is érdekes. Ugyanis nincs óvodájuk, úgy, ahogyan Szútornak sem, ahová az alapiskolába összesen 99 tanuló jár. Gömör több településére

is jellemző, hogy a gyerekek nem látogatnak óvodát?

- Igen. Ha nincs a településen óvoda és 0. évfolyam sem, nem iskolázzák be a gyerekeket. Nem fejlődik megfelelően a gyerek 7 alapképessége, az iskola-érettsége, az alapvető higiéniai szokásai, szociális készségei nincsenek meg. A legtöbb esetben hátrányos marad a gyerek, s az iskolában már nem tudja utolérni a másikat.

Ez esetben pl. Pálfala Szútorral is megbeszélhetné, hogy közös erőfeszítéssel létrehoznak egy óvodát, mert nagyon indokolt lenne. Ugyanígy Baracán is, ahol 49 gyerek tanul az 1-4. évfolyamokban és úgyszintén nincs a községben óvoda.

Hiányzik a magyar óvoda pl. Csízből. Ott szlovák nevelési nyelvű óvodát tartanak fenn, ahová zömével magyar gyerek járnak. Nagyon fontos a nyelvi képesség anyanyelvű fejlesztése.

Áldatlan helyzet az is, amikor kevés az óvodai férőhely, mint pl. Nemesradnóton. Itt az alapiskolát a balogújfalusi gyerekekkel együtt 116 gyerek látogatja az 1-4. évfolyam 7 osztályában, ugyanakkor az óvodában csak egy osztály működik. Így én a problémák orvoslását ott kezdeném, hogy van-e minden településen, ahol van magyar iskola, megfelelő férőhellyel óvoda is. Hároméves kortól kötelezővé tenném az óvodalátogatást. Erre az önkormányzatok kevés hajlandóságot mutatnak, pedig létezik például a Ringató program s egyéb lehetőségek is, ahol foglalkozásokat biztosíthatnának a karonülő gyerekeknek és anyjuknak. De ez pénzbe kerül, így az önkormányzatok erre nem fordítanak figyelmet.

Nekem az is problémát jelent, hogy nem minden iskolában van napközi. Pedig a napközi nem úri huncutság, hanem arról szól, hogy a gyerek szabadidejét megszervezzük, ott segítséggel felkészülhessen a tanórákra, komoly szakköri tevékenységben részesülhessen. Ez is pénzbe kerül, az önkormányzatok meg inkább elbocsátják a nevelőket, ahogyan Várgedén volt erre példa. Hiba, hogy a polgármesterek sok mindent ilyen pénzes szemüvegen keresztül néznek, s nem azt veszik figyelembe, hogy ha a gyerekekbe beruháznak, a képességeiket megfelelőképpen fejlesztik, akkor az a generáció jó esetben már másképpen fogja szervezni az életét!

- Talán szakmai fórumukon kibeszélnék ezeket a témákat, útmutatást kaphatnának. Segíti-e valaki ebben a gondolkodásban a polgármestereket?

- Ilyenre nincs nálunk példa, de nagyon jó lenne, mert akkor meg lehetne beszélni az óvoda és a napközi fontosságát, hogy ráébredjenek, ezek az intézmények nem azért vannak, mert gyerekmegőrzők, hanem azért, hogy a képességeik megfelelően fejlődjenek. E nélkül a gyerek eleve kudarca van ítéelve.

A polgármestereket szembesíteni kellene azzal is, hogy a törvényi köteleességeken túl az emberi megoldásokra törekedjenek. A problémákat úgy kellene tudniuk megoldani, hogy a gyerek és a szülő kerüljön ki győztesen. S tudatosítani kellene azt is, hogy a gyerek helyben tartásának milyen előnyei vannak, s mennyire pozitív hatással van ez rájuk.

Sokat gondolkodom azon, hogy a politikai pártok mennyiben segítik a polgármestereket, illetve a települések önkormányzati képviselőit. Abban például, hogy hová lehet pályázni, hová lehet segítségért fordulni, hogy előrelépések történjenek. Sajnos, úgy látom, hogy 20-30 év alatt konzerválódott a helyzet.

- Szakképesített pedagógusok látják-e el a munkát a régiós iskolákban?

- Igen, Gömörben képezett pedagógusok vannak. Nem tudok olyan esetről, hogy képesítetlen tanítana. Ebből a szempontból az ellátottság jó. Az alkalmazottak az emberi oldalával lehet probléma, hogy nem elég felkészültek a pedagógusok, de ezt állítani nem tudom, mert ehhez kutatást kellene végezni. A pedagógusok munkavégzésének a hatékonyságát nálunk senki nem méri.

Viszont azt el kell mondani, hogy jó lenne, ha az iskola és a szülők nagyon sokat kommunikálnak egymással. Azt is el lehetne várni, hogy a pedagógus-közösségek többet foglalkozzanak a szülőkkel, mert fontos lenne, hogy tudatosodjon a szülőben, hogy a tanulás az, amely előre visz, s ennek érdekében segítse gyereke előmeneteleit.

És a szülő értékét, tiszteletét is növelni kell. Vannak jó külföldi példák, amelyek azt segítik elő, hogy a gyerek is büszke legyen a szüleire. Hiszen itt nagyon sok a többszörösen hátrányos helyzetű család, de minden szülőben meg lehet találni valami pluszt. Úgy

kell nevelnie az iskolának a gyerekeket, hogy egyben a szülőket is emelik. Ez már az iskolai program részévé kellene, hogy váljon.

- Ezzel pár főbb gondolat erejéig át is térhetnénk az iskolai, pedagógiai programokra.

- Ha az iskoláknak lenne saját arculatuk, akkor nem fogadnák el 100%-ban az állami alaptantervet, akkor saját önálló pedagógiai programot dolgoznának ki. Hozzátennék a helyi és regionális értékekre való nevelést akár tantárgyi szinten, vagy akár szakköri foglalkozásként. Szerencsére ebben élenjárók a gömöri iskolák. Tantárgyi rendszerben regionális nevelés van Sajógömörön és Tornalján, s a többi iskolában is megjelenik szabadidős tevékenységként. Erre rásegít a pedagógiai projekt is, melyet immár nyolcadik éve szervez a Rimaszombati Regionális Pedagógiai Központ. Mindehhez olyan pedagógusok kellene, akiknek óriási vonzalmuk van a régió értékeihez. Már sokat dolgoztunk, hogy az iskolák, kollégák tudatába ez beépüljön.

- Ha egy-egy ilyen regionális és értékre nevelési program jól kifejlődött s valóban elterjedt lenne, ha mind a 9 évfolyamon ebben a szellemben nevelnék a gyerekeket, mekkora hatással lehetne akár a községek fejlődésére?

- Mindez először az egyénre, a gyerekre van hatással, mert élményszerűen tudatosul benne, hogy milyen értékek találhatóak az ő családjában, az ő környezetében, az ő falujában, a szomszéd településen, a kistérségben. Ez a legfontosabb. Ha már öt megérintette a téma, akkor keresni fogja ezeket az értékeket.

S ha a gyerekeket kilenc éven keresztül tudatos környezetkímélőkké, alkotókká, fejlesztőkké neveljük, így irányítjuk, akkor lehet, ha nem is rögtön, de majd mikor már ő is szülő lesz, akkor tudatosul benne, hogy mire nevelték, s elmondja a gyermekének: hogy tudod-e te azt, hogy... Ha ez a szemlélet megtapadna az egyéneken, a családokban, akkor válnának tudatos értékkeresőkké és értékőrzőkké, s ezt követően alkotók is tudnának lenni. S úgy tudnának a környezetükhöz nyúlni, hogy ne romboljanak, hanem építsenek, de mindebben a polgármesterek, a helyi önkormányzatnak is nagy felelőssége van...

Homoly Erzsó

Ezzé lett (kis) magyar hazátok – zoboralji láttelelet

A minap a munkahelyemen történt (jellemző eset): a magyarul beszélő magyar nevű (mondjuk Kovács Lajos) középkorú ügyfél, látva, hogy magyarul írom a számlára a nevét, megkért, legyen szíves a nevét szlovákul (szlovák diakritikával – Ľudovít Kováč) írni, mivelhogy a veje, akinek majd adja a számlát, nem szereti a magyarokat...

A régiót leíró tényadatok könnyen elérhetőek (például a wikipédián: „Zoboralja vagy Zobor-vidék történelmi tájegység Szlovákiában, amely a Nyitrától északra keletre húzódó Tribecs-hegység déli nyúlványainál [...] terül el. Manapság ez a legészakibb még összefüggő magyar nyelvsziget a Kárpát-medencében. Eredetileg 13 Árpád-korban alapított falut foglalt magában. (...) Híres szülöttje Esterházy János csehszlovákiai magyar politikus a két háború között.“ A lexikális, gyakorlatilag mindenki számára elérhető információk közreadása helyett szívesebben foglalkoznék mindazzal, ami ezekből kimarad.

A zoboralji magyarok, a hagyomány szerint székely gypűörök hagyományos székely szellemiségéből – hősies lelkület, kitartás, állhatatosság (konokság) – ma igazán kevés (vagy keveseknél) maradt. Sokkal inkább a bevezetőben felelevenített hozzáállás divatozik. Kivételek persze vannak, ám mint a kivételek általában, ebben az esetben sem ezek alkotják a jellemző átlagot.

Zoboralja magyar szórvány: a szórványra mára halmozottan jellemző identitásdeficittel. Mielőtt a tüneteket sorolnánk, indokolt a sorvadó magyar identitás feltételezett okait szemügyre venni. Ha ezt tesszük, elkerülhetetlennek látszik a jelenkor nehézségeinek

történelmi távlatokba helyezése: az 1918–20-as államfordulat, mint origó felidézése nem múltba révedés, sokkal inkább annak felismerése, ami ebből következik, és amit Bibó István magyarországi jogtudós már az 50-es években kimondott, miszerint a kisebbségi lét hosszú távon nyomasztó. A viszonylagos többséghez (szlovákság) tartozás vágya ebből sokak számára eléggé egyértelműen következik. Szórványközegben, ahol a magyar közösséghez tartozást elősegítő erők korlátozottabban érvényesülnek – mondjuk, a szlovákiai tömbmagyarsághoz képest – ez a vágy könnyebben érvényesül.

Az államfordulatot követő évek magyarellenes megtorlásai (kiteleptetések, lakosságcsere, jogfosztás, reszlovakizáció stb.) nyilván ma is éreztetik hatásukat. A rendszerszerű megaláztatások a múltban kisebbségérzetet és a másodrendűség érzését idézték elő, majd tartották fenn a szlovákiai magyarokban. Ugyanakkor a ma itt élő magyar közösséget jellemezve ide kívánczok Szvatkó Pál két világháború közti csehszlovákiai magyar köziró megállapítása is: szerinte a magyar olyan, amely szívesen hal hősi halált nemzetéért, de élni nem tud érte.

A Felföld, a mai Szlovákia területe a török kor utántól Pest-központú volt, és

szemben Erdéllyel, nem alkotott önálló politikai-földrajzi-gazdasági egységet. 1920 így egészen felkészületlenül érte. A világháborúk után nemesi származású értelmiségétől, gazdagparasztságtól és -polgárságtól – az értelmiség hagyományos társadalmi képviselőitől – érdemben megfosztott közösség (az ún. Baťa-cipős magyarok és utódaik) meggyengülve sodródott az éppen aktuális korok kihívásai közepette.

Zoboralja nagyobb része az első bécsi döntést követően is Szlovákiában maradt. Az anyaországtól való leghosszabb ideje tartó elszakadás miatt, meg a legnagyobb távolság okán is Magyarország mára gyakorlatilag túl messze van. Elsősorban szlovákiaiak (szlovákok – sic!) vagyunk-lettünk (az anyaországiak meg „ők, a magyarok”). Így kényelmesebb is.

Idővel megszokottá és egészen természetessé vált a Szlovákiához tartozás érzése. A sportban a szlovák csapatoknak szurkolunk, a magyar sikereket ritkán ismerjük. Szeretünk élni Szlovákiában. Már észre sem vesszük, hogy a kabát, amit erővel ránk adtak, szorít. Vagy bő. Hozzá húzunk, vagy hozzá fogunk. Megtanultunk alkalmazkodni: postán, orvosnál, egyéb „hivatalos” helyen szívesen beszélünk államnyelven, sőt szlovák nyelvű személyzet esetén

– egyébként tehát magyar többségű falvakban is – kényelmetlenül éreznénk magunkat, ha nem így tennénk. Kerüljük a súrlódásokat, sőt nagyon ügyelünk rá, nehogy saját nyelvünk nyilvános használatával – megint csak magyarul telepedésünkről van szó – a magyarul nem beszélőknek kényelmetlenséget okozunk, esetleg kevésbé intelligensnek/műveltnak tűnjünk az által, hogy nem bizonyítjuk: tökéletesen beszélünk szlovákul. Így váltunk mára szuperintelligensekké: például az általunk lakott falvakban a velünk szemben jövő idegenre, mielőtt az még megszólalna, nem a saját nyelvünkön köszönünk; homogén magyar nyelvű asztaltársaságban vagy gyűléseken (akármilyen nagy számúról legyen is szó) gépiesen a mellénk szegődő egy szem nem magyar ajkú nyelvére váltunk; utcán ismerősöknek, barátainknak is szlovákul vesszük a telefont, s szlovákul felelünk munkahelyen vagy vásárlás közben is. Ezt szoktuk meg és ma már erre szoktatunk. Adódik a kérdés: a magyarok részéről kinyilvánított gesztusokat viszonzozza-e a másik fél? (Bár miért viszonzozná, ha senki sem igényli?)

Egyre nagyobb számban (tehát nem mindenki) válunk olyanokká, mint akiket Márai említ: foglyokká, akik fogvatartóiknak szurkolnak. (Szó szerint is: a szlovák hokinak például.) S miért az áthallás? Az érvényben lévő Beneš-dekrétumok, a magyar állampolgárság felvételének büntetése, a kétnyelvűsítés korlátozása, a magyar, mint második államnyelv bevezetésének akadályozása, a kisiskolák – nemzetiségi iskolák – burkolt ellehetlenítése stb. miatt. Mindezek ellenére, vagy éppen ezért (?) sokan és egyre többen szakadnak el a magyar közösségtől és lépnek önként a nyelvi-érzelmi szlovákosodás útjára: a magyar nyelvű szülők gyermekeiket szlovák tannyelvű iskolába íratják (és egyre kevesebben szólnak hozzájuk saját anyanyelvükön) – természetesen a gyermek érvényesülésének címén. A szülő jó szándéka sokszor abban nyilvánul meg, hogy bár míg ő a szentmisén magyarul imádkozik, válaszol a papnak stb., gyermekéhez következetesen nem magyarul szól. Ha egészen „kiművelt” és törekvő, a gyermeket nem is a helyi – falusi – szlovák iskolába íratja, hanem a városiba. Közben iskoláink – demokratikus keretek között, külső ráhatások nélkül – sorvadnak, és egyenként megszűnnek.

Iskolatörténet

1960-ban a Nyitrai járásban 24 magyar tannyelvű alapiskola működött, ezek nagy része az 1980-as évek végéig fokozatosan leépült, vagy megszüntették. Ma már csak 3 teljes szervezetszerű alapiskola (Gímes, Pográny, Nagycétyén) és 4 kisiskola (Zsére, Kolon, Alsóbodok, Nyitracsehi) működik a térségben (és az Érsekújvári járáshoz tartozó nagykeri), ahol magyar nyelvű oktatásban részesülhetnek a diákok. A Nyitrai járásban ez idén összesen mintegy 170 tanulót jelent (az utóbbi népszámláláskor nagyjából húsz százalékos fogyás mellett a magyar nemzetiségűek száma valamivel több, mint 9000 fő). Gyakran vágyakoznak az idősebbek a múlt iránt, amikor „bezzeg az ő tanulókorukban” egy magyar iskolába még kétszer annyian jártak (Gímesen például). Ugyanakkor nem kevesen – közülük is – nem szólnak az unokáikhoz magyarul. Pedig alig képzelhető el, hogy ne tehetnének másként.

A ritkán elhangzó tudakozódó kérdésre, hogy miért van ez így, gyakori válasz a „Mire lesz az jó öneki?”. Mármint, ha magyarul is megtanul a gyermek. (Ritkábban akár még az is elhangzik, hogy: „Ő már angolul álmodik!”) Helyszűke miatt némiképp leegyszerűsítve a helyzetet, azt mondhatjuk, ilyenkor íratják a szülőket az érvényesülés zálogaként és biztosítékaként számon tartott valamelyik városi intézménybe a gyermeket. Aki így – a gyakorlat mutatja – legtöbbször elveszik a magyar közösség számára.

Ha az utánpótlás lehetőségeit vesszük szemügyre, a vegyes nyelvű házasságok jutnak az eszünkbe. Ezek a kulturális értékek kiegészítését, a pár kölcsönös gazdagodását és a család meg a gyermekek kétnyelvűségét képviselik. Ilyenekből egyrészt nálunk egyre több van, másrészt igen kevészer szólnak ezek a kapcsolatok az egyenrangú kultúrák kölcsönös gazdagításáról. Inkább arról van szó, hogy a magyar kultúra és nyelv ezekben rendre alul marad. Ez általában önként, úgymond a békeség kedvéért, vagy a magyar fél gyenge vagy nem létező nemzeti önbecsülése miatt, esetleg még a modernség pátozába is burkolva történik meg. Kivételek persze akadnak, de egy nemzettrész sorsát és benne a népesedési mutatók alakulását nyilván nem az egyedi ese-

tek alakítják. Ehelyett szomorú értékvesztésről van szó.

Ide kívánczok: a magyar nyelv – úgy látszik – stigmatizálva van. Sokaknál mára a nyelvünkre az idejétmúltság, meghaladottság, vidékiesség szinte elválaszthatatlan tulajdonságként tapad. Persze a használata – oktalan – félelemmel is párosulhat. Ha mégis van ilyen, akkor esetleg a munkahelyen érezhető elutasító hozzáállás/ráhatás a munkatársak részéről. Bárhogy is, jellemző például, hogy ha magyar ismerősünket szlovák nyelvű társaságban saját nyelvünkön köszöntjük, nem ritkán szemérmes elfordulás, vagy néma testbeszéd (biccentés) a válasz. Mivelhogy – korszerű kifejezéssel élve – nem menő magyarnak lenni. Aki másként tesz, szinte bátor.

Sokszor tapasztaljuk, hogy nyelvváltáskor a magyar származású családok és egyének tudatos döntést hoznak. Ennek sokszor látható formája a már fentebb említett iskolaválasztás és az ezzel egybekötött tudatos szlovák nyelvhasználat a szülő-gyermek kapcsolatban. A szülő nyilvánvaló jó szándéka mellett (aki a gyermeknek természetesen a legjobbat akarja) azt is hangsúlyozni kell, hogy a felsorolt okokon túl az egyik további lehetséges hibaforrás, hogy sikerült elhítenni a szülőkkel: gyermekük csak szlovák iskolát kijárva fog érvényesülni. A másik oldalról pedig hiányosságoknak látszik az, hogy a magyar iskolahálózat nem volt képes (egyre kevésbé volt képes) a szülőket meggyőzni ennek alaptalanságáról, és a természetes döntés (az anyanyelven tanulás és a vegyes házasságokban a kétnyelvűség választásának) helyességéről. A versenyeredmények, főként, ha ezek nem társulnak hatékony reklámmal, önmagukban nem vonzanak be iskoláinkba több szülőt (illetve gyermeket).

A magyar közösséget tovább polarizáló, e folyamatot katalizáló tényezőket (például a jellemzően csak az anyagi haszonra odafigyelő ingatlaneladások) lehetne még sorolni, ehelyett inkább valamiféle előremutatót lenne célszerű felvetni.

Hogyan tovább (nem csak) Zoboralja?

Ha célként az asszimilációs kihívásra adott releváns választ (értsd: a szlová-

kosodás lassítását) határozzuk meg, abból indulunk ki, hogy mindegyik, bizonyos jellemzők (közös származástudat, közös emlékek, közös nyelv) alapján leírható és másoktól e jegyek alapján eltérő és megkülönböztethető kultúra hasznos érték, amit minden bizonnyal erkölcsös megőrizni.

Amennyiben a politikai határok sértetlenségéből indulunk ki, figyelembe véve homogenizáló káros hatásukat az itteni magyar nemzetrész életében, ezeknek valamiféle ellentételezése erősen kívánkozik. Az önrendelkezés valamilyen formában, de magyar nemzetiségi alapon megkerülhetetlennek és egyre égetőbbnek látszik.

A véleményformáló, -alakító tényezőknek (az itteni magyar nyelvű média) hozzá kéne járulnia a kisebbségi (a magunkat kisebbségiző), végső soron a kisebbségi érzetet állandósító szemlélet felülvizsgálatához. Hiszen ha a határok ellégyesedtek, kisebbségként jellemezni a szlovákiai magyar közösséget idejétmúlt és okafogyott: Szlovákiában élő magyar nemzetrész vagyunk, a többi résszel együtt a térségben éppenséggel többséget alkotva.

Hogy otthonosságérzetünket fokozzuk, a régió kétnyelvűsítése tűnik fontosnak. Ebben az önkormányzatoknak kéne élen járniuk a létező nemzetiségi jogok gyakorlásával (kétnyelvű formanyomtatványok és honlap, utcanevek feltüntetése magyarul is stb.). Persze van olyan település, amely e téren jó mintát nyújt Zoboralján. Senki sem tiltja például, hogy magyar többségű településen a hangosbemondóban először ne magyarul mondják el a közölnivaló híreket. Vidékünkön egy helységről tudni biztosan, hogy ez így van. Emellett a magyar nyelvű feliratkozás is ezt a célt szolgálná, és ez sem tilos: talán együgyű példa, mégis megemlíthető, hogy jól mutatna, ha a házak kapuin nemcsak „Pozor pes”-t, hanem mellette, alatta, felette stb. „Vigyázz, a kutya harap”-ot is látnánk. Az a kérdés, miként lehet azt elérni, hogy belső igénnyé váljon széles tömegek számára e természetes jogok gyakorlása.

Talán példamutatással és bizonyára neveléssel. Előbbi esetben a helyi, hiteles egyének tehetnek jó szolgálatot, utóbbinál a családok és az iskolák szerepe erős. Még ha elcsépelet közhelynek is tű-

nik, szükséges hangsúlyozni, hogy magyar iskoláinkat hosszú távon – valamilyen formában – meg kell őrizni (ezzel összefüggésben pedig a szülőknek jövőképet kell nyújtani). Ez, sajnos, a létező valóság miatt önmagában nehéz feladatnak látszik, de bizakodni kell, és ezen felül ezt a célt tettekkel támogatni elkerülhetetlen. Ehhez szorosan hozzá tartozik a fiatal szülőkkel – későbbi iskolaválasztókkal – való korai kapcsolattartás, tehát nemcsak a beiratkozások idején.

Igen, iskoláinkban igazoltan (versenyeredmények) színvonalas oktatás folyik. Ez mégis csak mindössze az egyik, persze fontos, szelete annak az egésznek, amit egy nemzetiségi, szórványvidéken működő iskola jó, ha nyújtani tud. A magyar alapiskolát kijárt itteni diák általában szlovákul tanul tovább. A magyar középiskola messze van, vagy mert nem városi, nem eléggé vonzó. Ezért magyar kisiskoláinkra többletfeladat hárul: például a végzetekkel való kapcsolattartás (osztályfőnökök szerepe). Az alapiskola befejezését megelőzően van lehetőség megpróbálni elérni tanulóinknál azt, hogy a középiskolai, esetleg egyetemi évek után is jó érzéssel gondoljanak vissza egykori iskolájukra, meg hogy már elhintve legyenek bennük a magyar közösséghez és kultúrához ragaszkodás magvai. Ehhez több kell a jó szakoktatásnál és tárgyismeretnél. Talán élményekre van szükség, olyanokra, amelyek évek elmúltával

visszagondolva azt az érzést erősítik az egykori tanulóban, hogy jó volt a magyar iskolába járni, és főként, hogy ezt a jót majd saját gyermekének is szeretné szülőként megadni. Iskoláink vezetői a legilletékesebbek ennek előmozdításában és a feltételek (alkalmas tanári kar, tárgyi eszközök) biztosításában. Azonban nem egyedül, magukra maradvá ebből, hanem az önkormányzatok mellett a szülői szövetségekkel és az iskolák nehézségeit értő, azok munkáját támogató civil szervezetekkel együttműködve. A halaszthatatlan és fárasztó napi teendők mellett a lényegre is figyelni kell(ene): mi az a kis többlet, amivel az iskola nap mint nap hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók értékékként éljék meg a magyar közösséghez való tartozásukat, úgy, hogy ezt a kötődésüket majd ápolni is készek legyenek.

Keresve az építő hangulatú befejezést, Tóth Klára (a Nyitra és Vidéke Célalap ügyvezetője) volt segítségünkre. Szerinte van Zoboralján egy réteg, amelyik egyre tudatosabban éli meg magyarságát, s egyre többen próbálnak tenni egyre több vonalon (iskola, kultúra, egyház) azért, hogy ez a réteg egyre szélesebb legyen. A másik határozottan jó dolog véleménye szerint az, hogy egyre több fiatal kapcsolódik be – jó ötletekkel és sok munkával – a magyar közösség építésébe és próbálja meg kortársait is felrázni, sőt bevonni ebbe a tevékenységbe.

Zilizi Zoltán, PhD

Megnőtt az érdeklődés a kassai magyar óvoda iránt

Az új tanévtől kezdődően túljelentkezés van a kassai magyar óvodában. Jelenleg több szülő szeretné magyar óvodába járatni gyermekét, mint amennyit be tud fogadni az intézmény. Közel két tucatnyi kérvényező gyermekét nem tudják Kassán a magyar óvodában elhelyezni, ezért az óvoda vezetése a fenntartó szervhez, a városi önkormányzathoz fordult, hogy oldja meg a problémát és segítse elő a gyors bővítést.

Az ügyben a Márai Sándor Alapiskola és Gimnázium igazgatósága megbeszélésre hívta meg az óvoda vezetőit, az iskola és az óvoda iskolatanácsának képviselőit, valamint a megye és a város önkormányzatának magyar nemzetiségű képviselőit. A tanácskozáson jelen volt Zachariás István, a Kassa Megyei Önkormányzat alelnöke, az MKP megyei képviselője, Burdiga Pál Rozsnyó polgármestere, a Most-Híd megyei képviselője, Bacsó Tibor városi képviselő, Harangozó Katalin, a magyar óvoda igazgatónője, Szesztay Ádám Magyarország kassai főkonzulja és Csurkó Éva, a Márai Sándor Alapiskola és Gimnázium igazgatónője, valamint az iskola vezetősége és a városban működő magyar civil szervezetek képviselői is.

A találkozó elsődleges célja az volt, hogy rövid távon elősegítse a magyar tanítási nyelvű óvodában a beíratott gyermekek létszámának megtartását, hosszú távon pedig megoldja az új működési szabályzat jogi következményei miatt felmerülő problémákat, amely a mostani hatvanas létszám helyett csak negyven gyermekkel engedélyezi az óvoda tevékenységét.

A tanácskozáson több alternatíva közül egy kihelyezett osztály megnyitását

tartották a legalkalmasabbnak a Márai Sándor Alapiskola és Gimnázium épületében. Hosszú távú megoldás az óvoda tetőterének beépítése, illetve az óvoda udvarán egy új épületrész felépítése lehetne.

A kihelyezett osztály megnyitásához szükséges, hogy az óvoda jogalanyisággal rendelkezzen. Ehhez Kassa Város Önkormányzatának mint fenntartó szervnek a beleegyezése szükséges. A Városi Tanács (lapzártánk után) június végén ülésezik, s napirendjén szerepel az óvoda sorsa is. A város vezetősége támogatásáról biztosította az óvodát ebben az ügyben. A Városi Tanács határozati javaslatának jóváhagyása után továbbíthatja az óvoda igazgatósága a kérvényt a szükséges mellékletekkel együtt az oktatásiügyi minisztériumba.

A kihelyezett osztály indításához szükséges az iskola fenntartójának, a Kassa Megyei Önkormányzat Iskolaügyi Osztályának a beleegyezése. Az iskolaügyi vezetőjének tájékoztatását Zachariás István, a megye alelnöke vállalta magára. A megyének döntenie kell a bérleti díj összegéről és annak térítési módjáról. Ha a megye nem igényelne a bérleti díjat, az iskola megnövekedő költségeinek fedezetét akkor is elő kellene teremteni.

A kihelyezett osztály megnyitása az iskola részéről műszaki átalakításokat is megkövetel, az illemhelyek és mosdók magasságát, a szociális helyiségek műszaki paramétereinek megfelelően át kell alakítani. A minisztériumba benyújtandó kérvénynek így részét fogja képezni a költségvetési tervezet, melyben mindezek a költségek szerepelnek. Burdiga Pál megyei képviselő, Rozs-

nyó város polgármestere tájékoztatta a jelenlevőket arról, hogy Rozsnyón már létezik olyan oktatási létesítmény, melyben az óvoda, az alapiskola és szakközépiskola mint közös igazgatású intézmény működik. Annak ellenére, hogy mindhárom intézmény közös fenntartó alá tartozik, hosszadalmas volt az engedélyek megszerzése. Ennek az a veszélye, hogy ha szeptemberig nem kerül sor a kihelyezett osztály megnyitására, sok szülő arra kényszerülhet, hogy szlovák óvodába járassa gyermekét.

Csurkó Éva szerint ez nem volna szerencsés. Az alapiskolában szeptembertől két osztályt nyithatnak, mert ez idáig 31 gyermeket írtak be Kassán a magyar iskolába, s ha megoldódik az óvodai bővítés, a jövőben ez a szám tovább növekedhet. Magyar gyermekeknek magyar óvodában van a helyük. Az iskola épületében elhelyezett osztály azért is megfelelő volna, mivel az óvoda és az iskola épülete közel van egymáshoz és gyakoriak a közös programok is. Főleg a nagycsoportos óvodások látogatnak gyakran a Márai Sándor Alapiskolába, iskolai beszoktatásra, anyák- és gyermeknapra, karácsonyi műsorokra és egyéb közös foglalkozásokra.

Kassán a Kuzmány lakótelepi óvodában is működik egy magyar osztály. Sajnos, ott is betelt az engedélyezett létszám. Ők sem tudnak a több magyar gyermeket felvenni. Ezért lenne üdvös, ha a kihelyezett osztály megnyitása mielőbb megvalósulna.

Havasi Péter

A törvény árnyékában a Bodrogközben és az Ung-vidéken

A Bodrogköz és az Ung-vidék lakossága a rendszerváltás óta eltelt időszakban szinte csak leépítésekkel, felszámolásokkal, munkahelyek megszüntetésével találkozhatott. A kilátástalan helyzet miatt a fiatalok sorra hagyják el szülőföldjüket, miközben egyre több családot érint a szülők rendszeres ingázása távoli munkavállalás miatt. A magyar közösség azon kevés tagjai, akik mégis itthon alapítanak családot, többnyire kevés gyereket vállalnak, így a népszaporulat nem pótolja a fogyást. Ennek következtében több iskolában is folyamatosan csökken a diákszám, ami által veszélybe kerül az intézmények léte. Népeségnövekedés csak azokon a településeken figyelhető meg, ahol jelentős roma lakosság él.

Sok a veszélyeztetett intézmény

A régió azon településein, ahol kevés gyerek születik, évek óta küszködnek a túlélésért az iskolák. Az új oktatási törvény pedig sötét árnyékként vetül az egyébként is terebélyesedő problémára. A szlovák kormány által alkalmazni kívánt törvényi szabályozás értelmében 2015. (vagy 2016.) szeptember 1-jétől az első osztályokban minimum 11, az alsó tagozat további évfolyamaiban pedig legalább 13 tanulónak kellene ülnie, ha nem másképp, akár négy évfolyam összevonásával. Ennek alapján több régióbéli kisiskola diáklétszáma igencsak az alsó határt súrolja, számos esetben még akkor is, ha minden évfolyam egy osztályban tanul.

A Töketerbesi járásban jelenleg 10 magyar tannyelvű kisiskola működik, 8 pedig teljes szervezetségű. Rémisztő adat, hogy a kisiskolák többségében az elmúlt tanévben 5-nél is kevesebb első kezdte meg a tanulmányait. Az

Czap Lídia, Mátócvajkóc polgármestere

alacsony diákszám miatt a **kiscsernyői** alapiskola jövő szeptemberben már ki sem nyitja a kapuit. **Jámbor László polgármester** szomorúan hozta tudomásunkra, hogy a 3 gyerekkel működő intézményben idén egy első sem volt. Mint azt a polgármestertől megtudtuk, a diákok után járó fejpénzből nem tudják fenntartani az intézményt, az önkormányzat pedig nem tudja kigazdálkodni a szükséges anyagiakat. Ezért döntöttek a bezárás mellett. Amennyiben minden szülő helyben taníttatná gyermekét, Jámbor László véleménye szerint megmenthető lenne a kiscsernyői kisiskola.

Ami a teljes szervezetségű bodrogközi iskolákat illeti, a legtöbb esetben ugyancsak szomorú a helyzet. **Nagyélesen** úgy oldották meg, hogy **összevonták a magyar és a szlovák intézményt. Szomoron önkormányzati segítségben bíznak.** Horváth Dénes igazgató úrtól megtudtuk, hogy a tervek szerint – amennyiben a diákok után járó támogatás nem fedezi a költségeket – az önkormányzat is hozzájárul a működéshez. A helyzetet az is nehezíti, hogy magas a pedagógusok képzettségéből fakadó bérigénye. Az elmúlt években ide sem írtak be 5-nél több gyereket, pedig 6 település is az iskola vonzáskörzetébe tartozik. Jelenleg mindössze 62 tanulóval működik az intézmény. Az igazgató szerint elsősorban a negatív népesedési mutatók, illetve a szlovák iskolába járás „divatja” miatt ilyen rossz a helyzet.

Ami az utóbbi problémát illeti, a régió egészében megfigyelhető a szlovák iskolások magas száma, miközben a bodrogközi települések lakosságának

72%-a magyar nemzetiségűnek vallotta magát a legutóbbi népszámláláson. A 18 magyar tanítási nyelvű iskola diákságának összlétszáma a 2013/14-es tanévben 1479 volt. A régióban található 8 szlovák tanítási nyelvű alapiskolába ebben az időszakban 1430 diák járt. Tehát összesen 2909 általános iskolás látogatta tavaly a bodrogközi iskolákat. E tanulók 50,84%-a magyar, 49,15%-a volt szlovák iskolás.

A Bodrogköz legnagyobb magyar iskolája **Királyhelmeceen** működik 376 tanulóval. A 2014/15-ös tanévben 49-en foglalták el az első évfolyam padjait. A 0. osztályból 10-en érkeztek, a többiek a város, illetve a környékbéli települések óvodáiból. Ami a helyi utánpótlást illeti, elkeserítőek a hírek, mivel a szülők egyre nagyobb számban íratják gyermekeiket szlovák óvodába, ahonnan általában a szlovák tannyelvű iskolába vezet az út. Az aktuális adatok szerint míg a királyhelmecei szlovák óvodába 39 gyereket írtak be idén, a magyarba mindössze 23-at.

Ha a Bodrogköz egészét vesszük figyelembe, a régióban 26 magyar és 10 szlovák óvoda működik. A 2013/14-es tanévben 510 gyermek járt magyar, 330 pedig szlovák csoportba. Noha a magyar gyerekek létszáma nagyobb, egy 72%-os magyar népességgel bíró régióban kicsi ez a különbség.

A Töketerbesi járásban magyar többségű város még **Tiszacsernyő**, ahol idén 12 első kezdte meg tanulmányait magyar iskolában. A teljes szervezetségű intézményben összesen 124-en

tanulnak jelenleg, túlnyomó többségben roma származású diákok, míg a városban működő szlovák iskolát sok magyar gyermek látogatja.

Magyar tannyelvű kisiskola az Ung-vidék öt településén, Kaposkelecsényben, Csicsserben, Mátyócvajkócon, Mokcsamogyoróson és Deregnőben működik. Ez utóbbi intézmény fokozatosan kilenc évfolyamos iskolává válik. Noha évekig csak alsó tagozatos képzés folyt Deregnőben, tavaly megnyitották az 5. évfolyamot, idén a 6-ot, jövőre tervezik a 7-et, főként roma tanulókkal.

A régió további kisiskoláiban is felülreprezentáltak a roma közösségből származó diákok. Több intézménybe csak romák járnak. **Veszélyeztetettnek** jelenleg az Ung-vidék legkisebb magyar általános iskolája, a **mátyócvajkói kisiskola tekinthető.** A szlovák-ukrán határ mentén fekvő, 630 lelket számláló település iskolájában tavaly szeptemberben mindössze 15 diák kezdte meg a tanévet. A község polgármester asszonya, **Czap Lídia** elmondta, hogy az intézmény diáklétszáma évről évre ilyen alacsony. Az oktatás évek óta egy osztályban folyik, ahol összevontan foglalkoznak a négy évfolyammal. Az önkormányzat mindent elkövet az iskola fennmaradásáért, de csöppet sem biztató a jövőképe. Amelyik szülő megteheti, a közeli nagykaposi magyar (ritkább esetben szlovák) iskolába járattja a gyermekét, míg a helyben tanuló diákok nagy része évek óta a helyi hátrányos szociális helyzetű családok soraiból, többnyire a roma közösségből kerül ki.

Az Ung-vidéken három teljes szervezetszerű iskola működik. Ebből legnagyobb a **nagykaposi Erdélyi János MTNYA**, ahová jelenleg 537 diák jár. A Nagykaposhoz közeli **Vaján** községben található a régió egyetlen magyar tanítási nyelvű **református egyházi alapiskolája**, ahol 168-an tanulnak. A szlovák-ukrán határon elterülő **Nagyszelmencen** működő **Dobó István Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskolát** 132 diák látogatja.

Mi várható az új törvény után?

Noha a szeptembertől életbe léptetni kívánt törvény valós veszélyeket rejt magában, a tapasztalat azt mutatja, hogy

az iskolaigazgatók, polgármestererek többsége tanácstalanul, mondhatni: felkészületlenül áll a fenyegető helyzet előtt. A törvény kuszasága, a hivatalos szervek hallgatása, a tájékoztatás hiánya mind azt eredményezi, hogy az intézményvezetők kívárnak és bíznak abban, hogy minden marad a régiben. Amennyiben jelenlegi formájában mégis bevezetik a szabályozást, sok intézménynek segíthet a túlélésben az az „engedmény”, miszerint összevonható akár négy évfolyam is, hogy meglegyen a kellő diáklétszám. Amennyiben még sincs meg a minimális 13 diák az iskolában, bizakodásra adhatnak okot a különleges helyzetek miatti kivételek. Az új oktatási törvény ugyanis kiter a különleges helyzetben lévő iskolákra, melyek a törvényben előírtnál kisebb osztálylétszámmal is tovább működhetnek majd. Különleges helyzetnek számít például, ha a község 6 kilométeres körzetében nincsen más alapiskola, vagy ha a teljes osztálylétszám több mint 80 százalékát hátrányos helyzetű tanulók alkotják. A törvény továbbá azt is lehetővé teszi, hogy az iskola fenntartója anyagilag támogassa az adott intézményt, amennyiben az nem képes saját forrásból fenntartani magát. Ilyen esetben az előírtnál kisebb osztálylétszámmal is tovább üzemelhet az iskola, bár a valós tapasztalatok azt mutatják, hogy a kispénzű községek képtelenek lesznek ilyen terheket felvállalni. Tovább bonyolíthatja még a várható diáklétszám kiszámítását az is, hogy a régióban gyakori, hogy több, főként roma szülő csak szeptemberben iratja iskolába a gyermekét.

A gimnáziumok sincsenek biztonságban

A szlovák oktatási minisztérium rendeletében 17 főben állapítja meg a minimális osztálylétszámot a gimnáziumok számára. A régióban **Nagykaposon**

és Királyhelmeceen működik gimnázium, mindkét intézmény vegyes évfolyamokkal. Az új oktatási törvény nagyban nehezíti a fennmaradásukat, hiszen arra kényszerülnek, hogy a kellő mennyiség elérése legyen a szempont, ne a minőség. Mivel több közeli szakközépiskola mellett a távolabbi intézmények is várják a régió diákjait, a gimnáziumoknak nem lesz könnyű dolguk a jövőben, hogy osztályokat indíthassanak.

Akik távolabb tanulnak

Ami a kisiskolákat illeti, a magyarországi határ menti iskoláknak nincs elszívó hatásuk. A középiskolák esetében sem mutatható ki nagy mozgás az anyaország irányában, mivel évente csak egy-két bodrogközi, Ung-vidéki gyerek választja a sátoraljaújhelyi vagy a sárospataki gimnáziumokat, szakközépiskolákat. Jóval népszerűbbek viszont a kassai középiskolák. Az egykori ipari szakközépiskolát, vagyis a **Szakkay József Szakközépiskolát**, illetve a **Márai Sándor Gimnáziumot** arányaiban sok régióbeli diák választja.

Amiből hiány van

Ahogy már említettük, elsősorban diákokból és pénzből van hiány. Továbbá több helyen jelezték, hogy hiány van a régió iskoláiban az informatikus és testnevelés szakos tanárokból, illetve a speciális képesítésű pedagógusokból. Gyakori panasz mind a szülők, mind a pedagógusok részéről, hogy sok a magatartási problémával küzdő gyerek, miközben a tanárok csak nagyon korlátozott eszközökkel utasíthatják rendre a nebulókat. Ezért is volna szükség több speciális képesítésű pedagógusra és kiegészítő osztályokra is.

Varga Tibor

Bizonyítvány- magyarázat

A szlovák kormány 4. jelentése a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának alkalmazásáról

A szlovák kormány nemrég fogadta el a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának (a továbbiakban: Karta) a gyakorlatba való átültetésére vonatkozó negyedik jelentését, amelyet megküldött az Európa Tanácsnak. A jelentésre a „magyarázom a bizonyítványom” vagy a „mellébeszélés” jelzők illenek leginkább. Egyes kitételei pedig egyenesen komolytalanok és kabaréba illőek.

A kormány szerint minden nagyon szép...

A jelentés szerint ugyanis a szlovák állam minden vállalt kötelezettséget teljesít, és minden téren biztosítja a regionális és kisebbségi nyelvek használatát. Mármint a kormány szerint. Biztosítja az anyanyelv használatának jogát a hivatalokban (kétnyelvű nyomtatványokat ad ki, és a hivatalnokok a helyi és a regionális hivatalokban mindenütt szót tudnak érteni a regionális/kisebbségi nyelvet használó ügyféllel). Biztosítja az anyanyelv használatának jogát a bíróságokon (a törvényeket a kisebbségek nyelvén is megjelenteti, elegendő tolmácsot biztosít). Biztosítja az anyanyelvhasználatot a rendőrségen. Biztosítja az anyanyelven történő oktatást a szaktanintézetekben és a felnőttoktatásban. Az alap- és középszintű oktatásban biztosítja a kisebbség történelmének és nyelvének oktatását. Biztosítja a helységnevek és az azokat jelző táblák kétnyelvűségét (az eredeti, történelmi elnevezés szerint). A szlovákiai hatóságok a monitorozó bizottság jelentésének eleget téve növelték a közszolgálati rádióban és televízióban a rendszeres kisebbségi adások mennyiségét, hozzáférhetőbbé tették az adások vételének lehetőségét, külön gyermekműsorok készülnek a nemzetiségek nyelvén.

Legalább egy napilap jelenik meg magyarul állami támogatással, és az állam hozzájárul a vélemények pluralizmusának fenntarthatóságához a sajtóban. Szlovákia (a szakértői bizottság felszólításának eleget téve) természetesen összhangba hozta az államnyelv vé-

delméről szóló törvényt az általa aláírt Kartával. Az állam odahatott, hogy a gazdasági és szociális életben például a vállalatok nem hozhatnak olyan belső rendeleteket, amelyek tiltják a regionális/kisebbségi nyelv használatát a kapcsolattartásban. Az állam kiiktatta a jogrendjéből azokat a rendeleteket, amelyek tiltják, vagy szűkítik a regionális/kisebbségi nyelv használatát a gazdasági és szociális életben érvényes dokumentumokban (pl. munkaszerződések, termékhasználat stb.). A szociális intézményekben, kórházakban, időotthonokban biztosított a regionális/kisebbségi nyelvhasználat lehetősége. Legalábbis a kormány szerint.

A fent leírtak természetesen egészen másképp működnek a gyakorlatban. Az alábbiakban megpróbálunk elemzést nyújtani (vagy legalábbis a legkirívóbb hazugságokra rámutatni a jelentésből) arról, hogyan is érvényesül valójában a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának a gyakorlatba való átültetése napjaink Szlovákiájában.

A valóság másképp fest

Emlékeztessünk rá, hogy Szlovákia 2001. február 20-án írta alá

Strasbourgban a Kartát, amelyet a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2001. 6. 19-én az 1497. sz. határozatában hagyott jóvá. A Karta Szlovákiában 2002. január 1-jével lépett érvénybe. Ez azt jelenti: Szlovákia vállalta, hogy az alapokmányba foglalt kötelezettségeknek eleget tesz. Az alapokmány teljesítését, alkalmazását szakértői bizottság ellenőrzi rendszeresen (háromévente), hasonlóképpen, mint a többi uniós tagországban. Az ellenőrzések összegzéseként jelentés készül, amelyben a bizottság megfogalmazza aggályait, figyelmeztetéseit és tanácsait. A 2013-ban lezajlott helyzetfelmérést követő jelentés teli van ilyekkel.

Azt is jegyezzük meg, hogy a szlovák kormány az ajánlások nyomán 2011. 10. 1-jén létrehozta az emberi jogokkal és a kisebbségek jogaival foglalkozó állandó tanácsadó szervét, amelyet a kormány alelnöke vezetett. Ez a szerv azonban csak 2012 márciusáig működött, mert a Fico-kormány elégségesnek tartja, hogy azóta is csak tervezeti, milyen struktúrájú kormánytanácsot hozzon létre. Mivel a következő parlamenti választásokig szűk egy esztendő van hátra, nem valószínű, hogy megszületik valamilyen döntés. A jelenlegi szlovák

kormány tehát e nélkül a szerv nélkül tölti ki négyéves választási időszakát. Ezt a kormány jelentése is megállapítja, miközben nem ad választ arra, miért nem lépett az ügyben. Ehelyett az T. t. 184/1999-es kisebbségi nyelvhasználati törvényre mutogat, amely „*lehetővé teszi a Szlovák Köztársaság kisebbségekhez tartozó polgárainak a kisebbségi nyelv használatát és szabályozza a nyelvhasználatot a hivatalos kapcsolat-tartásban és más területeken*”.

A tárgyilagos elemzés ugyanakkor nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy a Karta 4. cikkében a fennálló védelmi rendszerek meghatározása vonatkozásában kijelentik, hogy:

„A Karta egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely korlátozza vagy lerontja az Emberi Jogok Európai Egyezménye által biztosított jogokat (lásd pl. annak 1. fejezet 14. cikke és a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv alapján megfogalmazott 1. cikk);

Rendelkezései nem érintik azoknak a valamely Fél területén létező, illetve megfelelő kétoldalú vagy sokoldalú nemzetközi megállapodások által előírt rendelkezéseknek az érvényét, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelvek helyzetét, vagy a kisebbségekhez tartozó személyek jogi státuszát kedvezőbben szabályozzák (lásd pl. A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény 5. cikke 2. bekezdése és 16. cikke, amelyet Szlovákia törvénytárában 160/1998. sz. alatt jelentettek meg, s melynek máig sem érvényesülő és érvényesíthető kitételeit a szlovákiai törvénytárban 115/1997. szám alatt jóváhagyott Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a

jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről szóló törvényének 15. cikke 2. bekezdése d) pontjában is – annak foganatosítása nélkül – megerősítettek. Valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának 2. és 21. cikkének 1. bekezdése.)”

Most lássuk részletesen, mit kifogásol/tanácsol az ET szakértői bizottsága, és hogyan magyarázza a kormány jelentésében a szlovákiai magyarok nyelvhasználati jogaira vonatkozó „bizonyítványát”.

8. cikk – Oktatásügy

A Karta szerint a szerződő felek biztosítják az alapfokú anyanyelvi oktatást a kisebbség anyanyelvén. A szakértői bizottság ennek értelmében legutóbbi jelentésében „*arra ösztönzi a szlovák hivatalokat, hogy foganatosítsanak speciális intézkedéseket a magyar anyanyelvű alapoktatás bebiztosítására mindenki számára, aki erre igényt tart.*” Magyarán: olyan intézményrendszer kell működtetni, amely lehetővé teszi minden szlovákiai magyar gyermek számára a magyar nyelvű alapfokú oktatást.

Ezzel szemben a Dušan Čaplovič miniszter vezette oktatási minisztérium a „reform” álcája alatt tavalyelőtt olyan törvényt fogadott el, amely kötelező jelleggel minimális osztálylétszámokat vezet be, amivel veszélybe sodorta a vidéki kis létszámú iskolákat. Több mint száz szlovákiai magyar kisiskolát vagy kis diáklétszámú iskolát szüntethet meg az új törvény, ami a 261 magyar oktatási intézménynek több közel fele is lehet! A törvény jelen pillanatban is

érvényben van. A jogszabály az iskolaigazgatók kinevezésének jogkörében is csökkenti, elveszi a pedagógusokból, szülőkből és önkormányzati képviselőkből álló iskolatanácsok jogosultságait, hiszen az eddigi javaslattevési és döntési mechanizmust úgy módosítja, hogy az igazgatóválasztást és kinevezést az iskolafenntartó önkormányzatok vezetőire, a települések polgármestereire ruházza át.

Az idén tavasszal jóváhagyott rendelkezés a kerettantervben az általános iskolák alsó tagozatain az eddigi óraszámnál jelentősen kevesebbet irányoz elő az anyanyelv oktatására. Ez a tervek szerint ugyancsak szeptembertől hatályos intézkedés a szlovák intézményekben alkalmazottnál alacsonyabb normákat vezet be az anyanyelv oktatására a nemzetiségi nyelvű iskolákban. Az Állami Pedagógiai Intézet (ŠPÚ) szakértői támogatták, hogy a magyar tannyelvű iskolákban ugyanannyi magyaróra legyen az új kerettantervben, mint a szlovák tannyelvűekben a szlovákóra, ám a minisztérium illetékesei számára elfogadhatatlan volt, hogy a magyarórák száma magasabb legyen, mint a szlovákóráké. Az „innovált” kerettanterv a magyar oktatási nyelvű alapiskolák első osztályos tanulóinak heti 5, míg a szlovákoknak heti 9 órában szabja meg az anyanyelvi írás- és olvasásoktatást. Hasonló a helyzet a további alsó tagozatos évfolyamokban is: míg a magyar tanulók heti öt-hat, addig a szlovák kisdíjakok heti hét-nyolc órában alapozhatják meg anyanyelvi ismereteiket. A szabadon felhasználható órák száma is a diszkrimináció épületes példája: míg a magyar alapiskolákban 7, addig a szlovák iskolákban 19 órával rendelkezhet az igazgató és az iskola-

vezetés a szabadon felhasználható órák tekintetében. Ha a pedagógus a szabadon használható órákból kompenzálja a hiányzó anyanyelvi írás-olvasás oktatását, alig jut óraszám más (környezetvédelem stb.) hasznos ismeretek tanítására. Mindezek a lépések a magyar iskolai oktatás színvonalának további tudatos rombolásaként értelmezhetők, hiszen így európai szinten a szlovákiai magyar kisdíjakok járnak a legrosszabbul!

Az oktatási minisztérium ugyanakkor nem hagyta jóvá az állami kerettantervek innovációjának részeként a magyar tannyelvű iskolák számára elkészített történelem kerettantervet. A magyar alapiskolák és középiskolák számára készített kerettantervet annak ellenére utasították el, hogy azt az Állami Pedagógiai Intézet (ŠPÚ) keretében működő központi tantárgybizottság és más felkért szakemberek dolgozták ki, s teljes mértékben megfelel az érvényes előírásoknak és szakmai elvárásoknak. Saját tanterv híján a magyar alapiskolákban továbbra is a szlovák történelem kerettanterve alapján kell oktatni a tananyagot, így a magyar múlt szempontjából fontos események és szereplők továbbra is marginális szerepet kapnak. Így lehet leépíteni az egészséges nemzeti öntudatot.

A 2013-as törvénymódosításnak egyik legdurvább vonatkozása, hogy a finanszírozás terhének egy részét továbbra is rátestálja a fenntartóra (az önkormányzatra). A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy továbbra sem oldódik meg az eredeti önkormányzati jogkörök és az átruházott állami jogkörök finanszírozásának tisztázása. Az állami támogatás a kis létszámú iskolák esetében annyira kevés, hogy az önkormányzatok kénytelenek saját „zsebből” hozzájárulni az energiaköltségekhez és nem egy esetben a tanárok bérköltségét is támogatniuk kell. Az eredeti önkormányzati jogkör (napközi, szakács stb.) pedig már így is drasztikusan terheli adott települések költségvetését. A törvény ugyanakkor jogot formál „nem megfelelő” létszám esetén az illető iskola kiiktatására az iskolahálózatból. Ez a törvény nemcsak a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának betűjével ellentétes, hanem magának az országnak az alkotmányával is.

A kormány jelentése mindezek ellenére hemzseg a közhelyektől és csúsztatásoktól, mint „*a kisebbséghez tartozó szülőknek biztosítva van a demokratikus, anyanyelvi iskola választásának*

joga a gyermekeik számára”, „a nemzeti kisebbséghez és etnikai csoportokhoz tartozó gyerekeknek és tanulóknak az államnyelv elsajátítása mellett joguk van az anyanyelvükön történő nevelésre és művelődésre is”.

Közben kimutatható, hogy – a már korábbi „iskola-összevonásokkal” megszüntetett oktatási intézmények esetében is – az anyanyelvi oktatás elérhetősége sem biztosított. A megszüntetett helyi iskola kijelölt „póttézménye” irányába vagy nincs, vagy megszűnt a tömegközlekedés, vagy jelentős anyagi megterhelést jelent az utazás, hiszen iskolabuszok nem léteznek, illetve az államnyelvű iskola településének az irányába alakítottak ki járatokat, s ezt teszik anyagilag hozzáférhetőbbé (olcsóbbá). Az ilyen rendelkezések ellentétesek a perszonalitás, a szolidaritás és a szubszidiaritás elvével. Ráadásul a kisebbségi közösségek nyelvterületeinek körzetében az államnyelvű iskolákban sehol sem érvényesül a Karta 7. cikkének g) pontja, melynek értelmében Szlovákia kötelezte magát olyan eszközök biztosítására, melyek lehetővé teszik valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó körzetben lakók, de e nyelvet nem beszélők számára, hogy amennyiben kívánják, elsajátíthassák a kisebbségi nyelvet.

A szakértői bizottság **„felszólítja a szlovák szerveket, hogy a magyar nyelvű iskolákban javítsák a magyar történelem és kultúra oktatását.”**

Mit állít a kormány jelentése? „*A nemzeti kisebbséghez tartozó gyerekek oktatásának külön témáját képezi a kiváló minőségű tankönyvek, munkafüzetek bebiztosítása az iskolákban.*” **A jelentés írója vagy nem tudja, mit beszél, vagy hazudik.** Mint említettük, az alapiskolák és középiskolák számára jóváhagyott, a tanterv szerint használható tankönyvek a szlovák iskolák számára írt szlovák tankönyvek magyar tükörfordításai. A tükörfordítással készült tankönyvek helytelen és magyartalan megfogalmazásain egy értelmesebb kisdíjak is megbotránkozik, jobb esetben elszórakozik. Pl. az ötödik osztályos honismeret tankönyvből: „Ezt az ünnepet évszázadokon át folyamatosan ünnepelték.” – Mire a gyermek: megállás nélkül és folyamatosan? És mikor dolgoztak? A hatodikos állampolgári nevelés tankönyv pedig teljesen ab-

szurd, a benne feltüntetett fogalmakat helytelenül vagy pontatlanul magyarázza, ráadásul ezek a szómagyarázatok nem is függnek össze az adott tananyaggal, vagy csak nagyon érintőlegesen.

Ezek vizsgálatával és jóváhagyásával az Állami Pedagógiai Intézet (az oktatási minisztérium szakmai intézete) foglalkozik. A szlovákiai nemzetiségi történelemoktatásból egyébként is kiirthatatlan az a tendencia, mellyel a hatalom kizárólagos és egységes nemzettudatot kíván formálni Szlovákián belül, figyelmen kívül hagyva azokat a nemzetiségi kisebbségeket, etnikumokat (így a magyarokat is), amelyek a többségi közösségtől eltérően más nyelvvel, kultúrával és múlttal rendelkeznek. „A történelmi eseményeket, benne a magyar történelmet is szláv, illetve szlovák szempontból tárgyalják. A szlovákiai magyar közösség szakértői szerint a lefordított tankönyvek azért is elfogadhatatlanok, mert a magyar tanulók ezekből nem ismerhetik meg őseik és nemzetük múltját. Ezek a könyvek azt sugallják, hogy az események csak a mai Szlovákia területén, csak a szlovák személyiségek körül forogtak, s bár magyarul tanulhatjuk a történelmet, a nemzeti történelem nagy részét hivatalosan is kihúzták a tananyagból. A könyvek kizárólag szlovák szempontból vizsgálják az egyes témákat, sok esetben manipulált módon, így ezeket a könyveket még a szlovák tanulóknak sem javasoljuk, nemhogy a magyaroknak” – állítják a szakértők. És ilyen tankönyvekből oktatják a magyar gyerekeket! Ezek a tankönyvek tankönyvhöz méltatlan, a gyermekben büntudatot, vagy kisebbség-érzést keltő, sértő kifejezések használatával (mint pl. „magyar horodák”) károsítják-rombolják a gyermek identitástudatát és hovatartozásának vállalását. Ez összeegyeztethetetlen az Európai Unió Alapjogi Chartájának a gyermekek jogaira vonatkozó 24. cikke 1. bekezdésével, amely szerint „a gyermekeknek joguk van a jólétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz”, és 2. bekezdésével, melynek értelmében „a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek fölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie”.

Az állami kerettantervek innovációjának keretében a magyar tannyelvű iskoláknak szánt önálló történelem kerettantervek újabb változatát ugyanakkor

a szlovák oktatási minisztérium – nem először – elutasítja!

Vajon hogyan kell értelmeznünk azt a hazugságot, amikor a szlovák jelentésben ezt olvassuk: „Az állami oktatási programok innovációján belül két speciális oktatási program készült, amely reagál a történelemoktatás módjának problémáira és a történelem tankönyvek gondjaira a magyar oktatási nyelvű iskolákban, figyelembe véve a magyar nemzetiségű diákok történelemtudatát, identitását”? A szépen hangzó körmondatra a fenti tények szerinti szándék adja meg a valós választ, amely homlokegyenest ellentétes a kormány állításával. Az ismétlődő szöcsaták kiküszöbölése érdekében például ideje lenne, hogy a szlovák oktatási minisztérium bemutassa azokat a tankönyveket, amelyek – állítása szerint – részben szlovákiai magyar szakemberek és (horribile dictu) magyarországi szakemberek segítségével készültek, és „figyelembe veszik a magyar nemzetiségű diákok történelemtudatát és identitását”!

Végül a legvaskosabb hazugságok közül említsünk néhányat. A kormány jelentése szerint az európai Kartában vállalt kötelezettségek értelmében a nemzetiségileg vegyesen lakott területeken kisebb létszámmal is nyílnak iskolai osztályok (lásd: Čaplovič-féle törvény!). Másik: a tanuló a felvételi vizsgán pozitív diszkriminációban részesül, ha magyar alapiskolából jelentkezik szlovák iskolába. (A mondatból nem derül ki, hogy felsőbb szintű iskolára gondol-e a jelentés fogalmazója, vagy egyszerűen iskolaváltásra.)

A Karta kötelezi Szlovákiát, hogy tegye lehetővé a szakközépiskolákban a kisebbségi nyelven történő oktatást. A szakértői bizottság a jelentésében „**támogatja Szlovákiát abban, hogy a magyar nyelvű műszaki és szakoktatás hozzáférhető legyen**”. Ezzel szemben mi a valóság? A Szlovákiában korábban létező magyar szaktanintézetek (tanonciskolák) napjainkra szinte eltűntek! 2014-ben például 413 szlovák, 31 vegyes, tehát szlovák-magyar és mindössze 9 magyar nyelvű középfokú szaktanintézet létezett az országban. Ez a szlovákiai szakiskoláknak a 2%-a, miközben a magyarok aránya hivatalosan 8,5% körüli. Szlovákiában a becsületes szakmunkás csak szlovák lehet, ha magyar fiatal szakmát akar tanulni, nyelvet kell váltania! Hogy mennyire támogat-

ja az állam a magyar középfokú szakoktatást, a kormány jelentése példát is említ. Nem tévedés, a 23. oldal alján olvashatjuk: „*A 2012-2013-as években segítség lett nyújtva az ocsovái magán szakközépiskolának, amely elsősorban a roma ifjúság nevelésére és képzésére irányul.*” Ehhez már kommentár sem szükséges. Ez több mint arcátlanság.

A magyar pedagógusok továbbképzése is sok kívánnivalót hagy maga után. Ráadásul a magyar tanítási nyelvű iskolákban oktató pedagógusokat anyagilag is diszkriminálják, hiszen pl. a különböző (magyar nyelvű) versenyekre való felkészítésért – szlovák kollégáikkal szemben – a magyar pedagógusok nem kapnak térítést.

A magyar tanítási nyelvű iskolákban oktató pedagógusok bérei – összevetve az államnyelven oktató iskoláinak pedagógusaiéval – lényeges különbségeket mutatnak. Ez a különbség a Pozsony megyei önkormányzat fennhatósága alatt működő két magyar középiskolánál mutatja a legszolidabb különbséget, a többi megyében ez a szakadék jóval nagyobb.

II.

9. cikk - Igazságszolgáltatás

A büntetőperekben a szlovák bíróságok kötelesek biztosítani, hogy a tárgyalás a vádlott regionális/kisebbségi nyelvén folyjon (i); a vádlott számára lehetővé kell tenni az anyanyelve használatát (ii); a szóban és írásban benyújtott bizonyítékokat nem szabad elutasítani azért, mert azok a kisebbség nyelvén lettek előadva (iii), a bíróság köteles tolmácsot biztosítani (iv). Ugyanez vonatkozik a polgári és egyéb jellegű perekre. Minderre akkor is joga van az érintettnek, ha érti és beszéli a szlovák nyelvet.

Mivel az első három pont a legtrikább esetben érvényesül, „**a szakértői bizottság felszólítja a szerveket, hozzanak intézkedéseket elegendő szakképzett tolmács bebiztosítására**”. Ezzel szemben a perek zömükben államnyelven folynak, és kevés a szakképzett tolmács. **A bíróságnak figyelmeztetnie kellene a vádlottat, hogy jogában áll az anyanyelvét használni. Ez szinte sosem fordul elő a szlovák joggyakorlatban.** A kormány jelentésében egy szó sem esik a szakképzett tolmá-

csak számáról, képzéséről stb. A melleszítés ékes példája, hogy a jelentés szerint a tolmács-fordítói hivatás önkéntes, ezért nem is tervezik, hogy a tolmácsokat lajstromba vegyék. A kormány jelentése (ne feledjük, a magyar nyelv használatára vonatkozó passzusról beszélünk!) példaként hozza fel az Eperjesi Egyetem ruszin nyelv és kultúra karának oktatóit, akiket tolmácsként használnak, mivel a hiteles tolmácsok jegyzékében jelenleg nem található ruszin, roma vagy jiddis nyelvet bíró tolmács. Hogy ennek mi köze van a magyarok által lakott régiókban zajló bírósági tárgyalásokhoz, nehéz lenne megmagyarázni.

Mivel a tolmács csak közvetítő, aki az információk egy részét nem tudja továbbítani, a hatékony bírósági kisebbségi nyelvhasználat feltétele a kisebbségi nyelvet beszélő bírák és bírósági alkalmazottak biztosítása lenne. Ez nem lehetetlen elvárás, hiszen a kisebbségek által lakott területeken lévő bíróságoknak vannak, illetve kell, hogy legyenek kisebbségi nyelvet beszélő bírái. Rajtuk kívül biztosítani kellene a kisebbségi nyelvű eljárás nyelvi és módszertani segítségét, a hivatali nyelvhasználatához hasonlóan. **Eddig semmilyen lépés nem történt ezen a téren, a kisebbségek bírósági nyelvhasználatára ezert nem valósulhatott meg.**

A szlovákiai bíróságok gyakorlatára legszemléltetőbb példa Malina Žák Hedvig esete a Nyitrai Járásbírósággal, akinek joga lett volna a vádirat magyar nyelvű fordításához, illet azonban a főügyészesség nem nyújtott be, és *nem is vizsgálódott fel erről a jogáról a vádlottat*. A bírónő a vádindítvány elutasítását azzal indokolta, hogy az ügyész nem világosította fel az asszonyt: a büntető perrendtartás alapján magyar állampolgárként jogosult arra, hogy a vádiratot magyar fordításban kapja meg. *„Erről a jogáról a vádlott lemondhat, viszont az aktában nyoma sincs annak, hogy az ügyész felvilágosította volna. Mivel ezt nem tette meg, kötelessége lett volna lefordíttatni a vádiratot”*. Az ügyészességnek tudomása volt arról, hogy a nő magyar nemzetiségű, ez már a 2007. május 14-i rendőrségi kihallgatás jegyzőkönyvében olvasható. Ügyvédje a 2014. január 23-ai iratismertetésen is kérte a magyar fordítást, ennek az ügyész nem tett eleget.

A kormány jelentésében hemzsegek a

„lehet”, „megengedett”, „joga van rá” jellegű megfogalmazások. **Egy szó sem esik arról, hogy az állam milyen intézkedéseket tesz a jog érvényesítése és érvényesíthetősége érdekében.** Egy dolog ugyanis törvénybe foglalt jog, más dolog a mindennapi gyakorlat. A gyakorlatban a regionális és kisebbségi nyelvet beszélő polgárok jogai napirenden sérülnek.

A szakértői bizottság **„felszólítja Szlovákiát, hogy hozzon intézkedéseket, amelyek egyszerűbbé teszik ezeknek a kötelezettség-vállalásoknak az érvényesülését a gyakorlatban, és kéri, hogy a következő periodikus jelentésben erről aprólékos információt szolgáltatasson”**.

A kormány jelentésében erre vonatkozóan ezt is olvashatjuk: *„A regionális és kisebbségi nyelvek használatának abszolút garanciája a Kartában csak alternatívaként szerepel, és a Szlovák Köztársaság jelen pillanatban nem mérlegel olyan változtatást, amely biztosítaná a tolmácsolást olyan személyeknek, akik teljes mértékben értik az eljárás nyelvét. Ilyen esetben mértéketlen költségnövekedésről, némely esetben akár a büntetőeljárás tudatos gátolásáról vagy elhúzásáról lehetne szó.”*

Ez a magyarázat összeegyeztethetetlen a Karta 7. cikkének 2. bekezdésével, mely szerint **„a Felek vállalják, hogy, ha azt még nem tették volna meg, megszüntetnek minden indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszigorítást vagy előnyben részesítést, amely valamely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát érinti, és célja az, hogy e nyelv megőrzésétől vagy fejlesztésétől elbátortalanítson, vagy azt veszélyeztesse”,** valamint **„a regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatala, melyek célja, hogy az ezeket a nyelveket használók és a lakosság többi része közötti egyenlőség kiteljesedjen, vagy hogy különleges helyzetüket figyelembe vegyék, nem minősül az elterjedtebb nyelveket használókkal szemben hátrányos megkülönböztetésnek”**.

S a kormány „intézkedése” egyben elmentmond a Karta 7. cikke 1. bekezdése c) ii. pontjában foglaltaknak, amelyeknek értelmében **„a közigazgatási ügyekben illetékes igazságszolgáltatási szervek előtti eljárásokban meg-**

engedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie az igazságszolgáltatási szerv előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentene”.

Szlovákia ugyancsak kötelezte magát (3. bek.), hogy biztosítja a legfontosabb törvények hozzáférhetőségét a regionális és kisebbségi nyelven. Mivel ez nem történt meg, a szakértői bizottság ismételt **„figyelmeztette a szlovák hivatalokat, biztosítsák be, hogy a legfontosabb állami törvények és törvényi előírások magyarul is elérhetőek legyenek”**. A kormány a jelentésben megállapítja, hogy *„a törvényi előírások többsége már le van fordítva magyar nyelvre, és különböző publikációknak köszönhetően a nyilvánosság számára hozzáférhető”*. Csak azt felejté el hozzátenni, hogy a fordításokat a Pro Civis Polgári Társulás munkatársai készítették és publikálták, vagyis a szlovák állam a füle botját sem mozdította, sőt még csak nem is támogatta anyagilag ezt a tevékenységet. A jelentés azt is hozzát teszi: *„a törvényi előírások az SzK többi kisebbségi nyelvére még nem lettek lefordítva”*. Vajon miért? Mert a többi kisebbség nem fordította le a saját nyelvére? E tekintetben, áll a kormány jelentésben, a kormánybiztos *„már kezdeményezte”* a fordítások bebiztosítását.

III. 10. cikk – Közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek

„A szakértői bizottság felszólítja a szlovák szerveket, biztosítsák be, hogy azok a dolgozók, akik a kapcsolattartást biztosítják a nyilvánossággal, használják a magyar nyelvet mindazokkal, akik magyarul fordulnak hozzájuk, mindenütt, ahol elegendő személy beszéli ezt a nyelvet, tekintet nélkül arra, hogy a szlovák törvényben létezik vagy sem a 20%-os küszöb.” Magyarán: az állami hivatalnokoknak ismerniük és használniuk kellene a magyar nyelvet ott, ahol magyarok élnek, tekintet nélkül a nyelvtörvényben megállapított 20 százalékos nyelvhasználati küszöbre. A kormányjelentésnek ez a passzusa is ezer sebből vérzik. Nehéz ugyanis megmagyarázni a megmagyarázhatatlant. A jelentés utalgat a nyelvtörvényre, amely úgy mond *„egyensúlyt teremtett”* az államnyelv és a kisebbségi nyelv-

használat között, felelmegeti a kisebbségi nyelvhasználati törvény nyújtotta lehetőségeket és jogokat. Csak éppen a napi gyakorlatról nem tesz említést. A fő gondot az okozza, hogy míg az államnyelvtörvény az ország egész területére vonatkozik, a kisebbségi nyelvtörvény területi hatálya csak azokra a községekre terjed ki, ahol a kisebbségi nyelvet használó lakosok aránya eléri a 20%-ot, illetve majdan 2021-től a 15%-ot. A 20 százalékos küszöb annyit jelent, hogy például Pozsony vagy Kassa magyarsága a hivatali kapcsolatban, tekintet nélkül arra, hogy az országban a legnagyobb közösségek közé tartozik, nem használhatja anyanyelvét. Léva, Vágsellye, Losonc magyarsága csak a közelmúltban esett 20% alá, így a törvény már rájuk sem vonatkozik. A 20 százalékos lakosságárány megléte ugyanakkor a falvakba szorítja le az anyanyelv hivatali érintkezésben való használatát, a kisebbségek által lakott községek nagy része ugyanis olyan körzet (járás), illetve megye területén fekszik, amelynek székhelyére nem terjed ki a kisebbségi nyelvtörvény hatálya. Ezért a körzeti (járási), illetve megyei hatáskörű szervek előtt (pl. nagyszombati vagy nyitrai megyei hivatalok, vagy a lévai járási hivatalok) nem használhatók a kisebbségi nyelvek. Hasonló okokból **a helyi szinten kisebbségi nyelven indított eljárás másodfokon már csak államnyelven folyhat, ami arra ösztönzi a feleket és a hivatalokat, hogy helyi szinten se éljenek a kisebbségi nyelvhasználat nyújtotta lehetőségekkel.** Ráadásul: a hivatalokat a törvény nem kötelezi a kisebbségi (magyar) nyelv használatára, csak megengedi azt nekik. Aztán az ügyfél szerencsésén múlik, hogy milyen hivatalnokkal kerülnek szembe.

A nyelvhasználati küszöb kérdésénél még durvább jelenség, hogy az államnyelv használata a törvény szerint minden intézmény részére minden esetben kötelező. A kisebbségi nyelvhasználat joga viszont már nem az intézmények szintjéről közelíti meg ezen jogot, hanem a polgár oldaláról, akinek a Tt. 184/1999-es törvénye szerint joga van nyelvével a hivatali érintkezésben használni. Egy példával szemléltetve: egy polgármester (mint intézmény) a magyar tannyelvű iskola tanévnyitóján már szlovákul kellene, hogy beszéljen, hiszen itt már nem polgár - intézmény közötti, hanem intézmény - intézmény közötti kommunikáció zajlik. Ez pedig

semmi esetre sem mondható egyensúlyi állapotnak!

A Karta ugyan kötelezi Szlovákiát, pontosabban Szlovákia kötelezte magát, hogy biztosítja a helyi és regionális (járási, megyei) hivatalokban a magyar nyelv használatát, a gyakorlat azonban teljesen mást mutat. Az sincs meghatározva például, mi számít „egyéb közigazgatási szervnek” (pl. Szociális Biztosító, adóhivatal, egészségügyi biztosító, lakásfejlesztési alap, közlekedési vállalat stb.). A Szociális Biztosító munkatársai például évekkal ezelőtt kaptak egy belső rendelkezést, amelyben közlik velük, hogy az intézmény csak „államnyelven” kommunikálhat az ügyfelekkel, vagyis a regionális és **kisebbségi nyelvek használata kifejezetten tilos.** Tudomásunk szerint ezt a rendeletet a mai napig nem vonták vissza. A gyakorlatban ugyan az intézmény dolgozója beszélhet az ügyféllel az anyanyelvén, amennyiben azt bírja, de írásban ez tilos.

A szlovák kormány jelentésében olvashatjuk, hogy **„a helyi önkormányzatok (a bizonyos 20% fölött) kötelesek írásban közzétenni a székhelyükön, illetve látható helyen kifüggeszteni, hogy az illető hivatalban beszélnek magyarul”.**

Szintén kötelesek az életre, egészségre, vagyoni veszélyre vonatkozó információkat magyarul feltüntetni. Sorolhatnánk a példákat, hogy a magyarok által lakott településeken milyen életre, egészségre veszélyes esetekben hiányzik a magyar figyelmeztetés. A Pro Civis Polgári Társulás például a közel 40 töltőállomással szemben élt panasszal ilyen ügyben (robbanás- és tűzveszély). A kormányhivatal hosszú vizsgálódást követően egy év után kötelezte a vállalatot a magyar feliratok kihelyezésére, holott az a törvényből eredő kötelessége lett volna. De említhetnénk például a dunai felvívcsatornán közlekedő keszölcési kompot is, ahol a biztonsági előírások csak szlovákul olvashatók, holott nagyobb részt (és nem 20%-ban!) magyarok lakják az érintett falvakat. A Pro Civis egyik munkatársa érdekes esetről számolt be 2014 decemberében. A Rozsnyói járás több településén járva a helyi temetők kapuján a rendőrség rozsnyói igazgatóságának közleménye függött, felszólítva a lakosokat, figyeljenek a tolvajokra, és ne hagyják őrizetlenül a temető előtt a gépkocsijaikat. A vagyonvédelmi figyelmeztetés csak szlovák nyelven szerepelt, tekintet nélkül arra, hogy ezekben a falvakban nemcsak 20% fölötti a magyar nemzetiségű lakosok aránya, de

60-80% közötti, sőt magasabb.

Más kérdés, hogy az állam sem a hivatalos ügyintézéshez, sem a figyelmeztető, sem egyéb táblák kihelyezésére nem biztosít fedezetet. Az űrlapok, nyomtatványok, kérvények stb. elkészítése és annak minden költsége minden esetben az önkormányzatokat terheli. Vagyis az ott élő polgárok hiába adófizetők az országnak, nem jár nekik az állam részéről a kétnyelvű felirat. Az önkormányzatoknak jogukban áll – olvasható a jelentésben – például magyar nyelvű újságot kiadni. Arról már nem történik említés, hogy az illető községben élő néhány százaléknál „többség” ezt sérelmesnek tartja, és sorozatosan feljelenti az önkormányzatot, még akkor is, ha egy kétnyelvű lapban minden közérdekű önkormányzati tájékoztatás két nyelven jelent meg. Alapvető hiányosság, hogy az állami hivatalokban hiányoznak a törvények és törvényerejű rendeletek magyar fordításai. Ezt a hiányt is a Pro Civis Polgári Társulás próbálja csökkenteni, folyamatosan fordítva és publikálva a szlovákiai törvényeket. Ez az állami szervek feladata lenne. Az űrlapokkal, nyomtatványokkal, mint már említettük, hasonló a helyzet.

Szlovákiában az anyanyelvhasználat joga több esetben egy-egy szakminisztérium jóindulatán múlik. **Ilyen például a közúti és a vasúti kétnyelvű tájékoztató táblák ügye.** Bár a kisebbségi nyelvhasználati törvény szerint a vasúti kétnyelvűség megengedett, a törvénybe foglalt lehetőség megvalósításához azonban a vasúti törvényt is módosítani kellene, ami a mai napig nem történt meg. Így a Szlovák Államvasutak természetesen erre a törvényre hivatkozik, amikor a vasúti kétnyelvűség ellen érvel. A polgári aktivisták által kirakott kétnyelvű táblákat a vasút igazgatósága órák alatt eltávolíttatja. Ugyanez a helyzet a közútkezelő vállalatokkal, amelyek nem a törvény által megengedett táblák kihelyezésében, hanem a kihelyezett eltávolításában jeleskednek.

A kormányjelentés szerint a kisebbségi nyelvhasználati törvény alapján a helyi állami hivatalok kiadhatnak „születési anyakönyvi kivonatot, házassági anyakönyvi kivonatot, halotti anyakönyvi kivonatot” stb. magyarul. Lehet, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény ezt megengedi, a gyakorlatban ilyenekkel csak akkor találkozhatnak a szlovákiai ma-

gyarok, ha külön kikérik az ilyen dokumentumot. Nem automatizmus és nem kötelező kétnyelvűeket kiadni, arról már nem is beszélve, hogy amennyiben valaki ilyet igényel, **kizárólag az űrlap kétnyelvű – a benne szereplő adatok (pl. helységnév) már nem!**

A jelentés tételesen felsorolja azoknak a közigazgatási hivataloknak a helyi szerveit, ahol magyarul is megértik az ügyfelet, ám valójában az ügyfeleknek ezekről sincs tudomásuk, ezekről sem szól semmilyen hivatalos tájékoztatás. Eltekintve az összes járási hivatal felsorolásától, csak két példát idézzünk. A Tüzoltó Testület járási igazgatóságai közül hatnak a neve szerepel a jelentésben (Dunaszerdahely, Galánta, Komárom, Érsekújvár, Rimaszombat, Rozsnyó). A többi járási hivatalban nincs magyar kommunikáció (pl. Nagykürtös, Losonc, Töketerebes, Vágsellye, Szenc, Nagyrőce, Nyitra, Kassa-vidék, Léva). Hasonló a helyzet a közegészségügyi regionális hivatalokban. Itt hét járási hivatalban lehet magyarul beszélni, a többiben nem. Alapvető kérdés viszont, hogy hol vannak a magyar vagy kétnyelvű kérvényminták, határozatok stb. az állami hivatalokban... A válasz egyszerű és egyben döbbenetes is: egyáltalán nincsenek!

A hivatali nyelvhasználati jogok summázatát az alábbi mondat fogalmazza meg: „*A módosított törvény (értsd kisebbségi nyelvhasználati törvény) 2.§ 8.bek.-e lehetővé tette a kisebbségi nyelv szóbeli használatát az SzK bármelyik településének hivatalában, a kisebbség százalékos arányától függetlenül, amennyiben a közigazgatási szerv dolgozója és a részvevő ügyfél ezzel egyet értenek.*” Világos beszéd: ha a hivatalnok méltóztatik úgy gondolni, hogy beszél az ügyféllel magyarul, akkor az ügyfélnek szerencséje van; ha úgy dönt, hogy – még ha ért is magyarul – nem óhajt magyarul beszélni, az ügyfélnek pechje van. **De ez a passzus is csak a beszélt nyelvről értekezik, s nem a hivatali ügyintézés alapjáról: az írásbeli kommunikációról.**

A Karta 10. cikkének 5. bekezdése kimondja: a Felek vállalják, hogy megengedik a családneveknek – az érdekeltek kérésére – a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő használatát és felvételét. A kormányjelentés 8. oldalán meg is említi ezen jogok törvénybe iktatott voltát, érvényesítésük azonban a legtöbb esetben hivatali akadályoztatásba

ütközik. A hivatalnok azt állítja, hogy nem lehetséges a név visszamagyarítás, aztán próbálja meggyőzni az ügyfelet, hogy ő nem is lehet magyar, ha a mai Szlovákia területén született, vagy ha még nyelvi nehézségei is vannak, akkor előszeretettel tesz gúnyos megjegyzést. A jogban járattanabb ügyfelet így sikeresen megszegényítik és elriasztják, a kitartóbbaknak pedig csak panasztétel után (időnként ismételt panaszra) intézik el az ügyét.

Az anya lánykori családnevének, illetve visszamagyarított nevének beírása a gyermek születési anyakönyvi kivonatába – vagy legalább annak megjegyzés részébe – az egyik anyakönyvi hivatalnál lehetséges, a másikon azonban lehetetlen, ezáltal hivatalos okiratokban egy olyan fontos személyi azonosító, mint az anya születési családi neve a különféle okiratokban többféle módon szerepelhet. A lánygyermek születési adatainak születési/kórházi a beíratásánál elterjedt hivatali gyakorlat, hogy az anyakönyvvezető az önkényesen államnyelvű családnév-végződéssel és keresztnévi formában jegyzi be lánygyermek nevét, vagy az államnyelvi formájú névadásról előbb szép szóval próbálja meggyőzni a gyermekének nevét magyarul beírni kívánó szülőt (olyan jellegű rábeszéléssel, hogy adjon „normális nevet” ennek a kicsinek), s ha ez nem segít, a verbális erőszak eszközehez folyamodva azzal próbál nyomást gyakorolni rá, hogy „de ugye tudja, hogy ezzel nehéz élete lesz ennek a kölyöknek?!”. (Viete, že týmto bude mať ťažký život toto decko.)

„A szakértői bizottság hangsúlyozottan szólítja fel a szlovák szerveket, hogy hozzanak intézkedéseket, amelyek támogatnák a hagyományos és helyes magyar helységnévhasználatot, tekintet nélkül a 20%-os küszöb-re.”

A kormány jelentése azt bizonygatja, hogy bővült azon települések köre, amelyek használhatják magyar nevüket. Arról hallgat, hogy Szlovákia erőszakkal – törvényi kivétellel – ragaszkodik a jeles szlovák személyiségekről átkeresztelt helységek új neveihez (Štúrovo-Párkány, Bohuňovo-Lekenye, Hurbanovo-Ógyalla, Palárikovo-Tótmegyer, Jesenské-Feled, Tešedíkovo - Pered stb.), és sok község nem írhatja ki eredeti, hagyományos nevét. Ennek vonatkozásában a kormány érvényes helyi helységnév-

használati referendumok ellenére sem engedi érvényesülni a helyi önkormányzatok önrendelkezési jogát (lásd pl. Pered), ami ellenkezik az Európai Unió jogrendjével.

11. cikk – Tömegtájékoztatói eszközök

„A szakértői bizottság felszólítja a szlovák szerveket, hogy bővítsék a közszolgálati televízióban a magyar nyelven sugárzott adás idejét és gyakoriságát.”
A szlovák kormány a jelentésben ezt a felszólítást egyetlen lakonikus mondatral intézi el: „A Szlovák Televízióban magyar nyelven sugárzott nemzetiségi műsorok terjedelme 2011-ben 113 óra, 2012-ben 134 óra, 2013-ban 108 óra volt.” Ez a szám, mint látható, csökkenő tendenciát mutat. Számarányát tekintve a közel félmillió magyarországot megilletné egy egész napos sugárzású televíziós csatorna. Ehelyett napi ötperces hírek és heti egy, fél óra terjedelmű magazin az, amit a szlovákiai magyarok nézhetnek. Igaz, a szlovákiai magyarok többsége a magyarországi televízióadók műsorát nézi, ám az üzembentartási díjat minden szlovákiai háztartás köteles fizetni, tekintet nélkül arra, hogy egyáltalán van-e televíziós készüléke, s ha van, milyen adók műsorát nézi. A magyar adás sugárzási időpontja ugyanis állandóan változik (pl. sportközvetítések függvénye), így a nézők lassan leszoknak róla.

A bizottság a kereskedelmi rádióadókban is hiányolja a magyar nyelvet. A Karta tartalmazza azt a kitétel is, amely szerint **„támogatni és/vagy könnyíteni kell a regionális vagy kisebbségi nyelven a televíziós programok sugárzását”**, (c ii) ezen belül is a magántulajdonú adóknál. Ezzel szemben a szlovák médiatörvény és államnyelvtörvény egyenesen megtiltja a nem szlovák nyelvű rádió- és tévéadást, s a könnyítés helyett például a helyi és regionális kábeltelevíziók műsorait is köteles a tulajdonos szlovák feliratozással/szinkronnal ellátni, hogy egyáltalán adásba kerülhessenek. Ez egyrészt a tartalom ellenőrzését (cenzúra) jelenti, másrészt – diszkriminatív – anyagi terheket ró a tulajdonosra, hiszen a feliratozás/szinkron költségei nem terhelik a többségi nyelven sugárzó adókat, melyeket a törvény arra sem kötelez, hogy az érintett régióban élő kisebbségek nyelvén is sugározzák műsoraikat. Ez a gyakorlat a

köztelevízióban is érvényesül. Mi több – olvashatjuk a jelentésben – az Audiovizuális Alaphoz (amelynek támogatnia kellene a regionális és kisebbségi nyelveken sugárzó televíziók műsorkészítését) benyújtott pályázatok nagy része éppen a feliratozás és a szinkronizálás költségeinek fedezése végett született. Vagyis a kisebbségi médiaműhelyek a támogatást nem magára a műsorkészítésre kapják, hanem az államnyelv-törvényi kötelezettség teljesítésére.

„A szakértői bizottság számára nem világos, hogy a nemzeti kisebbségeket és hátrányos csoportokat érintő audiovizuális művek támogatása minden esetben az 1-es program (Audiovizuális Alap) prioritásai közt szerepel-e, vagyis be lesz-e biztosítva a folyamatos anyagi fenntartásuk, illetve támogatásuk. E tekintetben a bizottság szívesen látna konkrét információkat.” A jelentés erre a kérésre azt a választ adja, hogy az Audiovizuális Alaphoz benyújtott kérvényekről az Alap tanácsa dönt az igazgató javaslatára. „2011-ben a struktúra részét képezte a kisebbségek és hátrányos helyzetű csoportok támogatása. A következő időszakokban azonban ez a prioritás a támogatási struktúrában nem jelent meg.” Hangsúlyozza a jelentés, hogy az Alapnál nem érvényesül az „automatikus támogatás”, s hogy az ilyen jellegű támogatásokra a kormányhivatal hatáskörében működő kisebbségi kultúrák támogatási rendszere szolgál. Megjegyzendő, hogy teljesen esetlegesen, változó mértékben, késve stb.

A jelentésben megemlítik, hogy a periodikus, nem periodikus kiadványok, hang- és multimediális hordozók és elektronikus művek az 1.1.-es alprogramban kaptak támogatást. Ez is kitérő válasz, hiszen a kérdés nem a könyv- és lapkiadásra vonatkozott. Egész estét betöltő művészfilm magyar nyelven soha nem készült, dokumentum- vagy egy-egy portréfilmre pedig a kuratórium töredékösszegeket szokott megszavazni. Intézményi támogatás nem létezik, csak eseti, célirányos pályázati lehetőség (az ún. „grant-rendszer”), ami annyit jelent, hogy egy-egy fesztiválra, kulturális rendezvényre, könyv, újság kiadására stb. nyújthatnak be pályázatot a magyar (és a többi) kulturális szervezetek, de hogy miből működnek, hogyan léteznek, miből fizetik az irodát, villanyt, bért stb., az senkit nem érdekel.

A szakértői bizottság a következő periodikus jelentésben **„szívesen látna több információt a magyar gyermekműsorok készítéséről és terjesztéséről”**. A kérésre adott válasz frappáns, és kimerítő: „a hozzáférhető információk alapján nem léteznek olyan adatok, amelyek a Szlovák Köztársaságban készült audiovizuális művek nyelvi verzióit követnék”. Vagyis a kérdés marginális, és szóra sem érdemes. Ha valaki látott szlovákiai magyar gyermekfilmet, kérjük, jelezze.

Egy biztos, a kormányhivatal kisebbségi kultúrák támogatására szánt keretén kívül más forrás nem támogatja a regionális és kisebbségi nyelvek kultúráját. (Leszámítva az anyaországból kapott támogatást, ennek azonban – bár a szlovák szervek ezt figyelik és a pályázati kérvényeknél közvetetten számon is kérik – vajmi kevés köze van ahhoz, hogy a szlovákiai magyarok Szlovákiában fizetnek adót, így a szlovák költségvetésből illeti meg őket arányos támogatás. A folyósított összeg sem arányosítható semmihez, nagysága évente változik, és arra elég, hogy a kiadók, kulturális szervezetek ne dobják be a törülközőt, de ne is fejlődjenek. A kormányhivatal ajánló szervében, a kuratóriumban többségben vannak a szlovákok, és a tagok sem szakmai, hanem ki tudja, milyen értékrendet képviselnek. Így a magyar kisebbségnek a beleszólása, a döntési joga korlátozott.

Az ET szakértői bizottsága számon kéri a szlovák szerveket, hogy **„támogassák és/vagy tegyék lehetővé legalább egy kisebbségi napilap megalapítását és/vagy fenntartását”**. A gyakorlatban ez úgy fest, hogy a kormányhivatal részösszeget juttat a meglévő egy napilapnak és a többi periodikumnak, ami a fenntartásuk költségeinek csak elenyésző töredékét jelenti. A bizottság által számon kért egy napilapot tulajdonképpen állami pénzen kellene biztosítani. Az első Csehszlovák Köztársaság idején több, kormány által támogatott magyar napilap létezett Szlovákiában. A támogatási rendszer mind a lapok, mind a könyvkiadás szempontjából teljesen esetleges, a pályázó vagy kap támogatást, vagy nem, a támogatási kritériumok átláthatatlanok, a támogatásra szánt keretösszeget a kormány ad hoc módon állapítja meg.

„A szakértői bizottság felszólítja a szlovák szerveket, hogy a következő

periodikus jelentésben adjanak információkat arról, hogyan finanszírozzák az utólagos költségeket a magyar nyelven megjelenő egyéb médiumok esetében.” A válasz kurta: „A magyar nyelven megjelenő médiumok utólagos költségeinek vizsgálata nem tartozik az SzK Kulturális Minisztériumának hatáskörébe.” Miközben a kérdés nem az volt, kinek a hatásköre, hanem hogy létezik-e utófinanszírozás? Logikus, hogy nem létezik, senki nem is hallott róla. Így nevetséges azt odavetni, hogy kinek a hatáskörébe nem tartozik.

12. cikk – Kulturális tevékenység és kulturális létesítmények

A Karta 1. pontjának 7. alpontját a jelentés egyszerűen figyelmen kívül hagyja, és rögtön a 2. pontra ad választ. Arra is elég érdekes értelmezésben. A szakértői bizottság ugyanis konkrét példákat kér számon a kisebbségi kulturális intézmények és aktivitások tekintetében (könyvtárak, múzeumok, művészeti szervezetek, kulturális rendezvények stb.). A kormány jelentése kimerül a Szlovákiai Magyarok Múzeuma (felettes szerve a Szlovák Nemzeti Múzeum) 2012-es és 2013-as tevékenységének és kiállításainak felsorolásában, ide értve az alsósztrégovai Madách-kastélyt és a szklabonyai Mikszáth-házat. A jelentés nem említi, hogy előbbi nem a szlovák költségvetésből, hanem európai uniós támogatásból újították fel. Ezután a jelentés áttér a SĽUK (Szlovák Állami Népi Együttes) műsoraira, amelyek tartalmazzák a szlovákiai néptánchagyomány magyar elemeit is. Végül a jelentés érintőlegesen megemlíti, hogy az Ifjú Szívek fenntartója az SzK Kormányhivatala. Hogy Szlovákiában a megyei közgyűlések kegyelemkenyerén él pl. a komáromi Jókai Színház, a kassai Thália Színház, amely egy-egy előadásra pályázhat csupán, s hogy miből él a Szöttes, hogyan szervezik év közben banki hitelből a magyar kulturális fesztiválokat (amelyek azután év vége felé a Kormányhivataltól kapnak – ha kapnak – résztámogatást), hogy a legnagyobb kulturális tömegszervezet, a Csemadok – egyébként említés sem esik róla – miből él, szót sem érdemel a jelentésben. Fényes példaként említi viszont a jelentés, hogy például 2010-ben az eperjesi ukrán-ruszin Alexander Duchnovič Színház vendégszerepelt a pozsonyi Nemzeti Színházban, s hogy

Turócszentmártonban vendégszerepelt a Jókai Színház. Egyszóval: minden szép, minden jó. A hiányok felsorolásától inkább eltekintünk, a jelentésnek ez a része önmagáért beszél.

13. cikk – Gazdasági és társadalmi élet

A jelentés leggellentmondásosabb része éppen a gazdasági és társadalmi életben tapasztalható szlovákiai gyakorlatra próbál magyarázatot adni. Miközben a Karta leszögezi (és Szlovákia aláíróként vállalta a betartását), hogy:

„a Felek az ország egészére nézve vállalják, hogy:

a) kiiktatnak jogalkotásukból minden olyan rendelkezést, mely igazolható okok nélkül tiltja vagy korlátozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a gazdasági vagy társadalmi élet dokumentumaiban, különösen a munkaszerződésekből és az olyan technikai dokumentumokban, mint a termékek és felszerelések használati útmutatói;

b) megtiltják, hogy a vállalatok belső szabályzataiban és a magánokiratokba, legalábbis amelyek az azonos nyelvet beszélők között jöttek létre, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát kizáró vagy korlátozó cikkeket kerüljenek;

c) fellépnek az olyan gyakorlattal szemben, mely elbátortalanít a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a gazdasági vagy társadalmi tevékenységek keretei között történő használatáról;

d) ...megkönnyítik és/vagy bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát.”

Ennek értelmében a szakértői bizottság felrója, hogy „Az ilyen tiltásokat, amelyek a szerződésből erednek, a szlovák törvénykezés nem tartalmazza.”

A jelentés erre az alábbi választ adja: „Egy nyelv használata önmagában nem korlátozza a másik nyelv használatát, mivel mindkét verzió egymás mellett megvalósítható anélkül, hogy az egyik verzió a másik rovására menne. A dokumentumok államnyelven történő elkészítésének kötelessége, miközben megengedi a kisebbségi nyelven történő elkészítését is, nem vezethet ahhoz a megállapításhoz, hogy szigorúan tilos lenne a kisebbségi nyelv használata.” Vagyis, megengedhető a kisebbségi nyelv használata, de nem kötelező, nem támogatandó. Merthogy: „Másképp a

diszkriminációmentesség elvéből eredően világos, hogy bizonyos, pontosan meghatározott dokumentumokban az államnyelv használatának minden személyre vonatkozó kötelessége – amit közrendi okok és az államnyelven beszélő személyek jogai indokolnak –, nem tartható diszkriminálónak, mivel a kötelesség csak az államnyelv vonatkozásában érvényesül és mindenkivel szemben egyformán.”

Nesze neked, Karta és ajánlások! A szlovák kormány megmagyarázza, hogy miért nem tartja be azt a szerződést, amelynek a betartását kötelezően vállalta. Érthetően fogalmazva: az államnyelv használatának kötelességére azért van szükség, hogy a kisebbség ne diszkriminálja a többséget. A törvény nem könnyíti és ösztönzi a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát, „csak” nem tiltja. Ez az alapfilozófia, mint a bűvópatak, mindenhol felbukkan, és magyarázatot ad a kötelezettségek be nem tartására. A kormány eközben állandóan a 2009-es nyelvtörvény-módosításra hivatkozik (8.§., 2. és 3. bek.), amely szerint Szlovákiában már nem fordul elő a szociális és a gazdasági életben a dokumentumok kisebbségi nyelven történő tiltása. (lásd: feljebb a Szociális Biztosító esetét). De a szorgalmazása sem érvényesül a gyakorlatban!

Miként az sem érvényesül, amit a Karta a 13 cikk 2. bek. c. pontjában rögzít: **c/ gondoskodnak arról, hogy az olyan létesítmények, mint a kórházak, nyugdíjas otthonok lehetőséget biztosítsanak arra, hogy az egészségügyi, életkori vagy egyéb okból gondozásra szorulókat regionális vagy kisebbségi nyelvükön fogadják és kezeljék.”**

A bizottság ezt is számonkérte, ezúttal is. A jelentés lakonikus válaszában az áll, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény lehetővé teszi, hogy a páciens az egészségügyi intézményben, szociális otthonban stb. használhatja az anyanyelvét, ahol szót is érthetnek vele, „amennyiben ezt az illető intézmény körülményei lehetővé teszik”. Vagyis: a beteg a kórházban, szociális otthonban, sürgősségi esetben kiszálló orvossal beszélhet ugyan az anyanyelvén, de lehet, hogy a falnak beszél, mert senki sem érti. Vagy mire véljük például azt az esetet, amikor az agyinfarktust kapott nyolcvanhárom éves gömöri néni felvételi lapjára a nagyrőcei kórházból

érkező orvos ráírja a verdiktet: „*A páciens nem volt hajlandó államnyelven beszélni.*” Szegény, szerencsétlen néni elesetségében a saját anyanyelvén sem tudott megszólalni. Igaz, a család tolmácsolt, de az orvos végig ingerülten beszélt a szenvedő beteggel. Vagy milyen jelentésben lehetne leírni annak a pozsonyi hölgynek az esetét, akinek a gyulladt fogát kezelő fogorvos a magyar nevébe akadt bele. S csak akkor tért észhez, amikor a hölgy a hippokratészi esküjére figyelmeztette, és az igazgató iránt kezdett érdeklődni.

Szlovákiában a magyarok által lakott városok kórházaiban legtöbbször egy-egy osztályvezető főorvos jóindulatán múlik, hogy tudnak-e az osztály orvosai, ápolói magyarul. A megyei kórházakban „természetesen” senkit sem kötelezhetnek a kisebbségi nyelv ismeretére, mert a megyeszékhelyen ugyebár érvényes az áldásos 20%-os küszöb. Idős emberek rémtörténeteiből könyveket lehetne írni, hogyan bánnak velük (tisztelet a kivételnek) egy-egy járási kórházban, ha nem tudnak „államnyelvül”.

Ugyanez vonatkozik (a fentebb már említett) biztonsági felhívásokra, figyelmeztetésekre, a fogyasztók jogaira, ahol az illetékes hatóságok a fülük botját sem kötelesek mozdítani, mert a

törvény megengedő, de senkit semmire nem kötelez. Nem kell ellátni magyar felirattal a gyógyszert, a veszélyes terméket, a gyógyfürdő szolgáltatásait, a hulladékfeldolgozó bejáratán sem kell magyar felirat, hogy csak néhány példát említsünk.

Összegzés

A szlovák kormány által az Európa Tanácsnak benyújtott jelentés alapvetően nem más, mint mellébeszélés és időhúzás. Több esetben kilóg a lóláb (lásd 15%-os küszöb, amely két népszámlálási adat után – azaz 20 év elteltével alkalmazható), és a konkrét megoldások keresése helyett a megengedő és a lehetséges jelzőket ragozza. Sok helyütt szöges ellentétben áll a napi gyakorlattal, és a szándékát sem fedezni fel megoldást célzó törekvéseknek. A Fico-kormány úgy gondolja, s nem alaptalanul, hogy ezzel a jelentéssel ismét nyer három évet, hiszen az ET szakértői bizottságai háromévenként vizsgálódnak. A bizottság több helyütt arra szólítja fel a szlovák felet, hogy majd „a legközelebbi jelentésben” adjon számot bizonyos intézkedések megtételéről. A Duna vize meg csak folyik, s ezzel egyenes arányban fogy az őshonos nemzeti kisebbség a szülőföldjén. Nem utolsósorban a szlovák kormányok asszimilációt

támogató és elősegítő törekvéseinek és intézkedéseinek köszönhetően. Napnál világosabb, hogy a nemzetállami eszme bűvöletében élve még a saját maguk által aláírt nemzetközi szerződések betartását is ignorálják.

Természetesen, sem a Karta, sem más nemzetközi egyezmény nem tud változtatni egy-egy ország társadalmi légkörén, ha az illető ország nemzetállami törekvései az európai szellemiséggel homlokegyenest ellentétben állnak.

A monitorozó bizottságok nem szállnak alá az élet sűrűjébe, a mindennapok bugyraiba, hiszen maguk is hivatalnokok. Az ország társadalmát pedig emberek alkotják. S egy társadalom addig nem fog megváltozni, amíg az őshonos kisebbségekre megtűrtként, zavaró elemként, vagy egyenesen közellenységként tekint. Amíg a fiatal nemzedékek olyan szellemiségű tankönyvekből tanulnak – amelyeket ajánlunk a szakértői bizottság szíves figyelmébe! –, amilyenekből Szlovákiában hegyeket lehetne rakni, sem a bizottságok ellenőrzései, sem az azokra adott válaszok nem hoznak pozitív változást, pláne, ha a válaszok a jobbító lépések helyett csak magyarázkodásra és a mellébeszélésre szorítkoznak.

Óry Péter,
a Pro Civis PT elnöke,
az MKP önkormányzati alelnöke

A párkányi városházán becsülik és használják is az Önkormányzás honlapot

A dél-szlovákiai, felvidéki magyar nemzetiségű polgárok nagy része – felmérések támasztják alá – félve, vagy nehezen meri használni anyanyelvét a hivatalos érintkezésben. Bár a hatályos törvény alapján a nemzeti kisebbségek nyelve is használható a hivatalos érintkezésben, ám a magyar nemzetiségű polgárok által lakott települések önkormányzatai ennek ellenére nincsenek könnyű helyzetben: jelentős többletmunkával jár ugyanis a kétnyelvűség teljeskörű és megfelelő színvonalú alkalmazása. Az alábbiakban megpróbálom képet adni arról, hogy mi a helyzet a magyar nyelv használata terén a párkányi és az érsekújvári önkormányzatnál, illetve néhány más, tetszés szerint választott településen.

Eva Molnárovát, a Párkányi Városi Hivatal Szervezési Osztályának vezetőjét elsőként arról kérdeztem, hogy vajon megjelennek-e a város által hozott szabályok rendeletek magyar nyelven is, továbbá előfordul-e, hogy valaki magyar szövegű, írásos beadvánnyal fordul az önkormányzathoz. „Természetesen igyekszünk minden egyes, a városi képviselő-testület által elfogadott rendeletet, szabályt lefordítani magyar nyelvre, ez alól egyedül az általános érvényű rendeletek képeznek kivételt. Időnként előfordul, hogy magyar nyelven kapunk beadványt, vagy pedig a szlovák nyelvű beadvány, kérvény aláírója külön kéri, hogy magyar nyelven küldjük meg a választ. Ennek természetesen nincs akadálya” – mond-

ja a szervezési osztály vezetője, akitől megerősítést kapok a bevezetőben már említett többletmunkára és felmerülő nehézségekre, ami a kétnyelvűség következetes betartását illeti. Nem könnyű ugyanis egy-egy szlovák, a jogban használatos szakkifejezés pontos magyar megfelelőjének a megtalálása. Erre bizony a legtöbb önkormányzat egyszerűen nincs, vagy csak részben van felkészülve. „Hiányzik az a háttérstruktúra, amely segítene bennünket ezen a téren. Viszont meg kell említenem a Pro Civis Társulás által működtetett Önkormányzás honlapot, ahol magyar nyelvű rendelet- és úrlapminták segítik azokat, akik a magyar nyelvű fordítással foglalkoznak. Ezúton is megköszönöm a munkájukat, mert tényleg sokat segítenek. Gyakran nézegetjük az oldalt, rákeresünk sok mindenre, szóval ez egy nagyszerű dolog” – tudom meg az osztályvezetőtől.

Eva Molnárová szerint a Párkányi Városi Hivatal következetesen törekszik a magyar nyelv használatára is, ezt jól bizonyítják a kétnyelvű feliratok a városháza épületében. Mivel a városi képviselők döntő többsége magyar nemzetiségű, ezért az önkormányzati ülések zömében magyar nyelven zajlanak, illetve minden képviselő azt a nyelvet használja, amelyik a számára leginkább megfelelő. Kíváncsi voltam arra is, hogy a város hivatalos honlapján vajon hogyan jelenik meg, illetve mennyire van jelen a magyar nyelv, ezért alaposabban áttanulmányoztam. Az ott olvasottak alátámasztják Eva Molnárová szavait, tehát a hivatalos honlap magyar

változata szintén tartalmazza mindazokat az adatokat, információkat, amelyeket az eredeti szlovák nyelvű. Egyetlen pontatlanságot találtam csak, méghozzá a címben: Štúrovo A VAROS HIVATALOS HONLAPJA. Nagy valószínűséggel valami véletlen folytán a szlovák városmegnevezés maradt benne a magyar nyelvű honlap fejlécében, az ékezet pedig szintén pontatlanság miatt maradhatott le az „A” betűről.

Érsekújvár magyar nyelvű honlapja teljesen hibátlan, szinte tökéletesnek tűnik, a várossal kapcsolatos, jelenleg olvasható hírek, aktualitások – akár csak Párkány esetében – itt is megtalálhatóak magyar nyelven. A városi hivatal előljáróját, **Tünde Szekeresovát** előzetes telefonos egyeztetés alapján elektronikus levélben kerestem meg, arra kérve, hogy adjon tájékoztatást az érsekújvári önkormányzat és a városi hivatal által alkalmazott gyakorlatról, ami a kétnyelvűséget – beleértve a magyar nyelv használatát is – illeti. A válaszból kiderült, hogy a város által hozott rendeletek, szabályok csak egy része jelenik meg magyarul is, ám a fontosabb közleményeket, felhívásokat a Castrum Novum című, kéthetente megjelenő lapban olvashatják az érsekújvári polgárok, továbbá megtalálhatják azokat a város honlapján. A párkányi gyakorlathoz hasonlóan, az érsekújvári önkormányzat is biztosítja a magyar, vagy akár a kétnyelvű választást, ha ilyen megkeresés érkezik, ám ez viszonylag ritkán fordul elő. A városi hivatal épületében az egyes főosztályok és alosztályok megnevezése magyarul

is fel van tüntetve. A polgárokkal történő zökkenőmentes kapcsolattartást, továbbá az ügyintézését nagyban segíti az a tény, hogy csaknem minden alkalmazott beszél magyarul. A városi hivatal hatáskörébe tartozik a magyar nyelvű utcanévtáblák bebiztosítása és kifüggesztése. Érsekújvárbán az önkormányzati ülések szlovák nyelven zajlanak. A város vezetősége figyelembe veszi a kétnyelvűség fontosságát, és a lehetőségekhez mérten igyekszik bebiztosítani a rendeletek, szabályzatok, közlemények, felhívások fordítását, közlését magyarul is.

Az Érsekújvári járás két városa után néhány környékbeli település önkormányzatát is megkerestem néhány kérdéssel, amelyek a magyar nyelv hivatali használatára vonatkoztak. **Szőcs Ferencnek, Kőbölkút polgármesterének** válaszából kiderült, hogy Párkányhoz hasonlóan a község önkormányzata valamennyi szabályt, rendeletet magyarul is megjelentet. Ez alól – a párkányi gyakorlathoz hasonlóan – az általános érvényű rendeletek képeznek kivételt. Ezen kívül minden kifüggesztett információ magyarul is megtalálható. Az ingatlanadó és más adókról, valamint a kommunális hulladékok és apró építési hulladékok helyi illetékéről szóló határozatok is kétnyelvűek, tehát magyarul szintén megjelennek. Kőbölkúton is biztosítja az önkormányzat, hogy magyar nyelvű választ adjon a polgárok beadványára, ám ritkán érkezik ilyen megkeresés. A községi hivatal épületében található feliratok, továbbá az információs tábla kétnyelvű, akárcsak a nyitva tartásról tájékoztató tábla. A község által működtetett valamennyi intézményben – iskola, óvoda, könyvtár – odafigyelnek arra, hogy az ott elhelyezett feliratok kétnyelvűek legyenek. Kőbölkúton a képviselő-testületi ülések magyarul és szlovákul is zajlanak, de inkább magyarul. A kétnyelvűséget, ezen belül a magyar nyelv minél szélesebb körű használatát a kőbölkúti önkormányzat is fontosnak tartja, hozzátéve, hogy mindig lesz mit javítani és tökéletesíteni ezen a téren. „A hangosbemondóban, a helyi falutévében, a községi negyedéves lapban, tehát mindenütt odafigyelünk és törekszünk a kétnyelvűsége” – szögezte le a kőbölkúti polgármester válaszában utolsó mondatában.

Zelenai László, a Szógyéni Községi Hivatal előljárójának válaszából kitű-

nik, hogy az önkormányzat lehetőségeihez mérten szintén törekszik a magyar nyelv minél szélesebb körű használatára. A községi hivatal által hozott határozatok, rendeletek egy része jelenik csak meg magyarul is, elsősorban az adókról és a szemétdíjról szólók. Szógyén esetében szintén előfordul, hogy magyar nyelvű beadvánnyal, kérvénnyel fordulnak az önkormányzathoz vagy a községi hivatalhoz, ebben az esetben a választ mindkét nyelven megküldik. A községi hivatalban található feliratok kétnyelvűek, de a faluban található táblák közül nem mindegyik. Az önkormányzati ülések magyarul folynak.

A **kürti önkormányzat** által hozott rendeletek nem jelennek meg magyarul, de ha esetleg magyar nyelvű levél, beadvány érkezik a községi hivatalba, akkor lehetőség van a magyar nyelvű válaszadásra. A táblák, feliratok magyarul szintén tájékoztatnak, a képviselő-testületi ülések pedig csak magyarul zajlanak. A kétnyelvűsége való törekvést Kürtön is fontosnak tartják, mivel a község lakosainak túlnyomó többsége magyar nemzetiségű.

Lehetőségeikhez mérten igyekeznek betartani a kétnyelvűséget Kőhidgyarmaton, a községi hivatal épületében magyarul szintén tájékoztató feliratok is vannak. A község által hozott rendeletek egy része nem jelenik meg magyarul, tiltó- vagy figyelmeztető táblák pedig nincsenek a község területén, így értelemszerűen a kétnyelvűség ezen a téren nincs jelen. A községi hivatal alkalmazottai mindkét nyelvet beszélnek, tehát a hozzájuk forduló ügyféltől függ csak, hogy melyik nyelvet óhajtja használni az ügyintézés során. A kőhidgyarmati önkormányzat ülései **Heiszler Katalin, a község polgármesterének** tájékoztatása alapján mindkét nyelven, tehát szlovákul és magyarul egyaránt zajlanak.

A települések vezetőitől, vagy az adott önkormányzat képviselőitől kapott visszajelzések alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy az általam megszólított önkormányzatok mindegyike törekszik a kétnyelvűsége, ezen belül a magyar nyelv minél szélesebb körű használatára. A tájékoztató feliratok mindenhol olvashatóak magyarul is, a hivatali ügyintézés során pedig szintén nincs akadálya annak, hogy az ügyfél ezt a nyelvet használja. Magyar nyelvű írásos beadvánnyal, kérvénnyel ugyan ritkábban fordulnak a polgárok a hivatal felé, de ha mégis, akkor a választ is ezen a nyelven kapják meg, esetleg mindkét nyelven. Az önkormányzati ülések nyelve általában az adott település nemzetiségi összetételétől, továbbá a képviselő-testület tagjainak nemzetiségi hovatartozásától függ. Míg Párkányban és a környező településeken a magyar nyelv egyfajta dominanciáját tapasztalhatjuk, addig a járási székhelyen, Érsekújvárbán már inkább az államnyelv került túlsúlyba. Viszont Érsekújvár esetében példaértékű, hogy a városi hivatal alkalmazottainak döntő többsége magyarul is képes a hozzájuk forduló ügyfelek kiszolgálására, továbbá a város magyar nyelvű, hivatalos honlapján – kevés kivételtől eltekintve – minden információ magyarul is olvasható. A legnagyobb nehézséget az önkormányzati rendeletek, szabályok magyarul nyelvre történő fordítása jelenti, mivel ehhez háttérinformációkra, a magyar jogi szakkifejezések pontos ismeretére van szükség. A Párkányi Városi Hivatalban ismerik és használják az Önkormányzás honlapot, ahol magyar nyelvű űrlap- és rendeletmintákkal segítik az egyes önkormányzatok munkáját. A magyar nyelv hivatali használatát nagyban segítő honlap minél szélesebb körű megismertetése minden bizonnyal tovább erősítené az önkormányzatok azon szándékát, hogy minden rendeletet, határozatot, közleményt magyarul is megjelentessenek.

Tátyi Tibor

Magad uram, ha szolgád nincs

A kisebbségi nyelvek hivatali használatát szabályozó törvény lehetővé teszi, hogy a dél – szlovákiai magyar lakta települések önkormányzatánál anyanyelven intézzük ügyes-bajos dolgainkat, de semmilyen segítséget vagy anyagi forrást nem biztosít ahhoz, hogy ez valóra is válhasson. Míg az államnyelv esetében minisztériumi szintű „nyelvrendőrség” fenntartására is teremtenek pénzt ügyeletes kormányaink, hogy közreműködésükkel amatőr színjátszókat, nyári ifjúsági tábor szervező civil szervezetek zaklassanak plakátjaik, szórólapjaik nyelvhasználatá miatt, zsíros büntetésekkel fenyegetőzve, a törvényben előírt kétnyelvű iskolai - pedagógiai ügyvitelhez szükséges kisebbségi nyelvű aktákra egyetlen lyukas garas sem jut. A gyakorlatban mintha passzió lenne, ha egy szlovákiai magyar (ruszin...) hivatalosan is magyarul (ruszinul...) akar beszélni, ügyet intézni.

Önkormányzataink – melyeket igazán nem vet fel a pénz, merthogy a fiskális decentralizációt sem vitte végig következetesen az ország – saját erőből és saját forrásokból „kétnyelvűsködhetnek”. Ha néhány civil szervezet – főleg magyarországi támogatásoknak köszönhetően – nem gyarapítaná a magyar nyelvű hivatali ügyvitel segédanyagainak tártát, talán még az a kevés sem lenne, amit manapság helyi önkormányzataink egy részénél már megtalálhatunk. Kiragadott példaként a Komáromi járás két településén kérdezősködtünk.

Izsa: Ha már jogunk van anyanyelvünket használni, éljünk vele

Ritka kivételként egy-két elektronikus irat is létezik a falu hivatalos rendszerében. Tavaly március óta elérhető két dokumentum: a helyi ingatlanadóról és a hulladékilletékek kirovására szóló kétnyelvű – vagyis szlovák és magyar – határozatok. Miért pont ez a két határozat lett kétnyelvű? – kérdeztük Domin Istvánt, Izsa polgármesterét, aki kezdeményezője-ötletgazdája volt ennek.

– Ezek alapidokumentumoknak számítanak, amit a lakosok minden évben megkapnak. Arra gondoltunk, ha már a törvény lehetőséget biztosít a kétnyelvűsége, vagyis hogy anyanyelven is kommunikáljunk a polgárokkal, akkor éljünk is ezzel a jogunkkal. Felfigyeltem a Pro Civis társulás munkájára, kiadványára, amelyben ők már kidolgozták, illetve lefordították az említett dokumentumokat, így megkerestem Öry Pétert, mint kollégát, Csallóközsütörtök polgármesterét és mint az MKP alelnökét, a Pro Civis elnökét, hogy mi lenne, ha megoldanánk ezt a kérdést. Kezdeményeztük a Datalan cégnél, hogy lehessen két nyelven is megvásárolni ezeket a dokumentumokat. Úgy tudom, több követőnk is akadt, többen is használják már a kétnyelvű határozatokat, például Komárom és Gúta városa is.

Miért fontos, hogy kétnyelvűek lettek ezek a dokumentumok?

– Mivel konkrét segítséget kaptam, kaptunk a Pro Civistől, ezért külön pénzünkbe nem került a kétnyelvűsítés kérvényezése, elindítása. A helyi adó vagy az illeték ettől nem lett kevesebb, viszont ha már a törvény lehetőséget ad, sőt igazából kötelezi az önkormányzatokat, hogy magyarul is kommunikáljunk a polgárokkal, úgy gondoltuk, fontos: hogy betartsuk a törvényt, érvényesítsük a jogainkat.

A Datalan cég vállalta, hogy magyarul is, illetve két nyelven is beszerezhetőek náluk a határozatok. Miért pont ez a cég?

– Igazság szerint ezt a véletlen hozta így, hiszen Csallóközsütörtöknek és Izsanak is ettől a cégtől van az elektronikus ügyviteli rendszere, amellyel a hivatal dolgozik, így hozzájuk tudunk fordulni, kérve, hogy dolgozzák bele ebbe a rendszerbe a magyar változatot is. Örömkre, szinte azonnal meg is jelent a módosítás a rendszerükben.

A többi hasonló profilú cégnél nem próbálkoztak? Őket nem szólították meg, hogy használjanak, adjanak ki kétnyelvű dokumentumokat?

– Minden hivatalnak a saját kompetenciája eldönteni, hogy melyik cégtől rendeli

meg a szolgáltatásokat, hogy ki kezelje a hivatalos dokumentumaikat, vagy ki vezesse a könyvelésüket. Mi ezzel a vállalattal vagyunk hivatalosan kapcsolatban. Mivel a Pro Civisnek köszönhetően kaptunk egy ilyen ingyenes lehetőséget, és megkaptuk ingyen ezeknek a határozatoknak a magyar változatait, éltünk is vele. Gondolom, más önkormányzat is megteheti ugyanezt, ha más céggel van szerződése, és kérheti azt, amihez jogunk van, tehát, hogy legyenek meg két nyelven is a határozatok, dolgozzák bele a rendszerükbe a magyar változatot. Minden polgármester vagy hivatalvezető eldöntheti, milyen szolgáltatót választ. Ezeknek a szövegeknek csak egyszer kell belekerülniük a rendszerbe, ugyan a törvényhozás módosíthatja a jogszabályt, de azt gondolom, nincsenek akkora módosítások, amelyek nem vezethetők át gyorsan, vagy akár rögtön a határozatok szövegébe.

Ezek a kétnyelvű dokumentumok többbe kerülnek, mintha csak a szlovák nyelvt rendelné meg egy-egy önkormányzat?

– Nem. Igazából csak a rendszer frissítése (aktualizálása) került egy bizonyos illetékbe, de az is elhanyagolható tétel volt. A szolgáltatónak mindent megbiztosítottunk, tehát ők készen megkapták a Pro Civistől a hivatalos szlovák szöveg magyar változatát, s ezt csak bedolgozták a rendszerbe. A törvény szerint hivatalosan az adminisztrációnak szlovák nyelvűnek kell lennie, azok az önkormányzatok, amelyek magyarul is kommunikálni kívánnak a polgárokkal, többletmunkát vállalnak, a dokumentumok ellenőrzése is fontos, hogy helyesen legyenek lefordítva.

Izsán a lakosság körében milyen volt a kétnyelvű adóhatározatok visszhangja?

– A lakosok tudomásul vették, de tudjuk, nem lesz ettől alacsonyabb az adó összege, vagy olcsóbb a szemétilleték, illetve a kenyér sem. De úgy vettem észre, hogy azért örülnek neki. Mivel Izsán jelenleg nyolcvan százalékos a magyarság aránya, fontosnak tartom, hogy ha már jogunk van használni hivatalosan anyanyelvünket, éljünk vele. Én igazából elképzelni sem tudom, hogy esetleg húsz százalék körüli lenne csak a magyarság aránya, és elkezdenék leszerelni a magyar nyelvű táblákat a falu határában, hogy az milyen reakciókat váltana ki a lakosságból. Jelenleg pró-

bálunk minden lehetőséget kihasználni a nyelvhaznalatunkat illetően.

Mennyi többletmunkát jelent a kétnyelvűség használata a hivatalban?

– Számunkra, az önkormányzat számára valóban többletmunkát jelent, hogy vállaltuk: két nyelven fogunk kommunikálni a lakossággal. Ugyanis, ha egy lakostól bármilyen kérés, kérvény magyar nyelven érkezik be a hivatalba, le kell fordítani szlovákra, hogy az hivatalos legyen. Éppen azért, mert a törvény szerint az adminisztrációnak szlovák nyelvűnek kell lennie. Tehát, ha egy kérvény magyarul érkezik be, mi lefordítjuk szlovákra, hogy hivatalosan dokumentálhassuk, erre kell írunk egy hivatalos, vagyis szlovák nyelvű választ, amit mi a lehetőségeinkhez mérten lefordítunk magyarra, hogy anyanyelvén tudjuk a kérvényezőnek megadni a választ. Erre sajnos nincs mindig lehetőség, és nagyon sok helyen semmiféle kapacitása sincs a hivataloknak erre, mert – még egyszer hangsúlyozom – ez rettentő sok többletmunkát követel meg.

Izsa honlapján több kérvény is található magyar nyelven, ezeket a kérvényeket is megrendelheti egy-egy hivatal a Datalantól?

– Nem, a Datalan a könyvelést és az ügyvitelt intézi, az egy elektronikus számítógépes rendszer. Ezeket a letölthető kérvényeket, nyomtatványokat a Pro Civistől vettük át, és bárki használhatja. A Datalannál a helyi adók és a hulladékilletékek kirovásáról szóló határozatok, illetve a nyugta, vagyis a pénztári bizonylatok (príjmový

pokladničny doklad, výdavkový pokladničny doklad) rendelhető meg. Pontosabban: azt tudtuk elérni, hogy ezek bekerüljenek a rendszerbe magyarul is a szolgáltatónál. Hozzáteszem, a cég nem is ellenőrizte a szöveget, tényleg csak bedolgozták, minden ellenőrzést mi végeztünk. Vannak eltérések is, például ami a szemétilleték kiszabását illeti, Izsán személyre számolják ki a díjat, míg Csallóközcstörtökben nem.

Ön személy szerint elégedett a jelenlegi helyzettel, jól működik a kétnyelvűség?

– Lenne még mit tenni. Az önkormányzati határozatokat, jegyzőkönyveket, felhívásokat, hirdetményeket fordítani kell, ha a polgárokat anyanyelven akarjuk tájékoztatni. Akkora mennyiségű intézendő anyag, rengeteg kompetencia járul az önkormányzatokra, hogy sajnos nincs időnk mindent fordítani, vagy fordítani. Oda kell nagyon figyelni a szak kifejezésekre is, nem használhatjuk a magyarországi szakterminológiát, mert az nem mindig tükrözi a szlovákiai jogszabályban foglaltakat, pl. a hozzáadott érték-adó nem ugyanaz, mint a magyarországi áfa. Eleve más a közigazgatási rendszer is. Mivel nem tudjuk átvinni a magyarországi modellt, nagyon jó, hogy vannak olyan civil szervezetek, amelyek segítik a hivatalok munkáját.

Az önkormányzati ülések Izsán is magyar nyelven folynak, a jegyzőkönyvek pedig hivatalosan szlovákul készülnek?

– Igen, és valóban többletmunkát jelent a jegyzőkönyvírónak, illetve a hitelesítőnek, a polgármesternek és a hivatalvezetőnek is ez. Konkrét példaként

megemlítem, hogy az előző választási ciklus alatt volt egy zólyomi származású képviselőnk, aki nem beszélt magyarul, így két nyelven vezettem az ülést, nagy odafigyelést igényelt, hogy ugyanaz hangozzon el szlovákul is, mint magyarul, hogy egy-egy interpelláció a fordításkor ne veszítse el az értelmét, és egy-egy önkormányzati javaslat tökéletesen legyen lefordítva. A jegyzőkönyveknél is sokkal figyelmesebben kell ellenőrizni, valóban úgy hangozott-e el a javaslat, hozzászólás, mint ahogy leírtuk, nehogy egy szó miatt más értelmet kapjon az egész.

Path: Mindenkiel igyekszünk anyanyelven beszélni

Path kisközség, a képviselőtestület üléseit általában magyarul tartják, de ha igény van rá, szlovákul is ismertetik az egyes pontokat. A hivatalban mindenki az anyanyelvén intézheti ügyeit. Az önkormányzati ülések jegyzőkönyvei azonban csak szlovákul érhetők el a falu honlapján, és ügyvitel is szlovákul folyik.

Vannak-e, s ha igen, milyenek a lehetőségei egy néhány száz fős település vezetőségének, hogy biztosítani tudják az önkormányzat működése során a kétnyelvűséget? - kérdeztük a falu polgármesterét, Szabó Olgát.

számláláskor 504 fő volt. Itt nem is annyira a lakosság számával, mint a kataszteri terület kiterjedésével van baj. Path 1957-ben vált önálló községgé, és a marcelházi kataszterből körülbelül 1100 hektárt kapott. Ez kevés arra, hogy az adókból meg tudjon élni, így aztán ha nem akarjuk lakosainkat nehéz helyzetbe hozni azzal, hogy a helyi adókat felemeljük, kénytelenek vagyunk meghúzni a nadrágszíjat. Egyetlen adminisztratív alkalmazottal dolgozunk, pedig közigazgatási szempontból hozzánk tartozik a fürdő is. Nálunk megszokott dolog, hogy a kolléganő – aki egy személyben könyvelő, bérelszámoló, anyakönyvvezető-helyettes, jegyzőkönyvvezető és még sorolhatnám - viszi haza a munkát, de az is, hogy leülök a gép mellé, és segítek neki. Fordításra időnk nem nagyon marad. Persze a választásokkal kapcsolatos értesítők kétnyelvűek voltak. Hangsúlyozom, hogy nagyon fontosnak, magyarságtudatot erősítőnek tartom a kétnyelvűséget, de amíg ilyen nehéz anyagi helyzetben vannak a kisközségek, nem tudnak maradéktalanul élni vele. Az nálunk természetes, hogy igyekszünk minden ügyféllel az anyanyelvén beszélni, és ügyeit a legjobb tudásunk szerint intézni. Persze, az orosz lakosunk esete kivételt képez, mert oroszul nem igazán tudunk, de azért szót értünk egymással.

magyar, az ő részükről mekkora igény van, lenne a kétnyelvű dokumentációra? Gondolom, több magyarul íródott kérvény is van.

A lakosság nagymértékben előregedett, így a kérvényeket általában mi írjuk helyettük, és mi is intézzük el. Ezek általában a szociális juttatásokkal kapcsolatosak, amelyek nem tartoznak a mi hatáskörünkbe. Van azonban egy erősödő tendencia: az üresen maradt szülői házakat ügynökségeken keresztül értékesítik a leszármazottak, és a beköltöző szlovákok egyáltalán nem igénylik a kétnyelvűséget.

A község honlapja kétnyelvű, szlovák, illetve magyar, a határozatok, jegyzőkönyvek egynyelvűek, de minden egyéb magyarul is megtalálható a honlapon, mekkora plusz költséget jelent egy honlap kétnyelvűsítése?

Hivatalos használatra államnyelven készülnek a jegyzőkönyvek, határozatok. Tolmács vagy fordító általi lefordításuk tetemes pluszköltséget jelentene. Legalább még egy, szlovákul-magyarul anyanyelvi szinten beszélő teljes középiskolai végzettséggel rendelkező alkalmazottra lenne szükségünk ahhoz, hogy minden kétnyelvű lehessen, amely évi szinten megközelítőleg 12 000 euróba kerülne.

Path lakosainak száma a legutóbbi nép-

A Pathon a lakosság közel 90 százaléka

Vadkerti Neszméri Csilla

Kétnyelvűen, de tudunk szlovákul!

Annak ellenére, hogy az elmúlt években a közéletben egyre nagyobb visszhangot kapnak a kétnyelvűséget népszerűsítő tevékenységek, még mindig kevésbé használjuk ki azokat a lehetőségeket, amellyel magyar nemzetiségű állampolgárként Szlovákiában élhetnénk.

A Nagyszombati kerületben él a szlovákiai magyarság nagyobbik hányada, s annak ellenére, hogy a rendszerváltozást követő negyed évszázadban itt is erős asszimilációs volt tapasztalható, a magyarság a Dunaszerdahelyi járásban még mindig nagy többségben van és a Galántai járásban is komoly erőt képvisel.

Mindezek ugyanakkor nem jelentik azt, hogy a polgárok hivatalos életükben is megkövetelik a magyar nyelv használatát. A nagymenyeri Lovas Károly úgy véli, a fürdővárosban egyébként is inkább az a fontos, hogy az oda érkező turistákat is segítsék a feliratok. „Nem gondolom, hogy a magyar nyelv használata a hivatalokban az elsődleges probléma, mert a polgárok többsége gazdasági fejlődést szeretne, jobb munkahelyet és magasabb bért. Addig, amíg ez hiányzik, kevésbé figyelnek oda a nemesebb célokra, mint például a magyar kultúra és egyszersmind a nyelv őrzésére.“

A vélemény nem egyedi, sőt, ennél sokkal keményebb érveléseket hallhat a csallóközi vagy mátyusföldi újságíró,

amikor a magyar nyelv használatáról érdeklődik a járókelők között. Galántán a városháza előtt sétálva harmadik kísérletre kapok magyar választ. Az első két szlovákul beszélő megszólított egyébként nem lát gondot abban, ha magyar felirat is van az üzleteken vagy a hivatalokban, ahogy megtudom, a családjukban is vannak bőven magyarok. Az egyikük viszont sokatmondóan megjegyzi, hogy magyar barátait kérdezte arról, milyen célt is szolgálnak ezek a feliratok, ha tudnak szlovákul.

Valóban kérdés lenne ez? A modern kor globalizációval átitatott mindennapjaiban csupán azért kellene a kétnyelvű feliratok, hogy azok is megértsék az adott információt, akik nem beszélnek az államnyelvet? Egyrészt érthető, hogy a szlovák járókelőben felmerül a kérdés, mert a hazai közélet többségi alkotói keveset beszélnek arról, milyen jogok is illetik meg a kisebbséget egy demokráciában. Főleg egy olyan nemzetet, amely nem bevándorlás útján jutott erre a földre, hanem évszázadok óta itt élt.

Ami viszont elszomorító, hogy a harmadik megkérdezett magyar nemzetisége ellenére hasonló mondatokat fogalmazott meg. Zoltán, aki vezetéknévét nem szerette volna elárulni, így vélekedik a kétnyelvű feliratok jelentőségéről: „*A kenyér ára ugye nem attól lesz olcsóbb, hogy a chlieb alatt ott lesz a magyar megnevezés. Aki az iskolában nem ült a babérajain, megtanulhatta legalább az alapvető szlovák kifejezéseket, a mi*

vidékünkön pedig egyébként is olyan magas a szlovákok részaránya, hogy mindenképp elsajátított államnyelvi fogalmakat. Éppen ezért nem értem, miért is kell azzal politizálni, hogy kirakjuk a vonatállomásra a magyar helységneveket, a falu vagy a város elején amúgy is ki van írva, aki akarja, az interneten is megtalálja a magyar megnevezést. Leginkább arra kellene törekedni, hogy az alapvető jogainkat tartsák be, ne dolgoztassák éhbérért a fiatalokat, és legalább azt a keveset rendszeresen megkapják.“

Sokatmondó gondolatok ezek, amelyek a legnagyobb csallóközi vagy mátyusföldi városokban a téma kapcsán gyakran elhangzanak. A közélet iránt kevésbé érdeklődők nem tartják mindennapi kihívásaik közé illőnek a kétnyelvűségért folytatott harcot. Úgy tűnik, az asszimiláció felgyorsulása nem véletlen, hanem kéz a kézben jár a szlovák politikum által csendesen folytatott propagandával, intézkedésekkel. A Szlovák Nemzeti Párt erejének letérése, a magyarellenes politika háttérbe szorulása ugyanis nem jelentette azt, hogy a diszkrimináció megszűnt volna. Erről tanúskodik a szakmai elemzések sora, amelyeket az MKP túl a Fórum Intézet, a Pro Civis vagy éppen a civilek mutattak be az elmúlt években. A szlovák kormányok intézkedéssorozatai ugyanakkor nem annyira nagyszabásúak, mint a kilencvenes években tapasztalható, magyar iskolák ellen induló támadások vagy a magyar nyelv hasz-

nálatának marginalizálása voltak. Ezzel együtt a társadalom is nagyban átalakult, az új évezred gazdasági fellendülése nem kedvezett a hagyományos családi értékeknek, miközben a kulturális, egyházi közösségek is gyengültek. A felsorolt jelenségek pedig azt eredményezték, hogy a felgyorsuló mindennapokban magyarságunk megélése kevesebb teret kap, jelentősége csökkent, és nem ritkák a szélsőséges megnyilvánulások a hagyományos nemzeti értékekkel kapcsolatban.

Azzal a hétköznapi lehetőséggel, hogy az említett két járásban található településeken, ahol jogunk van a mindennapi intézkedés során a magyar nyelvet használni, még mindig csak kevesen élnek.

Természetes ugyan a hivatalban a magyar kommunikáció, de a kérvények már államnyelven születnek. A duna-szerdahelyi Varga József ugyanakkor igyekszik a lehető leggyakrabban használni a törvények szabta lehetőségeket. *„Többször adtam be pályázatokat a város által meghirdetett támogatásokra, magyar kérvényeket és eddig nem kaptam olyan választ, hogy váltsak szlovák nyelvre. A városi honlap is kétnyelvű, ahogy a lap is, azt gondolom ilyen tekintetben a járásközpontban*

nincs gond, hiszen a képviselő-testületi ülések is magyarul zajlanak. Arról viszont már többen meséltek, hogy akadnak olyan túlbuzgó hivatalnokok, akik egy egyeztető megbeszélés során, ahol hat jelenlévőből csupán egy a szlovák, már automatikusan az államnyelvre váltanak. Pedig a fordítás megoldható lenne, s nem kellene ilyen esetben a ki-sebbséghez alkalmazkodni.“

A pozitív példák ugyanakkor nem ragályosak és mai napig azzal találkozunk, hogy a települések nagy része még saját honlapjára sem fordít túl sok időt. *„Rengeteget csupán azért készülnek el a honlapok, hogy a kötelezőt letudják a vezetők, és felkerülhessenek a szerződések. Az oldalak frissítése még a nagyobb települések esetében is esetleges, amikor éppen valaki rászól a polgármesterre, hogy már lépni kellene. Ilyenkor aztán a szlovák és magyar változat kidolgozásán túl sokat nem fáradoznak. Meg is látszik a végeredményen“* - mondja el Tamás, aki webfejlesztő és több megrendelése is volt önkormányzatok részéről.

A kétnyelvűség ugyanakkor legjobban ott működik, ahol azoknak is előnyére van, akik szerint „nem kell itt magyarkodni“. Ilyen például a hivatalos kérvények vagy a törvények fordítása,

amelyet a folyóiratunkat is kiadó Pro Civis folytat. Polgármestereket kérdezve egyértelművé vált számomra, ezeket ők és a hivatalnokok is nagy örömmel lapozzák, mert sokszor nemcsak a megfelelő magyar kifejezést találják meg benne, hanem az értelmezésben is segítségükre van. Ennek ellenére elmondható, a mindennapi rutinfeladatok mellett – néhány üdítő kivételtől eltekintve – nem az önkormányzatokból érkeznek a kiinduló ötletek a kétnyelvűség területén. A településeket irányító szervezetben sokkal inkább egy-egy, a téma iránt elkötelezett személy kezdeményezése indíthatja megfelelő irányba a folyamatokat, amely a többiek számára is példa lehet.

A közöny és fásultság leküzdése lenne a legfontosabb közösségeinkben, mert amíg a polgárok széles körben nem ismerik fel, hogy a gazdasági diszkrimináció nagyon szorosan összefügg a kulturális másodrendűséggel, addig hiányzik az a kritikus tömeg, amellyel túl lehet lépni ezen az állapoton és egy fejlett demokráciában megvalósítható a kétnyelvűség is. Mindez ugyanis nem csupán kultúránk és nyelvünk megőrzéséről szól, hanem a jövőnkéről, tehát a sokszor alulértékelt felvidéki magyarságunkról is.

Rajkovic Péter

Legyünk igényesebbek a kétnyelvűség érvényesítése terén

A legutóbbi népszámlálás adatai alapján a Nagykürtösi járás 34 vegyesen lakott településén alig 11-ezren (24,01 %) vallották magukat magyar nemzetiségűnek. Ezeket a településeken a polgármesterek zöme vagy magyar nemzetiségű, vagy magyar anyanyelvű, illetve kettő kivétellel beszéli a magyar nyelvet. Hasonló a helyzet a községi hivatalok alkalmazottai körében is. Túlás nélkül állíthatom, hogy az önkormányzati képviselő-testületek tagjainak mintegy 80 százaléka szintén magyar, vagy magyar anyanyelvű.

Információim szerint a javarészt magyarok lakta községekben magyar nyelven folynak a képviselő-testületi ülések, ám a jegyzőkönyvek szlovákul íródnak. Többnyire szlovák nyelven kerülnek kifüggesztésre a községi hirdetőtáblán az általános érvényű helyi rendeletek, de a folyó évre jóváhagyott költségvetés is, viszont kétnyelvűnek mondható a községek honlapja.

Néhány évvel ezelőtt a járás egyik-másik túlnyomórészt magyarok által lakott településén lakossági bejelentésre felbukkantak az ún. nyelvrendőrök is, akik erősen kifogásolták, hogy az érintett községben csak magyar nyelven hirdetnek a helyi hangszóróban. Utánaéztem: az adott faluban csak egyetlen ember élt, aki nem értett a nyelvünkön. Miatta kellett a továbbiakban kétnyelvűsíteni a hangosbmondót úgy, hogy először szlovák, aztán magyar nyelven olvasták be a közleményt. Lényegében a falvak többségében ebben a sorrendben kerülnek beolvasásra a helyi közlemények, de akad azért néhány üdítő kivétel, ahol fordított a sorrend. Csupán érdekességként jegy-

zem meg, hogy például az egyik Ipolymenti községben, ahol ha a polgármester jelent a hangosbeszélőn, először magyarul, aztán szlovákul, ha viszont a hivatalban dolgozó adminisztrátornő veszi kezébe a mikrofont, fordított sorrendben közli a hirdetéseket.

Ami a közveszélyre figyelmeztető feliratokat illeti, ezen a téren legtöbb községi hivatalban van még mit bepótolni, merthogy alig találkozni kétnyelvű figyelmeztető felirattal. Azt tapasztaltam, hogy sem a hivatalok, sem a polgárok részéről nincs különösebb igény kétnyelvű úrlapok használatára. A megkérdezett községi hivatalokban az állandó lakhely bejelentésére, illetve kijelentésére használnak kétnyelvű nyomtatványt, míg az anyakönyvi hivatalokban számos helyen két nyelven állítják ki az anyakönyvi kivonatot. Nem ért viszont meglepetésként, hogy a polgárok szinte kivétel nélkül szlovák nyelven íródott beadványokkal fordulnak a községi hivatalhoz.

A kétnyelvűség érvényesítésére vonatkozó információim beszerzéséhez telefonon hívtam fel az általam kiválasztott és fontosnak tartott községi hivatalokat. Kíváncsi voltam, hogy a hívott fél csak szlovákul, vagy esetleg két nyelven mutatkozik-e be. Mivel meglehetősen jól ismerem a járás községi hivatalait, azok alkalmazottait, illetve a polgármestereket, előre tudtam, hogy hol fognak csak államnyelven, és hol „obecný úrad, prosím, tessék!” formában a telefonba szólni. A 14 megszólított hivatalból hét helyen két nyelven jelentkeztek be, de szinte biztos vagyok benne, hogy a megszólíthatatlanul hagyott 20 vegyes település községi hivatalában a „prosím,

obecný úrad“ a megszokott gyakorlat.

Megfigyeltem, hogy térségünkben azok a magyarok is, akik nem szlovák iskolába jártak, előszeretettel használnak szlovák kifejezéseket, szavakat mindennapi beszédükben. Például: „voltam az obecnýn“ (községháza helyett, de nem ritkaság, hogy egyesek még az „emenvére“ mennek), „beszéltem a starostával“ (nem a polgármesterrel), „kijelentették a rozhlásban“ (a hangosbeszélő bmondta), „benne van a község rozpočetjében“ (költségvetésében helyett) stb., stb. Ugyanakkor, legyünk őszinték, sok esetben maguk a magyar nemzetiségű faluvezetők, vagy a községi hivatal alkalmazottai sem tudnak mindig megbirkózni bizonyos szlovák kifejezésekkel, mert előbb jön nyelvükre a „faktúra“, mint a „számla“, vagy a „doklad“, mint a „bizonylat, okmány“, az „evidencia“, mint a „nyilvántartás“, avagy éppen a személyi igazolvány helyett az „občiansky preukaz“, az anyakönyvi hivatal helyett a „matraka“, hogy csak néhányat említek a sok közül. És ha az ügyét intéző polgár ilyen és hasonló kifejezéseket hall a hivatalban, nemde maga is így fogja használni, tisztelet a kivételnek!

Mindent összegezve, a Nagykürtösi járás, hangsúlyozom, túlnyomórészt magyarok lakta településeinek községi hivatalaiban legtöbb a helyen igényesebbek lehetnének a közveszélyre figyelmeztető feliratok, vagy az egyéb hirdetmények kétnyelvű érvényesítése terén. Mert beszerezhetők, igényelhetők mind kétnyelvű feliratok, mind kétnyelvű úrlapok, nyomtatványok. Csak utána kell járni...

Bodzsár Gyula

Gömörben sem teljes körű a magyar nyelvhasználat

A kétnyelvűség érdekében a Rimaszombati járásban is többször, többféle figyelemfelkeltés megvalósult már. Ennek ellenére az önkormányzatoknál sem teljes a magyar nyelv használata. Bár azt a legtöbb magyarlakta településen megerősítik, hogy semmi akadálya nem lenne a kétnyelvű feliratok kihelyezésének. Mégsem használják.

Megbírsághatnák az önkormányzatokat

A kétnyelvűség jogszabályi előírásainak betartásáról a gömöri közigazgatási szervek mindennapi fenntartási és megélhetési gondjai a figyelmet elterelik. A járás községi hivatalainak általában hiányosak az információi arról, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény kötelezővé teszi a szlovák nyelv mellett a magyar nyelv használatát is. Arról keveset hallottak, hogy ennek elmulasztása ugyanúgy bírsággal járhat. Sőt, abban a hitben élnek, hogy csak lehetőségről van szó.

A nyelvhasználati törvény kisebbségekre vonatkozó rendelkezéseit közel öt éve módosították. A egyes településeken többek közt a helységnévtáblák, a hivatali táblák, a formanyomtatványok, a veszélyre figyelmeztető és tájékoztató információk egynyelvű használata közigazgatási szabálysértésnek minősül. Ha valóban büntetnének ezért, akkor a legtöbb önkormányzatot Gömörben is megbírsághatnák. Főleg az írott kommunikációban hanyagolják el a magyar

nyelvet. Tegyük hozzá, hogy az állami szervek a végrehajtást nem szabályozták.

Gyors felmérés: a névtáblák kétnyelvűek

Rimaszombattól pár kilométerre, a Balog-völgyben végeztünk egy gyors felmérést. A magyar nyelvű helységnévtáblák a települések határáról sehol sem hiányoznak. Nem jellemző azok eltávolítása vagy megrongálása. Sőt többségében már kétnyelvű üdvözlőtáblák is megjelentek, amit a törvény nem is ír elő.

Ez nem mondható már el pl. a település kamerarendszerrel való megfigyeléséről, melyet gyakran csak szlovák nyelven helyeznek ki (Nemesradnót). S találunk olyan községet is, ahol a Községi Hivatal (Dúlháza) vagy az alapiskola (Cakó) felirata is - minden bizonnyal csupán gondatlanságból - csak szlovákul szerepel. A völgy minden településén magyar anyanyelvű a polgármester, és a lakosságon belül a magyarok számára is meghaladja a 20 %-ot.

Jobb a helyzet Rimaszombat városában.

Ott már az utcanevtáblákat is kétnyelvűen találjuk. Egységesek, kétnyelvűek a névtáblák az önkormányzatok épületein. A Városi Rendőrség a járőrökcsin is kétnyelvűen szerepelteti a kiírást.

A városban a közigazgatási hivatalokat jelölő táblák mind magyarul, mind szlovákul olvashatók. Ezek általában vidéken sem hiányoznak. Viszont nem egységesek, a falakon ilyen-olyan méretű táblákat láthatunk. Nyilvánvaló, hogy ennek anyagi háttere van. A város többet tudott erre fordítani, mint a kis költségvetéssel működő falvak.

Hiányos a hivatali magyar nyelvhasználat

A kétnyelvű formanyomtatványokat, a határozatok és a köziratok kétnyelvű kiadását egyik településen sem használják. Nem is érzik szükségességét. Érdeklődésünkre, hogy a polgárok igényelnék-e a magyar nyomtatványokat, nemleges a válasz. Hallottunk olyan megjegyzést is, hogy a magyar szakki-fejezéseket nem is értenék, mert a közbeszédben is szlovákul használják azokat. S való igaz, hogy a magyar nyelv

a hivatalokban is konyhanyelvedett. A Pro Civis polgári társulás kétnyelvű hivatali űrlapjait CD-n Rimaszombat is megkapta, de nem használja. Vidéken örömmel fogadták tájékoztatásunkat, hogy a törvények, a rendeletek a www.onkormanyzas.sk oldalról is letölthetőek, a szakkifejezésekre szótár is rendelkezésre áll. Balyo Tibor, Balogiványi új polgármestere már ismerte az oldalt, s volt, amikor már rákeresett egy-egy kifejezésre. Mint maga is elismeri, a hivatalos ügyintézés során a szlovák nyelvhez vannak szokva, s keresni kell egy-egy szakszó magyar megfelelőjét.

A tájékoztató feliratok is gyakran egynyelvűek

A veszélyre figyelmeztető információk kétnyelvűsítésére az Anyanyelvünkért Polgári Társulás által kiadott matricák a Szövetség a Közös Célokért társulás (SZAKC) és a Rákóczi Szövetség Balogvölgyi Helyi Szervezetének a közreműködésével a településekre eljutottak, s igény esetén a rimaszombati SZAKC irodában be is szerezhetőek. Pozitív példa, hogy vannak települések, ahol ismerik ezeket a matricákat. Van, ahol az irodában a polcra elő is került (Bátka), s van, ahol ki is van ragasztva (Nemesradnót), s van, ahol pl. a dohányzás tiltása csak szlovákul szerepel (Balogiványi). A legtöbb helyen viszont ezek a matricák, kiírások is teljesen hiányoznak.

Az egyéb tájékoztató közlemények sem egyértelműen kétnyelvűek. Vegyes a kép pl. a nyitva tartás, a foga-

dóórak kiírásakor. Míg pl. Bátkában és Nemesradnóton erre odafigyeltek, a közbeeső faluban (Balogújfalú) már csak szlovákul olvashatjuk a napokat és a hivatali rendet. S egy valóban elkészerítő példa, amikor a mellékhelyiségen kézzel írott cédulán is azt találjuk csak: „muži, ženy”.

A polgárok alkalmazkodnak a hivatalokhoz

A hivatali kommunikáció az ügyfelekkel vidéken magyarul, a városban sajnos általában szlovákul folyik. Utóbbi esetében Rigó László, Rimaszombat alpolgármestere (MKP) elismeri, hogy a hivataloknak kellene alkalmazkodni, de jelen pillanatban ez fordítva van. Ő viszont készségesen áll a polgárok rendelkezésére, ha az ügyeik intézése során segítségre szorulnak.

Maga is sokat tesz a kétnyelvűségért. Mint megjegyezte, a városban a hangosbemondó már kétnyelvűen tájékoztatja a polgárokat, amire korábban nem volt példa. Minden közlemény elhangzik magyarul is.

Ugyancsak pozitívan emelte ki a város honlapját, ahol szintén hozzájuthatnak az információkhoz magyarul is. Ez utóbbi nincs már így vidéken. A falusi honlapok pénzühiány miatt nem is igazán működnek, s általában – a tömeges honlapkészítő cégek ajánlatainak eleget téve – csak szlovák nyelvűek, s nem frissülnek. Ha található is rajtuk magyar szöveg, az nagyon csekély. Hencz

Péter, Bátka község új polgármestere épp a falu új honlapját készíti, ami még szintén csak egynyelvű, de ígéretet tett, hogy hamarosan a magyar nyelvű változat is felkerül.

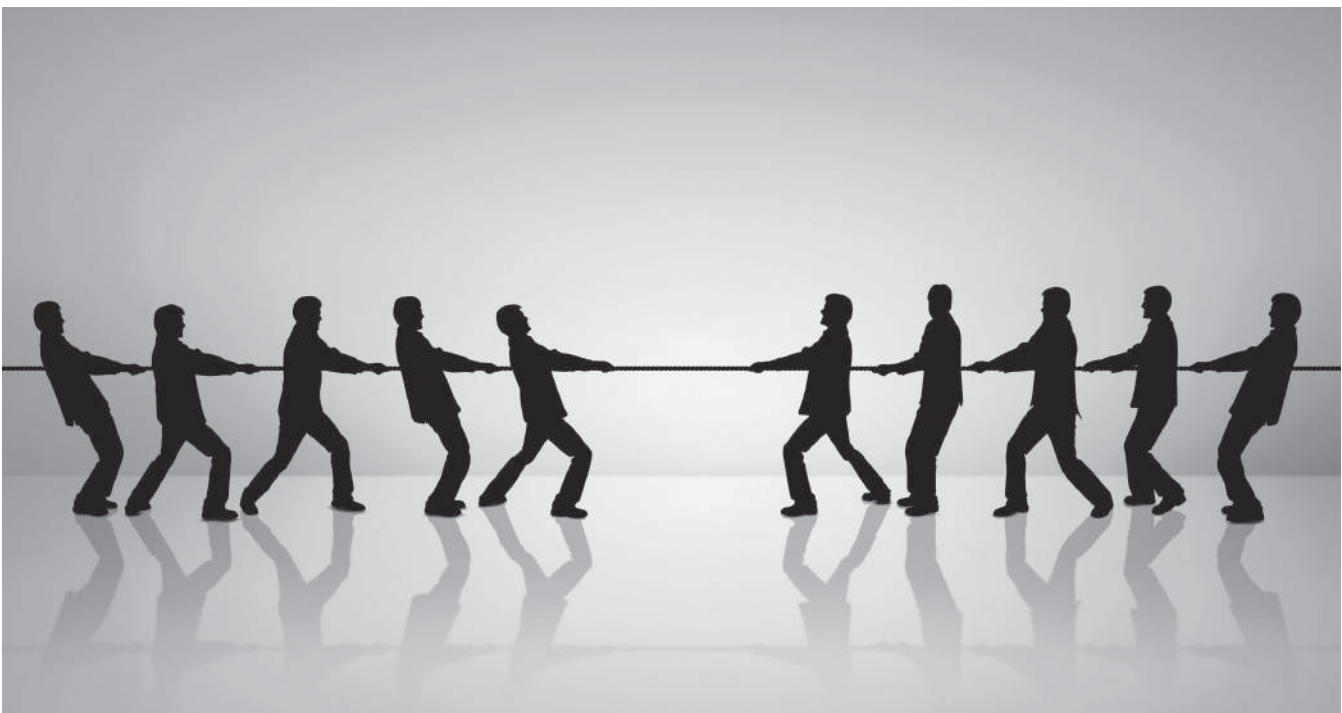
A vállalkozók aktív hozzáállása is hiányzik

Nem mutatnak tehát mindenhol pozitív példát az önkormányzatok a vállalkozóknak, s nem is tudnak rájuk hatással lenni. Cégtábláikat mind a kisboltok, mind a nagy bevásárlóközpontok egyéni döntés alapján készítik el. Ritka eset, amikor az elsődleges szempont a kétnyelvűség, pedig sok esetben magyar anyanyelvű a tulajdonos. Ezek után mi várható az üzlethálózatoktól, amelynek még külföldi részesedésük is van?

Rimaszombatban is az autóbusszmegálló, a vasútállomás, a magán orvosi rendelők, a vendéglátó-ipari egységek mind-mind csak szlovákul kommunikálnak. Rigó László alpolgármester elmondta, hogy személyesen is végigjárta a nagy bevásárlóközpontok igazgatóit, levélben is felhívta a figyelmüket a kétnyelvűségre, mindhiába. Nem tartják ezt fontosnak.

Gömörben sem elegendő a civilek aktivitása ahhoz, hogy a magyar nyelv használata terjedjen, a mindennapi gyakorlatban teljes értékű nyelvként jelenjen meg. Változás akkor állhat be, ha a magyar nyelv regionális hivatalos nyelvvé válik.

Homoly Erzsó

Sok a hiányosság a magyar nyelv használata terén

Egy példás királyhelmei vállalkozás

Hasonlóan Szlovákia más déli régióihoz, a Bodroghöz és az Ung-vidék magyar többségű településein is általános jelenség, hogy a polgárokat sok esetben csak szlovákul szólítják meg a vállalkozások cégtáblái és egyéb feliratai. Hasonló hiányosságok tapasztalhatók az önkormányzati hivatalokban is, bár esetükben folyamatos a pozitív változás, mert egyre több magyar nyelvű tájékoztatás kerül ki. Ami a hivatalos űrlapokat és nyomtatványokat illeti, nagyon kevesen élnek azzal a lehetőséggel, hogy magyarul is használják azokat. Nagykapos és Királyhelmei városi hivatala sok esetben példamutató a kétnyelvűség terén a környező falvak számára, de vannak még kihasználatlan lehetőségek.

Nagykaposon és Királyhelmei is többséget alkot a magyar nemzetiségű lakosság, nem beszélve a régió magyar polgáraitól, az anyaország és Kárpátalja közelségéről, ennek ellenére nagyon kevés magyar feliratot látni a vállalkozásokon. Az önkormányzatok által fenntartott intézmények esetében már jobb a helyzet, de a kétnyelvű nyomtatványok ritkaságszámba mennek a hivatalos érintkezés során. Több magyarlakta település önkormányzata még azt sem tartja fontosnak, hogy a község hivatalos honlapja magyar nyelven is elérhető legyen. Az önkormányzati ülések a legtöbb esetben magyarul zaj-

lanak, mivel a régió településeinek képviselői általában magyar anyanyelvűek. A községek hangosbemondói sem nélkülözik a magyar nyelvű tájékoztatást ott, ahol jelentős számú magyar lakos él. Nagykaposon és Királyhelmei minden közösségi hirdetés kétnyelvűen hangzik el, az utcanévek többsége is kétnyelvű, az önkormányzatok időszakos kiadványai megjelennek magyarul és szlovákul is. Nagykaposon például a közelmúltban jelent meg a Város Gazdasági és Szociális Fejlesztési Programja kidolgozását segítő elektronikus kérdőív, ami ugyancsak elérhető magyar és szlovák nyelven.

A nagykaposi helyzet kapcsán Mihók Gábor, a városi önkormányzat MKP-s képviselője lapunknak elmondta, hogy az MKP frakciója szívügyének tekinti a kétnyelvűség minél szélesebb körű alkalmazását a városban. Az önkormányzat ülésein is élnek a kisebbségi nyelvhasználati törvény adta lehetőséggel, és magyarul kommunikálnak. A három MKP-s képviselő példáját többen is követették a jelenlegi 12 tagú testületben. „Noha természetesen kellene lennie, hogy egy képviselő az anyanyelvén szólal fel, a nagykaposi testületben a korábbi ciklusokban nem ez volt a gyakorlat. Képviselőtársaimmal fontosnak tartottuk, hogy változtassunk ezen” - jelentette ki Mihók Gábor, majd rámutatott arra is, hogy követve több dél-

szlovákiai város példáját, a nagykaposi önkormányzat is elfogadott egy határozatot, amely a kétnyelvűség betartására hívja fel a városban működő vállalkozásokat, szervezeteket és intézményeket a működésük figyelmét. A kisebbségi nyelvhasználatot szabályozó 184/1999-es számú törvény előírásaira hivatkozó határozati javaslatot még 2011-ben terjesztette be Barkó Attila.

Ilko Zoltán, a Via Nova ICS alelnöke, a bodroghözi Lelesz község önkormányzati képviselője szerint a többségben magyar nemzetiségűek által lakott településeken alapvető dolognak kellene lennie a kétnyelvű feliratoknak. „A magánvállalkozók saját üzleteikre szabadon kitéhetnék magyarul is a feliratokat, cégtáblákat, de Leleszen ezzel a lehetőséggel sajnos kevés vállalkozó él” – tájékoztatott. Ilko Zoltán szerint a leleszi önkormányzat fontosnak tartja, hogy a községi hivatalon kifüggesztett feliratok kétnyelvűen szerepeljenek, viszont tapasztalatai szerint a nyomtatványokat és űrlapokat csak államnyelven használják a lakosok. „Mint önkormányzati képviselő, fontosnak tartom, hogy kétnyelvű nyomtatványokat, űrlapokat használjunk. Annak ellenére, hogy a polgárok többsége magyar anyanyelvű, a lakosság részéről nem mutatkozik igény a kétnyelvű nyomtatványokra, pedig lehetőség lenne ezek használatára.”

Magyar feliratokat kértek a fiatalok

A magyar feliratok fontosságára a régióban működő civil szervezetek közül szervezett formában a Via Nova Ifjúsági Csoport hívta fel többször is a figyelmet. A szervezet aktivistái több akció keretében kézbesítettek felhívásokat, valamint virgácsokat és ajándékokat osztogattak, hogy rámutassanak a kétnyelvűség elmulasztására, illetve példás betartására. Egy karácsonyi időszakra időzített többnapos megmozdulás során sorra látogatták az üzleteket, áruházláncokat a régió több településén, és kétnyelvű felhívásokat adtak át azoknak a tulajdonosoknak, akik az államnyelvű feliratok mellől lefelejtették a magyar szövegeket. Azokban a kereskedelmi egységekben, amelyekben nagy hiányosságokat tapasztaltak a magyar feliratok kapcsán, virgácsot is hagytak az ifjúsági szervezet tagjai. Az akció során a pozitív példákra is felhívták a figyelmet. A magyar nyelvű feliratok használatában példamutató üzletek tulajdonosai között ajándékokat sorsoltak ki és adtak át.

„Idén márciusban országos méreteket öltött a Via Nova magyar nyelvért folytatott hadjárata, amelynek során tagjaink végigjárták a felvidéki magyarlakta területeket. Kilincse akasz-

tott kétnyelvű cédulákkal szórtuk meg az üzlethelyiségeket, zöld „köszönjük” táblákkal, ahol magyarul is ki vannak írva a kulcsfontosságú információk, piros figyelmeztető táblákkal, ahol ezek hiányoznak. Ilyen cédulákból bőven jutott az Ung-vidékre és a Bodroghözbe is” - tájékoztattott Ilko Zoltán.

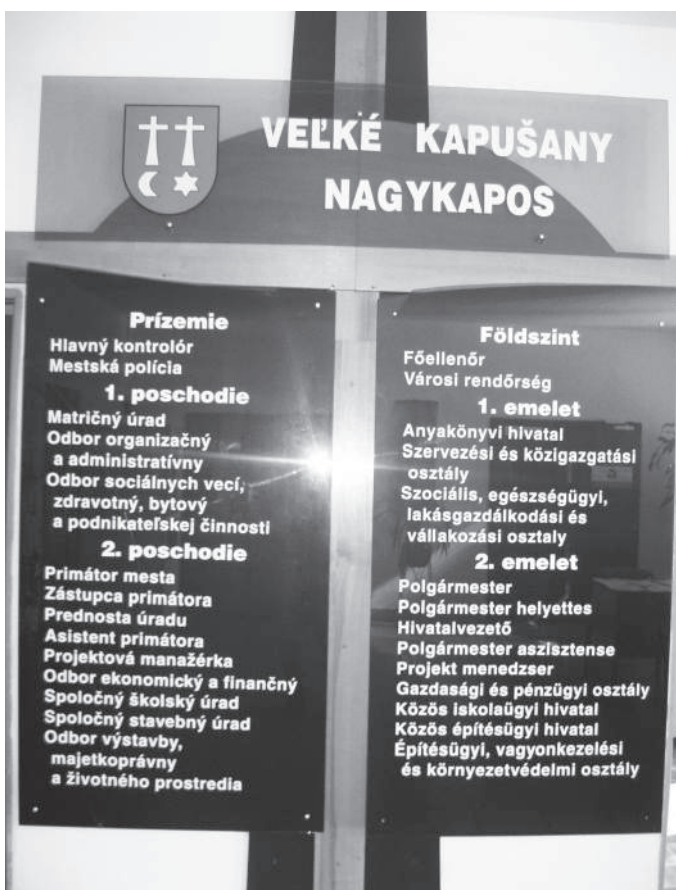
A megszokás nagy úr

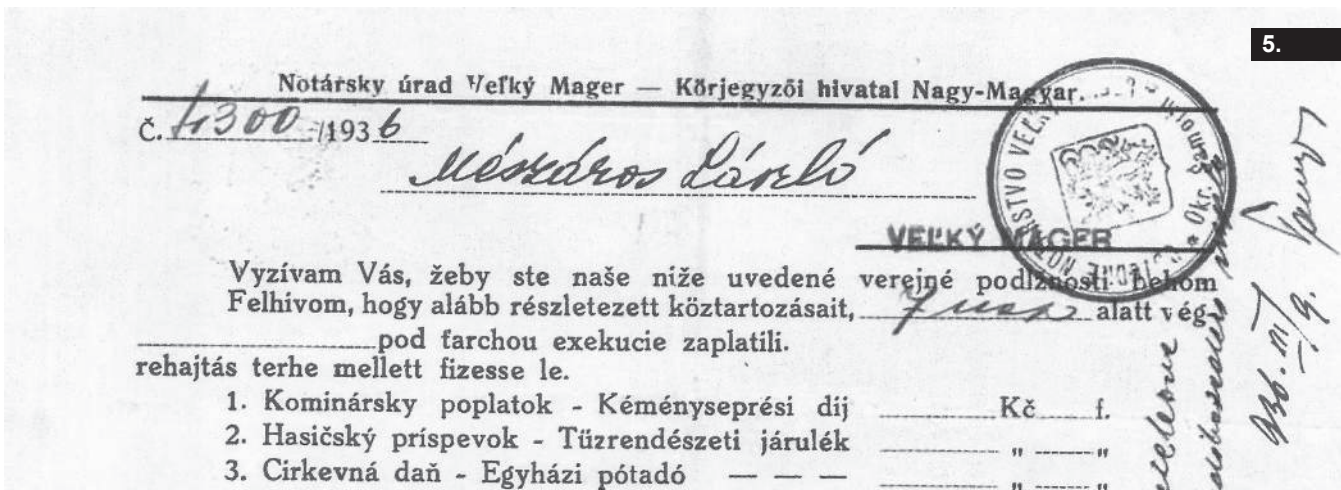
Furik Csaba, Kassa megye önkormányzati képviselője, a bodroghőzi Kisgéres község polgármestere szerint bőven van mit tenni a kétnyelvűség betartásáért a régióban. Mint megtudtuk, Kisgéresen ügyelnek a kétnyelvű feliratokra, tájékoztatásokra. A községben például természetes, hogy kétnyelvű meghívót kapnak a képviselők az önkormányzati ülésekre, viszont több településen csak államnyelven kézbesítik azokat. Az okokat keresve Furik Csaba megjegyezte, hogy a megszokásban kell keresni a probléma gyökerét. Kevesen tudják, hogy van lehetőség magyarul is használni az egyes formanyomtatványokat, kérvényeket. Sok hivatalnoknak, még ha jól beszél is a magyar nyelvet, problémát okoz a magyar terminológia, mert az államnyelvhez vannak szokva, fogalmazott. Furik Csaba pár éve elérte, hogy a Királyhelmece és Kisgéres között

közlekedő menetrend szerinti autóbusz digitális kijelzőjén, illetve a kiadott menetjegyen magyarul is rajta legyen a községe neve, de egyik környékbeli település sem követte a példáját.

Nagykaposon több mint 5600 magyar nemzetiségű polgár él, a környező településeken közel 6500-an vallották magukat magyarnak a legutóbbi népszámlálás során. A Bodroghözben megközelíti a 30 000-et a magyarság lélekszáma, ebből 5700 fő királyhelmecei lakos. A tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy nagy hiányosságok, mulasztások vannak a kétnyelvűség terén. Sokan vélekednek úgy, hogy elég csak államnyelven kihelyezni a nyilvános feliratokat, és vannak, akik szerint, még ha megengedett is, akkor sincs szükség magyar feliratokra, mert úgyis megérti mindenki, hogy mivel foglalkozik a cégük, szervezetük. Kevesen tudatosítják a régióban, hogy az anyanyelvű kommunikáció az ügyfelek számára nemcsak a könnyebb megértést szolgálja, hanem tiszteletet is sugároz irányába. A hivatalokban, még ha elismerik is, hogy illő lenne magyarul is folytatni az ügyvitelt, azzal érvelnek, nincs elég kapacitás arra, hogy a kötelező államnyelvi mellett a magyart is alkalmazzák. Ez plusz munkát jelent, nem kötelező, ezért hanyagolják.

Varga Tibor

5.

Múltunk dokumentumai

Márciusban „Gyűjtjük össze múltunk dokumentumait!” címmel felhívást tettünk közzé annak céljából, hogy dokumentálhassuk és bemutathassuk az 1990 előtti hivatali ügyintézés két- és többnyelvű gyakorlatát. A felhívásra sokan reagáltak, így az alábbi oldalakon be tudunk mutatni néhány dokumentumot, amelyek bizonyítják, hogy az anyanyelven történő ügyintézés igenis lehetséges. Az itt bemutatott gyűjtemény összeállításánál első sorban a két világháború közötti időszakból származó dokumentumok kerültek előtérbe, de van néhány érdekesség a korábbi, illetve későbbi évekből is.

1.

Az első dokumentum máris kilóg a fenti mondatban meghatározott időszaktól, de nem nagyon. Egy 1943-as, vagyis a tisói Szlovák Köztársaság idejéből való négynyelvű (!), magyarul kitöltött keresztlevélről van szó. Érdekesség, hogy a ma is működő Nagyszombati Szent Adalbert Kiadó nyomdájában készült, vagyis központi nyomtatványról van szó. (Forrás: Nyáry Erzsébet)

3.

Az itt látható jövedelemadó- és vagyonadó-ív 1923-ban került kitöltésre és fényes példája annak, hogy igenis működhet központilag a hivatali kétnyelvűség. A lap alján ugyanis láthatjuk, hogy fel-tüntetésre került a nyomtatvány sorszáma. (Forrás: Kunštárné Balog Mária)

5.

A nagymagyar (szlovákul akkoriban Veľký Mager) Körjegyzői Hivatal fel-

hívása a forgalmi adó befizetésére, 1936-ból. (Forrás: Vágó Beáta)

6-7.

A következő két kép a Központi Társadalmi Biztosítóintézet (ahogy ma ismerjük, Szociális Biztosító) 1936-ban kitöltött könyv formájú igazolványának első és negyedik oldala. Mint az itt is láthatjuk, a dokumentum kétnyelvűsé-ge mellett magyar nyelven is ki lehetett tölteni. (Forrás: Csinik Anna)

9.

Fedeztetési igazolvány 1934-ből. (Forrás: Ravasz Tibor)

11.

Az alábbi dokumentum jóval fiatalabb az eddigieknél, viszont így tán még mellbevágóbb, hogy 1971-ben a Štátna poisťovňával (sic!) egynyelvű (és nem

államnyelvű) biztosítást is lehetett kötni. (Forrás: Szekeres Klaudia)

12.

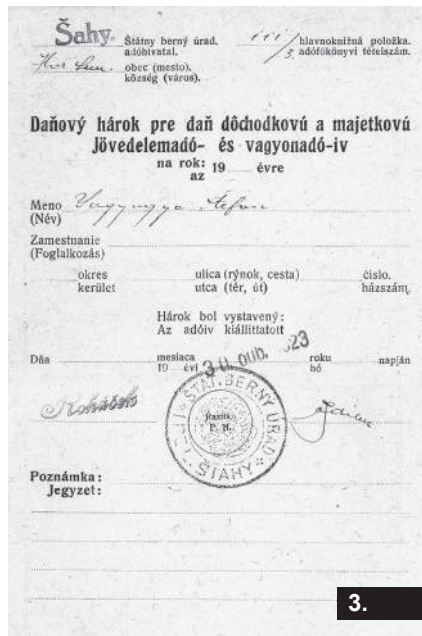
A következő dokumentum egy sorozási igazolvány hátoldala. Itt szintén érdekes az oldal alján található jelzés, miszerint a Nemzetvédelmi Minisztérium nyomdájában készült és a B-I 13-as minta szlovák-magyar változata. További érdekesség, hogy az utólag rápecsételt figyelmeztetés is két nyelven került rá. (Forrás: Maczkó Erzsébet)

13.

Ez előbbihez folytatásaként is értelmezhetjük ezt az 1923-as, szintén a Nemzetvédelmi Minisztérium által kiadott Katonai elbocsátólapot. (Forrás: Kunštárné Balog Mária)

14.

A végére olyan dokumentumok kerültek, amelyek ugyan már nem a hivatali ügyintézés részei, de az akkoriban még teljesen természetes kétnyelvűséget, ki-

3.

11.

sebségi nyelvhasználatot még jobban kidomborítják. Az első ilyen dokumentum a Csehszlovákiai Szociáldemokrata Munkáspárt jelölőlappja az 1935-ös választások idejéből. Érdekes megfigyelni, hogy a magyar jelöltek neve után a foglalkozás is fel van tüntetve magyarul. (Forrás: Neszméri Tünde)

11. Otáročný listok... 1. A vobčičke... 2. They were... 3. A vobčičke... 4. A vobčičke... 5. A vobčičke... 6. A vobčičke... 7. A vobčičke... 8. A vobčičke... 9. A vobčičke... 10. A vobčičke... 11. A vobčičke... 12. A vobčičke...

Litterae Baptismales... 13. 1829 máj 13. Katalin... Buday József... Csaly... Góspalk János... 1. Csaly, 1933 máj 19. Réva József...

Zem Slovensko... Pripúšťací listok. - Fedezetési igazolvány. Kovasi József... 376 számu... 1934... 9. 7,745.187... 6. 10. 13. 14.

Doplňovací okresní voličský... PRIEPUSTNÝ LIST. KATONAI ELBOCSÁTÓLAP. Voj kosoback a mesto... 6. 10. 13. 14.

ÚSTREDNÁ SOCIÁLNA POISŤOVNA... Legitimácia... 7,745.187... 6. 10. 13. 14.

Table with 2 columns: Date and name. 1938 V Homárovo, 1938 IX.1. Homárovo, 1939 VII.6

Table with 2 columns: Date and name. 1938 17/30 Reinál Antónia... 1939 III.1. Weisz János... 1939 IV.1. építészme...

Kandidátus listina... 1. Dr. Ivan Dérer... 2. Ignac Schulcz... 3. Bratislav Kolouchek... 4. Samuel Melner... 5. Gustav Kuba... 6. Gyula Farkas... 7. Emma Píšková... 8. Michal Šutík... 9. Jozef Ošelská... 10. František Valenta... 11. Iľjáv Tarica... 14.

Csáky Pál, Herbert Dorfmann, Michael Gahler, Gál Kinga, Monika Hohlmeier, Nagy József és Sógor Csaba közös sajtóközleménye

Az őshonos nemzeti kisebbségek védelme iránt elkötelezett néppárti képviselők közmeghallgatást szerveztek a témáról a mai napon az Európai Parlamentben. Európa különböző részeiről érkező neves szakértők és politikusok az eszmecsere folyamán az uniós őshonos kisebbségek jövőjét, megmaradásuk és védelmük lehetőségeit vitatták meg.

„Az EU jövőbeli kisebbségvédelmi rendszerét két-lépcsős alapra kell helyezni, ahol a közös európai kisebbségvédelmi normák jelentenék az egyik lépcsőt, a tagállamok nemzeti jogában elismert különböző kisebbségi közösségek prioritásai pedig a másikat. Bízom benne, hogy az Európai Néppárt ebben a témában is a mozgatóerőt jelenti majd az európai politikában. Úgy tűnik, megérett a továbblépésre az idő” – hangsúlyozta Nagy József, a HÍD képviselője a közmeghallgatás nyitóbeszédében. „A nemzeti kisebbségek alkotó közösségei számos uniós tagállamnak. Elvárom az EU-tól és a tagállamoktól, hogy úgy tekintsenek ezen kisebbségekre, mint akik gazdagítják politikai, kulturális és társadalmi valóságukat. A lojális kisebbségek és a nagylelkű többségek kiegészítik egymást egy közös, s mindenki számára megélhető és jobb jövőért” – jelentette ki Michael Gahler (CDU) német képviselő. Csáky Pál nagyra értékelte, hogy a meghallgatás különböző országokban élő magyar közösségeket megjelenítő

képviselők összefogásával, valamint német, dél-tiroli és katalán képviselők támogatásával valósult meg. „Rendkívül fontosnak tartom, hogy a meghallgatást követően a szervezőcsoport írásban szólította fel az Európai Néppárt frakciócsoportjának vezetését egy kisebbségvédelmi iránymutatás elfogadására” – mondta az EP-képviselő. „A jelenlegi uniós alapszerződésben több lehetőség is van az őshonos kisebbségek érdekeinek megjelenítésére. Ezek a kisebbségek hozzájárulnak Európa gazdag sokszínűségéhez. Úgy gondolom, a kisebbségi jogok valamennyi kisebbséget megilletik, nem csak néhányat” – hangsúlyozta Monika Hohlmeier (CSU), a LIBE szakbizottság néppárti koordinátora.

Gál Kinga fideszes képviselő, a Kisebbségi Munkacsoport néppárti társelnöke a meghallgatás kapcsán hangsúlyozta: „Az elmúlt tíz év munkáját is tükrözi a meghallgatás. Míg a veszélyeztetett növény- és állatfajokat uniós jogszabályok védik, addig a nemzeti és nyelvi kisebbségeket semmilyen közösségi jogszabály nem védi, az általános diszkriminációellenes szabályok pedig láthatóan nem elegendők. A Bizottság következetesen hátrítja egy uniós jogszabály elfogadását, noha a Lisszaboni Szerződés után erre meglenne a lehetősége. Százerek ilyen irányú európai polgári kezdeményezését elvetette. Politikai akarat hiányában az Európai Parlament 2005 óta nem foga-

dott el kisebbségeket védő határozatot, ezért itt lenne az ideje újabb lépéseket tenni.”

„Kisebbségi ügyekben Európában tulajdonképpen tanulhatunk egymástól. Vannak olyan létező modellek, mint például szűkebb hazám, Dél-Tirol autonóm régiója. Meggyőződésem, hogy jó példaként szolgálhatna más régióknak is, Európa határain belül, és kívül is” – ajánlotta Herbert Dorfmann, olaszországi EP-képviselő.

Sógor Csaba kijelentette: „Az őshonos nemzeti kisebbségekre nehezedő asszimilációs folyamatra az Európai Uniónak is választ kell találnia. Ezek a közösségek évszázadok óta ugyanazonokon a területeken élnek, nem vándoroltak el, csupán az országhatárok változtak szülőföldjeik felett. Minden közösségnek sajátos helyzete van, de mindnyájuknak egyaránt elengedhetetlen a gyakorlatban is érvényesülő jogok biztosítása, ezek nélkül nem őrizhetik meg nyelvüket, kultúrájukat és identitásukat. Az Európai Uniónak ösztönöznie kell a tagállamokat arra, hogy átvegyék egymástól a legjobb gyakorlatokat a kisebbségvédelmi intézkedések terén is” – hangsúlyozta Sógor Csaba RMDSZ-es EP-képviselő, aki úgy véli, a meghallgatás új lendületet adhat az európai kisebbségvédelemnek.

Csáky Pál: „Be kell keményítenünk az Európa Parlamentben is”

Április 22-én hivatalos közmeghallgatást tartottak az Európa Parlamentben az európai őshonos kisebbségek helyzetéről. A téma első ízben került az Európai Néppárt napirendjére. A téma azonban nem új, hiszen a magyar néppárti képviselők már az előző ciklusban kezdeményezték a felvetését. Öt évnek kellett eltelnie, hogy ez megvalósuljon. Csáky Pál, a Magyar Közösség Pártja EP-képviselője, az EP Petíciós Bizottságának alelnöke Gál Kingával (Fidesz), Nagy Józseffel (Most-Híd) és Sógor Csabával (RMDSZ) egyik kezdeményezője volt a nyilvános meghallgatásnak.

Miért kellett öt évnek eltelnie a téma felvetésétől az ideig tavaszig?

Erről a leghitelesebben az elődeim, Bauer Edit és Mészáros Alajos tudnának nyilatkozni. Én csak tolmácsolni tudom, mi történt az elmúlt öt éves időszakban. 2009-ben a Fideszes Gál Kinga vezetésével újraalakult az INTERGRUP, a frakciók közötti kisebbségi munkacsoport, amely az elmúlt öt évben elég hatékonyan tevékenykedett. Munkájuk

csúcsa az ún. Strasbourgi Kiáltvány volt, amelyet a parlamenti választások előtt kb. négy hónappal fogadtak el. Akkoriban a szocialista Tabajdi Csaba is jól együttműködött a néppártiakkal, s a szocialista frakció egyébként is eléggé támogatta ezt az ügyet. Ugyanakkor a Néppártban voltak kételyek, s a liberálisok és a zöldek eléggé militáns módon elleneztek azt, hogy az őshonos kisebbségek témája mint olyan napirendre kerüljön. Így aztán a választási ciklus végére kifutottak az időből. A dokumentum, a kérés, a frakcióvezetés részéről a javaslat megvolt, vagyis előkészítették az utat.

Az új parlament felállása milyen változást hozott?

Választások után némi nehézségekkel ugyan, de megalakult a kisebbségi munkabizottság, és elkezdtünk azon dolgozni, hogy a meghallgatás létrejöjjön. Jelentős változás következett be a kereszténydemokrata-néppárti frakció vezetőségében, amikor a francia Joseph Daub helyett, aki pártelnök lett, a német Manfred Weber lett a képviselőcsoport

elnöke, aki fogékony erre a kérdésre. Az illetékes szakbizottság (állampolgári, emberi és belbiztonsági jogok) koordinátora pedig egy bajor hölgy, Monika Hohlmayer lett, Franz Joseph Straussnak a lánya, aki szintén fogékony a témára, és a magyarok irányában pozitívan elfogult. Még jóformán be sem „laktuk” a frakciót, felmerült a kérdés újbóli felvetése, és négyen lettünk a szervezői (Gál Kinga, Sógor Csaba, Csáky Pál és Nagy József).

A gyanútlan ember számára borzasztó hallani, hogy egy ilyen komoly ügy felvetéséhez több évi munkára van szükség, amikor Európában mintegy 50 millió ember él kisebbségben. Triviálisan fogalmazva, ez kissé fajsúlyosabb téma, mint a banán görbülete vagy a porszívó teljesítménye.

Ez sajnálatos módon igaz, és viszont: a jelenlegi Európa állapotát, amit én minden alkalmat megragadva megpróbálok az „érted haragszom” módon kritizálni. Európában most valóban aránytévesztés van, nincs előre vivő idea, nincs víziója az Európai Uniónak, ami eklatánsan tükröződik a

bevándorlás kapcsán is. Európa nagyon szétszórt. S bár kisebbségben vannak a parlamentben a liberálisok és a zöldek (akik liberális eszméket vallanak), nagyon militánsak és hangadók. Az ő tevékenységüknek köszönhetően alakult ki az elmúlt tíz-tizenöt évben az a helyzet, hogy a kisebbség kifejezés hallatán egy nyugat-európai tudatában azonnal a szexuális kisebbség és a bevándorló jelenik meg. A többség nem igazán gondol arra, hogy itt élnek őshonos kisebbségek. A mi feladatunk, hogy ezt a témát visszahozzuk a porondra. Maga a meghallgatás azonban eszköz, és nem cél, tehát tovább kell lépünk. Az igazi siker az lenne, ha az Európai Parlamentben el tudnánk érni, hogy egy parlamenti dokumentum szülessen az őshonos kisebbségekről. Igazság szerint ez az egész szétcsúszott állapot már régen tart. Még a kilencvenes években mondta nekem az Európai Parlament egyik német alelnöke, hogy az Európai Parlament nagyon komolyan védi az emberi és kisebbségi jogokat – az Unión kívül.

Erről csak az juthat eszébe az embernek, hogy ha a zöldek és a liberálisok ilyen kemények, a számszerűen többségben levő néppártiak, esetleg a szocialisták egy része miért nem tudnak hasonlóan kemények lenni?

Azért, mert minden csapat megosztott, a szocialisták is, de maga az Európai Néppárt is. A Néppárt észak-európai tagjai, tehát a finnek, svédok, dánok, de akár a német CDU egy része is, fogékony ezekre az eszmékre. Egyébként a szocialistáknál is akadnak ilyen képviselők. Vannak szavazások, amikor keresztbe szavaznak, s ez a téma általában ilyen. A másik tényező, hogy mindig ott volt az erős nemzetállami hatás. Például a franciák vagy a spanyolok zsigerből félnek ettől a kérdéstől. A néppárti és a szocialista frakció vezetése kötélen kellett, hogy egyensúlyozzon a kérdés valamilyen kezelése során. Mindig oda jutunk el, hogy ha lenne egy koherens néppárt, amelynek van egy átlátható, egyértelmű és elfogadható víziója Európa jövőjéről, akkor más lenne a helyzet. Nincs ilyen. Legutóbb éppen Budapesten, a néppárti frakció elnökségén (amelynek tagja vagyok) vetettem fel, hogy kellene egy-két koherens, értelmes program, márcsak azért is, mert novemberben Madridban lesz a párt kongresszusa, s addig elő lehetne készíteni. Az igazság, hogy még a CDU

is fél megnyitni a témát párton belül, mert már a CDU-n belül is színesbőrű miniszterek vannak, tartományi szinten képviselők, tehát ugyanaz a gátlás működik, amely miatt a francia elnök nem mert beleegyezni abba, hogy az európai alkotmányban legalább egy fél mondatot szerepeljen az európai keresztény hagyomány említése. Ez hiába történelmi tény, a muzulmán kisebbség miatt ezt nem tudta megcsinálni. Eljutottunk oda, hogy azok, akik keményebben, militánsabban lépnek fel, azoktól tart az európai politika és az Európai Parlament. Ők, a hangadók tehát sikeresebbek. Ha Németországban, Franciaországban vagy Angliában az állam a bevándorlókat kicsit rossz újjal érinti, akkor azok kimennek az utcára, rumlit csapnak, az állam pedig nyugalmat és stabilitást akar. Tegyük fel a kérdést: mikor tüntetett utoljára az ötvenmillió európai őshonos kisebbség? Soha. A FUEN (Európai Nemzetiségek Föderális Uniója) elnöke éppen tegnapelőtt járt nálunk, s mondott egy mondatot: mutasd meg nekem, hogyan bánsz a kisebbségekkel, s megmondom, milyen demokrata vagy. Most már ő is bekezdényített, s be kell keményítenünk a parlamentben is. Kevesen tudják, de a FUEN-nek is, nekünk is azt ígérték, hogy az Európai Bizottságban lesz egy biztos, aki a kisebbségek helyzetét fogja képviselni. Erről parlamenti feljegyzés van, nem lehet letagadni. Ezt nem tartották be. Azt ígérték, hogy a bizottság ilyen-olyan dokumentumokat fog készíteni, a munkatervezetükben erről szó sincs. Kettős játék folyik a Bizottság és a tagállamok részéről is ebben a kérdésben.

Azért a Bizottság is tagállamok vezetőiből áll össze. Miért nem érdeke egy-egy országnak, hogy rendezze az őshonos kisebbségei helyzetét?

Van egy jószándékú kezdeményezés, amelyet a FUEN indított el, s az RMDSZ és az MKP is csatlakozott hozzá. Ez az elmúlt időszak végén történt. A lényege: a Lisszaboni Szerződés megengedi, hogy ha egymillió polgár aláírását összegyűjtik valamilyen témában, akkor az Európai Bizottság és az Európai Unió köteles foglalkozni a témával, s be kell emelni a témát az európai alapjogok közé. A FUEN német jogászai megfogalmaztak egy jó kérdést ezzel kapcsolatban, a Bizottság azonban elutasította. A FUEN most a sarkára állt, és a luxemburgi bíróság

elé vitte a dolgot. Nem tudom, mi lesz ennek a vége, de attól tartok, hogy a bíróság formai okokra fog hivatkozni, és elveti. Mi pedig, a petíciós bizottság, június 23-24-én egy újabb meghallgatást tartunk a petíciós jogról, illetőleg az európai állampolgári kezdeményezés kérdéséről, amelyre meghívtam Jana Dubovcová szlovák ombudsmant is. Tehát az ügy bíróságon van, ráadásul az európai bíróságon, a Bizottság oldalán, amely ezt elutasította, beszállt az ügybe Szlovákia mint peres fél, a FUEN oldalán pedig, amely védi a kisebbségi jogokat, beszállt Magyarország. Tehát Luxemburgban egy szlovák-magyar meccs lesz ennek kapcsán. Visszatérve a kérdésre: a tagállamok nagyon durván viselkednek.

Akárhogyan is szépítgetjük a dolgot, azért Európa nyugati fele diktálja a tempót. Miért akarja tőlünk elvitatni azt a jogot, ami náluk különféle autonómia-modellek révén évtizedek óta jól működik? Akárhogy irtóznak például a spanyolok a témától, azért ott is jól működik az autonómia, például a katalánok esetében. Csak a saját érdekeik fontosak?

Európában az elmúlt ötven évben lényegében kétirányú fejlődés valósult meg. A nyugat-európai demokráciákban a hidegháború alatt megpróbálták stabilizálni a helyzetet. Miután a kisebbségi téma ott erőteljesebben jött elő, mint nálunk, közismert okok miatt, ők az apró lépések politikájával kialakították a jól működő autonómiák intézményét. Ha egy katalánnal beszélsz, ő elégedetlen a miénkhez mért kétezer százalékos jogokkal, és a katalánok egy része saját államot szeretne. Ez veri ki a biztosítékot a spanyolok egy részénél. Mi, közép-kelet-európaiak a rendszerváltáskor abban bízunk, hogy normálisabb világ lesz, és normálisabb hozzáállás következik ehhez a kérdéshez is. Ami ma a legjobban bosszant: Kelet-Európa az elmúlt huszonöt évben a pénzügyi politikában, gazdaságpolitikában, társadalompolitikában teljes mértékben idomult a Nyugathoz, átvette a fejlettebb és jobb módszereket, de a kisebbségi kérdést teljes mértékben ignorálja. De látható, milyen állapotok uralkodnak az Unióban. Egy csomó probléma feszíti, mindenki fél a destabilizációtól, a nyugatiak azért is ódzkodnak a témától, mert tudják, hogy érzékeny. Örülnek, hogy otthon nyugalom van, a többiekkel pedig nem tü-

rődnek. A kelet-európaiak erre rájöttek, és szemmel látható visszarendeződések vannak majdnem minden tagállamban.

Ennek az öngyilkos politikának a legszembetűnőbb példája a bevándorlás kezelése. Hiszen nem az a fő gond, hogy mi van ma és mi lesz holnap, hanem: mi lesz holnapután.

A francia Jacques Delors volt az utolsó EB-elnök, akinek volt súlya, személyisége és víziója. Ennek húsz éve. Vagy említhetnénk Helmut Kohlt, aki nagyon jól együtt tudott működni Mitterrand-nal. Ez erős generáció volt, és akkoriban előre haladtak a dolgok. Most azt látom, sajnos, még az európai uniós biztosai szinten is, hogy sokan csak a pozíciót, a társadalmi beosztást és a fizetést nézik. De hogy valamit tenni is kéne, azt már nagyon ritkán tapasztalni. A közép- és fiatal generáció számára meghirdetik a táblázatban a munkahelyeket, amit igyekeznek elnyerni, és a munkát igyekeznek elvégezni. De hogy az egész mozdul-e előre?

Ez generációs probléma is?

Azt hiszem, igen. Az a generáció, amely megélte a második világháborút, akár fiatalon, tudta, érezte, hogy miről szól Európa története. Az újabb nemzedék mintha kevésbé felelősségteljesen viselkedne, és inkább csak a napi problémákat igyekszik kezelni. A bevándorláspolitikai hiánya ennek kristályos példája. A liberálisok azt mondják: nyissunk ki ajtót, ablakot, és jöjjön, aki csak akar, mert mi jó demokraták vagyunk. Ez azonban nem megoldás azon társadalmak számára sem, ahonnan a bevándorlók érkeznek, és a világ összes problémáját nem lehet úgy megoldani, hogy az összes lehetséges krízis kárvallottjait költöztessük át Európába. A harmadik dolog: arra nem gondolnak (és már huzamosabb ideje), hogy a mai döntéseknek ötven év múlva súlyos következményei lesznek Európa számára. Ezért tartanak a magyar kormánytól? Úgy látszik, igen. Ráadásul úgy néz ki, hogy az Európai Uniót kritizáló euroszeptikusok sokkal több innovációt hoznak be az Unióba. Bizonyos fókig szurkolok David Cameronnak is, aki megpróbálja felkavarni az állóvizet. Számomra a legnagyobb gondot például az jelenti, hogy tonnaszám gyártjuk a határozatokat meg a papírokat. Ha nem vigyázok magamra, akkor reggel nyolctól este tízig tizenöt rendezvény-

re futkározhatok, ahová hívnak, és felszólalhatok, és befolyásolhatom a határozatot, ami majd ott megszületik, csakhát túl vagyok már ezen a görbén, és este felteszem a kérdést magamnak: mire jó ez? Az Európai Parlament azzal dicsekszik, hogy a legtöbbet ülésezik. Ez tényleg igaz. 751 képviselőjével a legnagyobb európai parlament, mennyiségben, időben valóban a legtöbbet ülésezik talán az egész világon. Nem akarom ezt lebecsülni, hiszen például egy délgörög szigeten meg egy Észak-Svédországban élő polgárnak azelőtt fogalma sem volt egymásról, míg ma együtt kell valamit kialakítaniuk. Ez valahol fontos lehet, csak azt hiszem, fordítva ülünk a lovon.

Egyszer említette, mennyit lobbizik. A lobbiról az jut eszébe a kívülállónak, hogy Brüsszel teli van lobbistákkal, akik ott képviselik a multik érdekeit – legálisan. Mit lehet elérni elvi kérdésekben a személyi kapcsolatokkal?

A mi tevékenységünket is majd az eredmények fogják minősíteni. Talán a javunkra szól az, hogy magam is, de többen az Intergroup-ból majdnem minden plenáris ülésen felszólalunk. Megpróbáljuk azt eljátszani, amit a liberálisok, akik majdnem minden témához hozzák a maguk ügyeit. Néha már a diódákról szóló vitában is a szexuális egyenlőség témáját emlegetik. Próbáljuk visszahozni azokat a témákat, amelyek eltűntek vagy elvékonyodtak az elmúlt másfél-két évtizedben. Említettem

a meghallgatást a petíciós jogról, de szeptemberre Schöpflin Györgynek készítünk egy határozati javaslatot a polgári kezdeményezés reformjáról, nem beszélve indító témánkról, az őshonos kisebbségekről szóló meghallgatásról. Ezek a témák azt mutatják, hogy azért valami megmozdult. Ha az ember ezeket naponta megbeszéli tíz-tizenöt képviselővel, azért az valamit eredményez. Meg aztán nekem is a saját lelkiismeretemmel kell elszámolnom. Nem azért mentem Brüsszelbe, hogy ott pihengessek. Persze, nincsenek illúzióim, hiszen a jelenlegi Európát nagyon sok probléma terheli. Mindenki attól fél, hogy egyszer destabilizálódik, aminek megvannak a jelei. Másrészt, mint említettem, hiányzik a vezető személyiség. Ott volt például Herman van Rompuy, az ET elnöke, egy mosolygós, aranyos kis emberke, aki igyekezett mindenkivel jóban lenni. Vagy itt van Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság jelenlegi elnöke. Nem ilyenekre volna szükség. Nem elég annak örülni a tanácskozás után, hogy nem veszték össze a tagállamok. Mindenki tudja, hogy például a menekültügyet nem lehet úgy megoldani, hogy majd leosztunk húsz-harmincezer embert mindenkinek, miközben csak tavalyl 627 000 menekültügyi kérelmet kellett elbírálni...

...és milliók várnak ugrásra készen a határokon.

Mindenki tudja, hogy az Unió belül ezt nem lehet megoldani. Mindez azt mutatja, hogy hiányzik a vízió, az elképzelés.

Visszakanyarodva az őshonos kisebbségek kérdéséhez, mi lesz a meghallgatás folytatása? Hogy mindenki értse: még a néppárti frakción belül is meg fel kell kavarni a vizet, hogy elfogadják?

Hogyne! A következő lépés megtörtént: a dokumentumot elküldtük a Néppárt vezetésének. A munkacsoportnak most elő kell készítenie, hogy a téma bekerüljön a Néppárt dokumentumaiba, ami valószínűleg ősszel Madridban megvalósul. Ettől a pillanattól fogva a kérdés a Néppárt hivatalos programjának a része lesz, s a legerősebb frakcióként ezt hivatalosan képviselnie kell. Ez még mindig kisebbség, de jó kiindulási alap lesz a parlamentben. Ha ez meglesz, jövő év elején elkezdhetjük a tárgyalásokat hivatalos szinten, és kereshetjük a szövetségeseiket az ügryhöz. Nagyon remélem, hogy ha fél év múlva kérdez, azt tudom válaszolni, hogy sikerült előre lépni, de hogy ez mennyire lesz erőteljes és hatékony, ebben a pillanatban nehéz megmondani. Hiszen a Néppárton belül is vannak kételkedők és ellenérdekeltek, például a románok, a szlovákok, vagy a balti államok, amelyek nagyon keményen ellene vannak.

Nyilván a történelmi tapasztalataik ösztönzik őket.

Azt még megértem, hogy például a litvánok félnek az oroszoktól, de hogy miért lehetetlenítik el teljesen a lengyel iskolákat, azt már nem nagyon. Minap éppen erről tárgyaltunk. Ők ugyanazt játtsszák, de sokkal durvább módon, mint nálunk a szlovákok a magyar

kisiskolákkal. Mindenféle hivatkozási alapokkal igyekeznek becsukni a litvániai lengyel iskolákat. Vagy nem engedik például a lengyeleknek a W-betűt használni a nevükben. Látnivaló, hogy ők is megpróbálják kiteljesíteni a nemzetállamukat. Pedig az már mindenki számára nyilvánvaló, hogy az első világháború után kialakult status quo nem tartható fenn huzamos ideig.

Hogy mennyire nem, láthatjuk balkáni példákön is.

Az élet kezdi ezt felülírni. Várható egy hullám, ami átrendeződést eredményez Európában. Azt hiszem, hogy az az ellentét, ami a központi, de impotens Európa és az állami igyekezetek között feszül, csak úgy oldható fel, ha a régiók Európájának irányában mozdulunk el. Az Európai Uniót úgy lehetne kantonizálni, mint Svájcot. A jól működő kantonok sokkal nagyobb stabilitást biztosítanak Európá számára. A nemzetállamok érzik, hogy baj van, és csúszik ki a lábuk alól a talaj. A várható feszültség megoldására szerintem a kantonizálás lenne a legjobb megoldás. Persze nem állítom, hogy ez az elkövetkező tíz évben történik meg, de Európában az egy-egy konfliktus után létrejött nemzetközi szerződések sosem voltak örökérvényűek.

Végül még egy konkrét kérdés: az MKP novemberben fogja bemutatni Brüsszelben az autonómiatervezetét. Mi lehet ennek a jelentősége?

Egyrészt meg kell mutatni magunkat, beszélni a problémáinkról, de arról is,

hogy van megoldási javaslatunk, víziónk. Tudjuk, hogyan szeretnénk élni. És megpróbálunk támogatást szerezni az Unióban a törekvéseinkhez.

Hogy őszinte legyek, elég szkeptikus vagyok, látván, hogyan fogadták a székeley autonómiatervezetét.

Sosem állítottam, s ebből a beszélgetésből az derül ki, hogy az Európai Unió majd megment bennünket. Azért kell ott lennünk az Európai Unióban, az Európai Parlamentben, hogy hallassuk a hangunkat, ami ismét csak egy eszköz, és nem cél. Ha mi szétcsúszunk, nem tudjuk, hogy mit akarunk, akkor bedarálnak bennünket. A felvidéki magyarság mostani helyzete egyébként is rossz, a megosztottság óriási energiákat emészt fel, és látjuk, hogy semmilyen irányban nem vagyunk képesek hatékonyan elmozdulni. Amiről fentebb szóltunk: mindig csak az adott helyzet megoldását keressük, ahelyett, hogy stratégiákban gondolkodnánk. Most az van, hogy egy adott önkormányzatban, megyében, országos szinten melyik párt lesz öt-tíz-húsz százalékkal sikereesebb, de hogy ez az egymásnak feszülés nagyon próbára teszi a közösség belső kohéziós erejét, azt nem akarja látni senki. Egy kisebbségi közösség életében ez végzetes lehet.

Azért reméljük, hogy Brüsszelben egységes kiállást sikerül elérni, hiszen az áprilisi meghallgatás erről (is) szólt. További sikeres munkát kívánok ehhez, és a sorsukat érintő más kérdések továbbviteléhez.

Kövesdi Károly

FELVIDÉKI VÁGTA

DUNASZERDAHELY » 2015. AUGUSZTUS 8.

Kreatív lóverseny településeknek, vállalatoknak, iskoláknak, egyesületeknek, baráti közösségeknek, művészeknek és életművészeknek, kis és nagy gyerekeknek!

Bővebben:

WWW.FELVIDEKI VAGTA.SK

Rendelje meg!!!

Rigó Mónika
45 perces műsorát

**Esküvők,
születésnapok,
falunapok**

+421 904 204 757
rigovamonika@szm.sk